ALFRED DE MUSSET

Opere alese

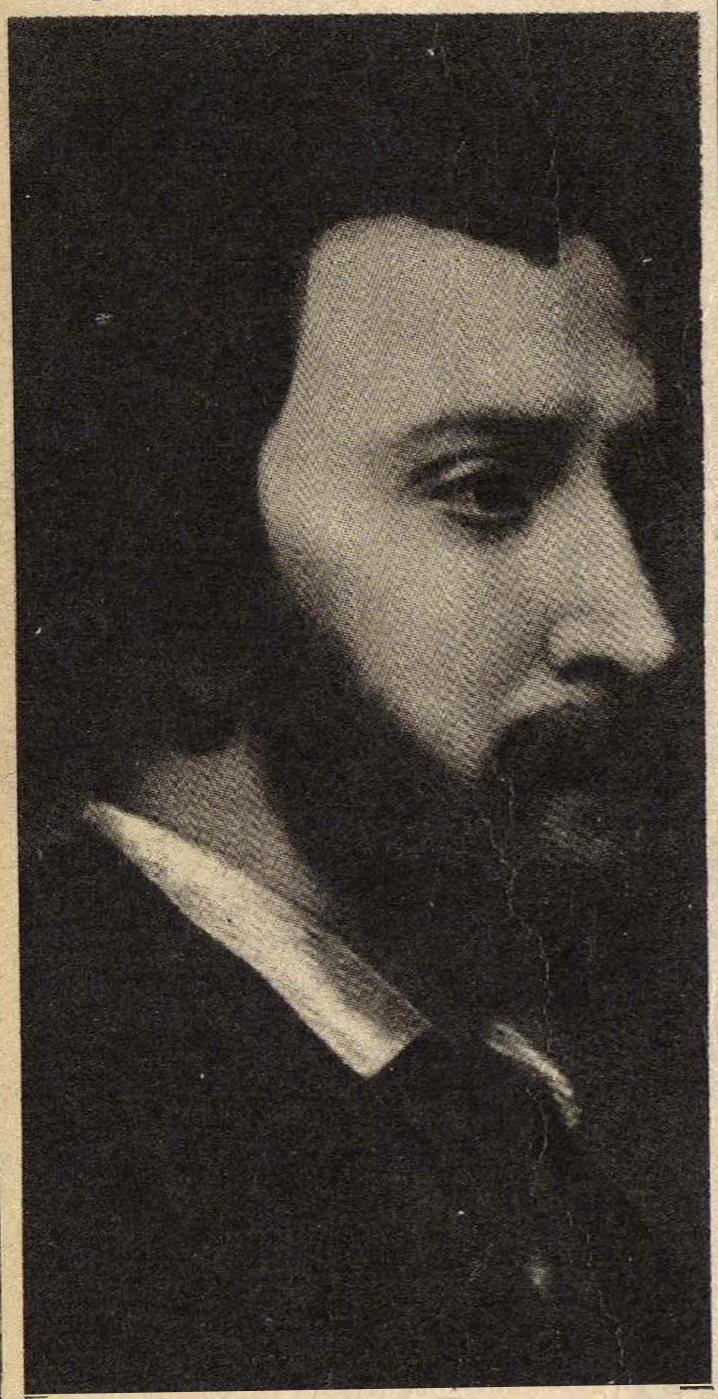

Editura pentru
Literatură
Universală

clu

Alfred de Musset

OPERE ALESE

Bucureşti — 1969

Editura pentru Literatură Universală

TEATRU

LORENZACCIO

În românește de
CLAUDIA MILLIAN-MINULESCU

PERSOANELE

Alexandru de Medicis, ducele Florenţei

Lorenzo de Medicis (Lorenzaccio), *Cosma de Medicis* } verii lui

Cardinalul Cibo

Marchizul Cibo, fratele lui

Seniorul Mauriciu, cancelar al Celor Opt

Cardinalul Baccio Valori, comisar apostolic,

Iulian Salviati, *Filip Strozzi*, *Petru Strozzi*, *Toma Strozzi*, *Leon Strozzi*, egumen de Capua } fiii săi

Roberto Corsini, proveditor[1] al fortăreţii

Palla Ruccelai, *Alamanno Salviati*, *Francesco Pazzi* } nobili republicani

Bindo Altoviti, unchiul lui Lorenzo

Venturi, burghez

Tebaldeo, pictor

Scoronconcolo, spadasin

Cei Opt

Giomo ungurul, scutier al ducelui

Maffio, burghez

Două doamne de la curte şi *un ofiţer german*, *un giuvaergiu*, *un negustor de mătăsuri*, *doi perceptori* şi *doi copii*, *paji*, *soldaţi*, *călugări*, *curteni*, *surghiuniţi*, *şcolari*, *servitori*, *burghezi* etc., etc.

Maria Soderini, mama lui Lorenzo

Caterina Ginori, mătuşa lui

Marchiza Cibo

Luiza Strozzi

[1] Funcţionar în vechile republici italiene.

ACTUL I

SCENA 1

O grădină. Lumină de lună. In fund, un pavilion, în față un altul

(Intră DUCELE *și* LORENZO *înfășurați în mantii;* GIOMO, *cu o lanternă în mînă.)*

DUCELE

Dacă mă face s-o aștept încă un sfert de oră, eu nu mai stau. E un frig îndrăcit.

LORENZO

Răbdare, alteță, răbdare.

DUCELE

Trebuia să plece de la maică-sa, la miezul nopții; e miezul nopții și totuși nu vine.

LORENZO

Dacă n-o veni, să știți că sînt un prost iar bătrîna, maică-sa, o femeie cumsecade.

DUCELE

Mii de draci! Și pe deasupra mai sînt și furat de vreo mie de ducați!

LORENZO

N-am plătit înainte decît jumătate. Cît despre mititica, răspund eu. Are ochi mari, languroși, care nu înșală. Ce poate stîrni mai mult pofta unui cunoscător decît să depraveze o pruncă? Să întrevezi în fetița de cincisprezece ani pe șireata de mîine; s-o studiezi, s-o cultivi, să-i infiltrezi părintește misteriosul germene al viciului, fie printr-un sfat prietenesc, fie mîngîindu-i bărbia — să-i spui tot și să nu-i spui nimic, așa cum fac părinții — să-i obișnuiești încetul cu încetul imaginația tot mai puternică, pregătind-o să-și întrupeze nălucirile, să se apropie de ceea ce se teme, să disprețuiască tot ce o ocrotește! Treaba merge mai repede decît crezi, adevăratul merit e să nimerești la țintă. Și ce comoară de fată, cu care alteța-voastră o să petreacă o noapte fermecătoare! Cîtă pudoare! O pisicuță care vrea prăjituri, dar care se ferește să-și murdărească lăbuța! Curățică, precum o flamandă! Mediocritatea burgheză întrupată. De altfel, fată de oameni cumsecade, dar care din lipsă de avere n-au putut să-i dea o educație solidă; nici un temei în principii, numai o ușoară spoială; dar ce violent talaz ascunde mărețul fluviu sub pojghița șubredă, care plesnește la orice pas! Niciodată n-am văzut un arbust înflorit să făgăduiască fructe atît de rare; niciodată n-am respirat într-o atmosferă de candoare copilărească, un parfum mai îmbietor de curtezană.

DUCELE

La naiba! Nu văd semnalul. Și eu trebuie totuși să mă duc la bal la Nasi; astăzi își mărită fata.

GIOMO

Monseniore, să mergem spre pavilion. Fiindcă e vorba să răpim o fată, pentru care am plătit jumătate din suma cuvenită, putem foarte bine să-i batem în geam.

DUCELE

Vino pe-aici; ungurul are dreptate.

(Se îndepărtează. Intră MAFFIO.)

MAFFIO

Mi s-a părut în vis că o vedeam pe soră-mea trecînd prin grădină, împodobită cu bijuterii și ținînd în mînă o lanternă acoperită. M-am deșteptat tresărind. A fost doar o părere, dar o părere prea puternică, pentru ca să nu-mi sperie somnul. Mulțumesc cerului, că ferestrele pavilionului unde doarme fetița sînt, ca de obicei, închise. Abia zăresc lumina lămpii ei printre frunzele bătrînului nostru smochin. Spaima nebună mi se risipește; simt o liniște dulce, în locul bătăilor grăbite ale inimii. Nebun ce sînt! Mi s-au umplut ochii de lacrimi, ca și cum biata mea surioară ar fi trecut printr-un pericol adevărat. — Dar ce se-aude? Ce se mișcă între ramuri? *(Sora lui Maffio trece în depărtare.)* Sînt treaz? Văd fantoma surorii mele. În mînă ține o lanternă. Și un colan strălucitor îi scînteiază pe piept, sub razele de lună. Gabriela! Gabriela! Unde te duci?

(Intră GIOMO *și* DUCELE.)

GIOMO

E nătîngul de frate-su, apucat de somnambulism. Lorenzo o s-o conducă pe frumoasa noastră în palat, prin ușa cea mică, iar noi de ce să ne temem?

MAFFIO

Care sînteți acolo? Hei! Opriți-vă!

(Trage spada)

GIOMO

Mocofanule firoscos, îți sîntem prieteni!

MAFFIO

Unde e sora mea? Ce căutați aici?

GIOMO

Soră-ta a șters-o, bădăranule viteaz. Haide, deschide poarta grădinii.

MAFFIO

Trage spada și te apără, asasinule!

GIOMO

(sare pe el și-l dezarmează)

Oprește-te, meștere nătîng, nu te repezi!

MAFFIO

Ce rușine! Ce mișelie! Dacă există legi la Florența, dacă mai e vreo dreptate pe pămînt, pe ce am mai curat și mai sfînt în lume, mă voi arunca la picioarele ducelui și el va porunci să fiți amîndoi spînzurați.

GIOMO

La picioarele ducelui?

MAFFIO

Da, da, știu că nemernici de teapa voastră, nepedepsiți, ucid oameni cumsecade. Dar chiar dacă ar fi să mor, credeți-mă, n-am să mor ca atîția alții, fără să vorbesc. Dacă ducele nu știe că orașul lui e o pădure plină de bandiți, plină de otrăvitori și de fete necinstite, eu sînt acela care îi va spune. Ah! moarte! Ah! sabie și sînge, prin voi am să-mi dobîndesc dreptatea!

GIOMO

(cu spada în mînă)

Să lovesc, alteță?

DUCELE

Haida, de! Să lovești un biet om ca el! Du-te la culcare, amice, mîine o să-ți trimitem cîțiva ducați.

(Iese.)

MAFFIO

E Alexandru de Medicis!

GIOMO

Chiar el, bădărane curajos! Vezi, să nu te lauzi cu întîlnirea asta, dacă ții la urechile tale.

(Iese.)

SCENA 2

O stradă. În zorii zilei.

(Mai mulți oameni mascați ieșind dintr-o casă luminată; UN NEGUSTOR DE MĂTĂSURI *și* UN GIUVAERGIU *deschid prăvăliile.)*

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

He, he, moș Mondella, ia uite ce mai prilej pentru mărfurile mele!

(Își întinde bucățile de mătase.)

GIUVAERGIUL

(căscînd)

Îmi crapă capul. Dracu s-o ia de nuntă! N-am închis ochii toată noaptea.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Nici nevastă-mea, vecine; draga de ea s-a învîrtit și s-a răsucit ca un pește pe uscat. Ah! Doamne! Cînd ești tînăr, nu poți să adormi în scîrțîitul viorilor.

GIUVAERGIUL

Tînăr! Tînăr! Îți vine bine să spui vorba asta. Cum să fii tînăr cu o barbă ca a mea, și totuși, martor mi-e Dumnezeu, că îmi vine și mie să dănțuiesc, cînd aud muzica lor blestemată.

(Trec DOI ȘCOLARI.)

PRIMUL ŞCOLAR

Ce vesel e! Te strecori pe lîngă uşă, printre soldaţi, şi vezi lumea care se coboară, îmbrăcată în costume de felurite culori. Uite, aici e casa lui Nasi. *(Îşi suflă în mîini.)* Mi-au îngheţat mîinile pe ghiozdan.

AL DOILEA ŞCOLAR

Şi o să ne lase să ne apropiem?

PRIMUL ŞCOLAR

Cu ce drept ne-ar împiedica? Sîntem doar cetăţeni ai Florenţei. Ia te uită cîtă lume e strînsă pe lîngă uşă! Şi uită-te cîţi cai, şi paji, şi livrele! Într-un du-te vino ca ăsta trebuie să te pricepi; eu pot să-ţi numesc toate persoanele cu vază. Iei bine seama la costume şi seara în atelier spui: mi-i grozav de somn; azi-noapte am fost la balul prinţului Aldobrandini sau al contelui Salviati; prinţul era îmbrăcat aşa sau altminteri, prinţesa în felul cutare. Şi de fapt, nu minţi. Vinonçoa', ţine-te de pelerina mea, pe la spate.

(Se reazemă de uşa casei.)

GIUVAERGIUL

Îi auzi pe gură-cască ăştia mici? Aş vrea să-l văd pe vreunul din ucenicii mei făcînd la fel.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Bine, bine, moş Mondella, dar tinereţea nu pierde nimic dacă se alege cu o plăcere care nu o costă. Mie îmi saltă inima de bucurie, cînd îi văd pe ştrengarii ăştia prichindei, cu ochii mari şi miraţi. Aşa eram şi eu, sorbeam aerul şi umblam după noutăţi. Mi se pare că fata lui Nasi e vioaie, frumoasă, iar Martelli e un băiat fericit. Asta e o familie cu adevărat florentină! Ce măreaţă înfăţişare au toţi seniorii ăştia! Mărturisesc, petrecerile astea ale lor îmi fac plăcere. Stai liniştit în pat, ridici un colţ de perdea, priveşti din cînd în cînd luminile care umblă de colo-colo în palat; prinzi melodia unui dans fără să plăteşti ceva şi îţi zici: Ehei, stofele mele dănţuiesc, stofele mele frumoase, Doamne-Dumnezeule, pe trupul tuturor acestor aleşi şi cinstiţi seniori.

GIUVAERGIUL

Ei, și cîte nu dănțuiesc, vecine, fără să fie măcar plătite; pe acelea le stropesc cu vin și le freacă de ziduri fără cea mai mică părere de rău. E firesc ca marii seniori să petreacă — pentru asta doar sînt născuți. Dar sînt mai multe feluri de petreceri, înțelegi dumneata?

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Da, da, călăria, dansul, jocul cu mingea și atîtea altele. Dar dumneata ce crezi, moș Mondella?

GIUVAERGIUL

Ajunge. Mă pricep eu! Cu alte cuvinte, niciodată ziduri tuturor acestor palate n-au dovedit mai multă trăinicie. Le trebuia mai puțină forță ca să-i apere pe strămoși de apele cerului, decît le trebuie astăzi, ca să-și sprijine fiii, care s-au întrecut cu băutura.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Un pahar de vin aduce o povață bună, moș Mondella. Poftim la mine în prăvălie, să-ți arăt o bucată de catifea.

GIUVAERGIUL

Da, o povață bună și un chip rumen, vecine; unui pahar de vin vechi îi șade bine în mîna celui ce a asudat ca să-l cîștige; îl ciocnește ușor și apoi înveselește inima omului cinstit care trudește pentru familia lui. Dar toți craidonii ăștia de la curte sînt niște beți fără rușine. Cui poate să-i facă plăcere, cînd îi vede îndobitociți, ca niște animale sălbatice? Nimănui, nici chiar lor și mai puțin încă lui Dumnezeu.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Carnavalul ăsta n-a fost ușor, trebuie să mărturisesc; și blestematul lor de balon mi-a stricat marfă de vreo cincizeci de florini. Mulțumesc lui Dumnezeu, Strozzi mi-au plătit-o.

GIUVAERGIUL

Strozzi! Să-i bată dumnezeu pe ăi de-au îndrăznit să ridice mîna asupra nepotului lor! Cel mai cumsecade om din Florența e Filip Strozzi.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Dar asta nu l-a împiedicat pe Petru Strozzi să-și tîrască afurisitul de balon peste prăvălia mea și să-mi facă trei gogeamite pete pe o bucată de catifea brodată. Tocmai voiam să te întreb, moș Mondella, o să ne vedem la Montolivet?

GIUVAERGIUL

Nu prea am ce căuta pe la bîlciuri; am să mă duc totuși la Montolivet din credință. E un pelerinaj sfînt, vecine, unde ți se iartă toate păcatele.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Și care e cu totul vrednic de cinste, vecine. Și apoi aduce negustorilor mai mult cîștig decît toate celelalte zile ale anului. E o plăcere să le vezi pe doamnele din nobilime, cînd ies de la liturghie, cum pipăie și cercetează cu băgare de seamă toate stofele expuse. Dumnezeu să-l ție pe duce! Curtea e un lucru frumos.

GIUVAERGIUL

Curtea! Poporul e cel care o duce în spinare, vezi bine! Nu demult Florența mai era încă o casă zdravăn zidită; toate palatele astea mari, care sînt locuințele familiilor noastre mari, erau ca niște coloane. Și nu era una din aceste coloane care s-o fi întrecut pe cealaltă, măcar cu o șchioapă; toate susțineau laolaltă o boltă străveche, bine cimentată, și noi ne plimbam pe sub ea, fără să ne temem că ne-ar putea cădea o piatră în cap. Dar s-au găsit în lume doi arhitecți nesocotiți care au stricat treaba; ți-o spun în taină, este papa și împăratul Carol Quintul. Printr-o spărtură destul de largă, împăratul a apucat să intre în sus-numita clădire. După aceea, au găsit de cuviință să aleagă una din coloanele de care îți spuneam — află că e vorba de familia Medicis —

și au făcut din ea o clopotniță, care clopotniță a crescut ca o ciupercă otrăvită, într-o singură noapte. Şi pe urmă, știi vecine, pentru că edificiul ăsta se clătina în bătaia vîntului, pasămite că avea capul prea greu și-i mai lipsea și un picior, stîlpul devenit clopotniță a fost înlocuit printr-un aluat gros și inform, făcut din noroi și scuipat, și l-au numit cetate. Nemții s-au cuibărit în borta asta blestemată ca șoarecii într-un caşcaval. Şi e bine de știut că pe cînd ei joacă în zaruri și își beau vinul lor acrișor, ne pîndesc pe noi, ăștialalți. Degeaba strigă familiile florentine, poporul și negustorii degeaba vorbesc, familia Medicis guvernează cu ajutorul armelor; ne nimicesc, așa cum nimicește chistul veninos un stomac bolnav. Numai mulțumită halebardelor care mișună pe platformă, un bastard, o jumătate de Medicis, un mojic pe care cerul îl hărăzise să fie băiat de măcelărie sau slugă de cărăuș, se culcă în patul fetelor noastre, ne bea vinul, ne sparge geamurile și pe deasupra îl mai și plătim.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Drace! Cum te-ai pornit! Parcă ai fi învățat toate astea pe dinafară, numai că nu e bine să ajungă vorbele astea și la urechile altora, vecine Mondella.

GIUVAERGIUL

Ei, și! Or să mă trimită în surghiun, ca pe atîția alții! Poți trăi la Roma tot atît de bine ca și aici. Dracul să ia nunta și pe dansatori, și pe nuntași!

(Intră în casă. Negustorul de mătăsuri se amestecă printre curioși. Trece UN BURGHEZ *cu* NEVASTA *lui.)*

NEVASTA

Guglielmo Martelli e un băiat frumos și bogat. Ferice de Niccolò Nasi că are asemenea ginere. Uite, balul însă mai ține. Ia privește, ce de lumini!

BURGHEZUL

Dar noi, pe fata noastră cînd o măritățm?

NEVASTA

Ce luminaţie peste tot! Şi dănţuiesc încă pînă la ora asta! Aşa petrecere înţeleg şi eu. Se spune că e şi ducele acolo.

BURGHEZUL

Să faci din zi noapte şi din noapte zi e un mijloc plăcut ca să nu te mai întîlneşti cu oamenii cumsecade. Pre legea mea, frumoasă născocire să păzeşti uşile la nuntă cu halebardele. Bunul Dumnezeu să ocrotească oraşul! În fiecare zi, se ivesc alţi cîini de nemţi din fortăreaţa lor blestemată.

NEVASTA

Priveşte ce drăguţă mască! Ah, ce frumoasă rochie! Vai! Ce scumpe lucruri; şi noi cît sîntem de săraci!

(Ies.)

UN SOLDAT

(către negustorul de mătăsuri)

La o parte, mojicule! Fă loc pentru trecerea cailor!

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Mojic eşti tu, neamţ afurisit!

(Soldatul îl loveşte cu sulița.)

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI
(retrăgîndu-se)

Uite ce urmează dacă ne-am predat. Nemernicii ăştia ne batjocoresc pe noi, cetăţenii.

(Intră în dugheana lui.)

ŞCOLARUL
(către prietenul său)

Îl vezi pe cel care-şi ridică masca? E Palla Ruccelai. Straşnic chefliu! Şi cel mic, de lîngă el, e Toma Strozzi, căruia i se spune Masaccio.

UN PAJ
(strigînd)

Calul alteței-sale.

AL DOILEA ȘCOLAR

S-o ștergem de aici. Iese ducele.

PRIMUL ȘCOLAR

Ce, crezi că o să te mănînce?

(Mulțimea se îngrămădește în fața ușii.)

ȘCOLARUL

Ăsta e Nicolini, celălalt e proveditorul.

(Iese DUCE LE *travestit în călugăriță, cu* IULIAN SALVIATI, *îmbrăcat la fel, amîndoi, mascați.)*

DUCELE
(încălecînd)

Vii, Iulian?

SALVIATI

Nu, alteță, încă nu.

(Îi vorbește la ureche.)

DUCELE

Bine, bine, nu te lăsa!

SALVIATI

E frumoasă ca un demon. Dați-mi voie! Dacă pot să scap de nevastă-mea...

(Se întoarce la bal)

DUCELE

Eşti ameţit, Salviati, al dracului să fiu dacă nu mergi pe două cărări.

(Pleacă însoțit de suita lui.)

ȘCOLARUL

Acum, dacă a plecat ducele, o să se sfîrșească în curînd.

(Ies din toate părțile persoane mascate.)

AL DOILEA ȘCOLAR

Roșu, verde, albastru, îmi ia ochii. Mi se învîrtește capul.

UN BURGHEZ

Se vede că a durat mult ospățul. Uite doi care abia se mai țin pe picioare.

*(*PROVEDITORUL *încalecă; pe umăr îi cade o sticlă spartă.)*

PROVEDITORUL

Hei, drace! Care e ciomăgașul ăla?

O MASCĂ

Ce, nu-l vezi, senior Corsini? Uite, privește spre fereastră; e Lorenzo, în rasă de călugăriță.

PROVEDITORUL

Lorenzaccio, fir-ai al dracului! Mi-ai rănit calul. *(Fereastra se închide.)* Lovi-l-ar ciuma de bețiv, cu blestemățiile lui făcute pe furiș! Un păcătos care n-a zîmbit în viața lui de trei ori și se ține de ghidușii, ca un școlar în vacanță.

(Pleacă. LUIZA STROZZI *iese din casă urmată de* IULIAN SALVIATI *care îi ține scările, să încalece; un călăreț și o guvernantă o însoțesc.)*

IULIAN

Ce frumos picior ai, fetiță scumpă! Ești ca o rază de soare și mi-ai înfierbîntat sîngele în vine.

LUIZA

Seniore, nu aveți limbajul unui cavaler.

IULIAN

Şi ce ochi ai, inimioară scumpă! Ce umăr frumos, să-l tot ştergi, şi atît de umed şi de fraged! Ce să-ţi dau ca să-ţi fiu cameristă la noapte? Să-ţi descalţ piciorul ăsta frumos?

LUIZA

Lasă-mi piciorul, Salviati.

IULIAN

Nu! Jur pe Bacchus! Pînă ce nu-mi vei spune cînd ne culcăm împreună.

*(*LUIZA *cravaşează calul şi pleacă în galop.)*

O MASCĂ
(lui Iulian)

Micuţa Strozzi s-a înroşit ca o flacără — ai supărat-o, Salviati.

IULIAN

Lasă! Supărarea unei fete e ca ploaia dimineţii.

(Iese.)

SCENA 3

La marchizul Cibo.

*(*MARCHIZUL, *în haine de călătorie*, MARCHIZA, ASCANIO, CARDINALUL CIBO, *stînd jos.)*

MARCHIZUL
(sărutîndu-şi fiul)

Aş vrea să te iau şi pe tine, puiule, pe tine şi spada ta mare, de care te împiedici cînd umbli. Ai răbdare; Massa nu e aşa departe şi am să-ţi aduc un dar frumos.

MARCHIZA

Adio, Laurenţiu, să te întorci, să te întorci!

CARDINALUL

Marchiză, plînsul dumitale e de prisos. Vrei să se creadă că fratele meu pleacă în cruciadă? Cred că nu-l ameninţă nici o primejdie pe moşiile lui.

MARCHIZUL

Dragă frate, nu lua în nume de rău minunatele-i lacrimi.

(Îşi sărută soţia.)

CARDINALUL

Aş vrea numai ca onestitatea să nu se înfăţişeze astfel.

MARCHIZA

Oare, cinstea nu cunoaşte lacrimile, domnule cardinal? Oare, ele curg numai pentru ispăşire sau numai de spaimă?

MARCHIZUL

Nu, martor mi-e cerul! Cele mai de preţ sînt născute din dragoste. Nu mi le ştergeţi de pe obraz; mi le va usca încetişor vîntul pe drum. Ei bine, scumpa mea, nu-mi spui nimic pentru cei care îţi sînt atît de dragi? Să nu duc, ca de obicei, vreo frumoasă cuvîntare sentimentală, adresată stîncilor şi cascadelor de pe vechea moşie părintească?

MARCHIZA

Ah! Sărmanele cascade!

MARCHIZUL

E adevărat, iubita mea; sînt atît de triste fără tine! *(Mai încet.)* Erau şi ele odată vesele, nu-i aşa, Ricciarda?

MARCHIZA

Ia-mă şi pe mine!

MARCHIZUL

Aș face-o dacă aș fi nebun și aproape sînt, cu tot aerul meu de soldat. Dar să nu mai discutăm despre asta — e vorba numai de o săptămînă. Vreau ca scumpa mea Ricciarda să-și vadă grădinile cînd sînt liniștite și singuratice; tălpile pline de noroi ale fermierilor nu vor lăsa urme pe aleile sale dragi. E de datoria mea să număr trunchiurile bătrîne ale copacilor, care mi-l amintesc pe tatăl tău, Alberic, și să socotesc toate firele de iarbă din pădurile mele și pe fermieri cu boii lor. Cînd voi vedea că răsare cea dintîi floare, am să las totul la o parte și am să te aduc acolo.

MARCHIZA

Prima floare ce răsare pe frumoasa noastră pajiște mi-e întotdeauna atît de dragă! Și iarna e așa de lungă! De fiecare dată mi se pare că mititelele de ele nu se vor mai ivi niciodată.

ASCANIO

Cu ce cal o să pleci, tată?

MARCHIZUL

Vino cu mine afară și o să vezi.

(Iese. MARCHIZA *rămîne singură cu cardinalul. O clipă de tăcere.)*

CARDINALUL

Nu-i așa, că astăzi mi-ai cerut să te spovedești, marchiză?

MARCHIZA

Iartă-mă, cardinale. Să lăsăm pe deseară, dacă eminența-voastră e liberă, sau mîine, după cum va voi. Clipa de față nu-mi aparține.

(Se așază la fereastră și face un semn de adio soțului ei.)

CARDINALUL

Dacă regretele ar fi îngăduite unui slujitor credincios al lui dumnezeu, aș pizmui soarta fratelui meu. — O călătorie atît de scurtă, atît de simplă, atît de liniștită! — o vizită la una din moșiile sale, care e numai la cîțiva pași de aici! — O lipsă de o săptămînă — și atîta tristețe, o atît de duioasă tristețe, vreau să zic, la plecarea lui! Ferice de acel care izbutește să fie atît de iubit după șapte ani de căsătorie. — Au trecut șapte ani, marchiză, nu-i așa?

MARCHIZA

Da, cardinale, fiul meu are șase ani.

CARDINALUL

Ai fost ieri la nunta fetei lui Nasi?

MARCHIZA

Da, am fost.

CARDINALUL

Era și ducele travestit în călugăriță?

MARCHIZA

De ce travestit în călugăriță?

CARDINALUL

Mi s-a spus că purta acest costum, poate că am fost înșelat.

MARCHIZA

Într-adevăr, așa se îmbrăcase. Ah! Malaspina, triste vremuri pentru cele sfinte.

CARDINALUL

Poți respecta lucrurile sfinte și, într-o zi de petrecere, să te îmbraci într-o haină mănăstirească, fără nici un gînd potrivnic sfintei biserici catolice.

MARCHIZA

Pilda este primejdioasă, nu intenția. Eu nu sînt ca dumneata; pe mine m-a revoltat. E adevărat că nu știu bine ceea ce se poate și ceea ce nu se poate, după regulile voastre tăinuite. Dumnezeu știe unde pot duce. Cei care își pun cuvintele pe nicovală și le răsucesc cu ciocanul și cu dalta nu chibzuiesc întotdeauna asupra acestor cuvinte, care reprezintă gînduri, și gîndurile acțiune.

CARDINALUL

Bine, bine, dar ducele e tînăr, marchiză, și pun prinsoare că îl prindea de minune acea rasă cochetă de călugăriță.

MARCHIZA

Îi ședea cum nu se poate mai bine, îi lipseau doar cîteva picături din sîngele vărului său, Ipolit de Medicis.

CARDINALUL

Și boneta libertății, nu-i așa, surioară? Ce ură împotriva bietului duce!

MARCHIZA

Și dumitale, mîna lui dreaptă, nu-ți pasă că ducele Florenței e prefectul lui Carol Quintul, comisarul civil al papei, după cum Baccio e comisarul lui religios? Nu-ți pasă, dumitale, fratele lui Laurențiu al meu, că soarele nostru, al nostru, proiectează asupra cetății umbre nemțești? Că Cezarul vorbește aici, prin toate gurile? Că desfrînarea e mijlocitoarea sclaviei și își scutură zurgălăii peste suspinele poporului? Ah! preoțimea ar trage, la nevoie, toate clopotele ca să înăbușe zgomotul și să trezească vulturul imperial, dacă s-ar întîmpla să adoarmă deasupra sărmanelor noastre acoperișuri.

(Iese.)

CARDINALUL

(singur, ridică tapiseria și cheamă încet)

Agnolo! *(Intră un paj.)* Ce mai e nou astăzi?

AGNOLO

Scrisoarea aceasta, monseniore.

CARDINALUL

Dă-mi-o mie.

AGNOLO

Vai, eminență, e păcat.

CARDINALUL

Nimic nu e păcat cînd te supui unui preot al bisericii romane.

(Agnolo îi dă scrisoarea.)

CARDINALUL

E caraghios să auzi furiile bietei marchize și s-o vezi alergînd la o întîlnire de dragoste cu tiranul, scăldată toată în lacrimi republicane. *(Deschide scrisoarea și citește.)*

Sau vei fi a mea, sau vei face nenorocirea mea, a dumitale și a celor două case ale noastre.

Stilul ducelui e laconic, dar nu-i lipsit de energie. O fi marchiza convinsă sau nu, e greu de știut. Două luni de curte stăruitoare e mult pentru Alexandru; și trebuie să fie de ajuns pentru Ricciarda Cibo. *(Restituie pajului scrisoarea.)* Predă-i stăpînei tale scrisoarea; ai să taci ca de obicei, nu-i așa? Și-am să-ți port de grijă.

(Îi dă mîna să i-o sărute și iese.)

SCENA 4

O curte din palatul ducelui.

*(*DUCELE ALEXANDRU, *pe o terasă; pajii încearcă, în curte, caii. Intră* VALORI *și* SENIORUL MAURICIU.)

DUCELE

(către Valori)

Eminența-voastră a primit azi-dimineață vești de la curtea Romei?

VALORI

Paul al III-lea[1] trimite mii de binecuvîntări alteței-voastre și face urările cele mai calde pentru prosperitatea sa.

DUCELE

Numai urări, Valori?

VALORI

Sanctitatea-sa se teme ca ducele să nu-și creeze noi primejdii printr-o prea mare îngăduință. Poporul s-a obișnuit rău, vrea stăpînirea absolută. Și Cezarul[2], în ultima lui călătorie, a vorbit la fel alteței-voastre.

DUCELE

Uite, zău, un cal frumos, seniore Mauriciu. Și ce crupă strașnică!

SENIORUL MAURICIU

Superbă, alteță.

DUCELE

Așa că, domnule comisar apostolic, mai sînt încă vreo cîteva ramuri uscate de tăiat. Cezarul și papa au făcut din mine un rege, dar, pe Bacchus, mi-au pus în mînă un sceptru care de la o leghe miroase a secure. Haide, odată, Valori, despre ce e vorba?

VALORI

Sînt un preot, alteță; dacă cuvintele pe care datoria mă silește să le reproduc întocmai sînt tălmăcite într-un chip atît de aspru, inima îmi interzice să mai adaug vreun cuvînt.

DUCELE

Da, da, te știu om cumsecade. Zău, ești singurul preot cinstit pe care l-am văzut în viața mea.

[1] E vorba de papa Paul al III-lea (Alexandru Farnese) (1468—1549).
[2] E vorba de Carol Quintul.

VALORI

Monseniore, cinstea nici nu se pierde, nici nu se cîștigă grație hainei pe care o porți; iar printre oameni sînt mai mulți buni decît răi.

DUCELE

Așadar, fără nici o lămurire?

SENIORUL MAURICIU

Vreți să vorbesc, monseniore? Totul e ușor de lămurit.

DUCELE

Ei bine?

SENIORUL MAURICIU

Dezordinile de la curte îl supără pe papă.

DUCELE

Ce vorbești?

SENIORUL MAURICIU

Am spus dezordinile de la curte, alteță; faptele ducelui nu au alt judecător decît pe el însuși. Papa îl cere pe Lorenzo Medicis, pentru că a fugit de justiția sa.

DUCELE

De justiția sa? Lorenzo nu l-a jignit niciodată pe papă, după cîte știu, numai pe Clement al VII-lea[1], răposatul meu văr, care în clipa de față se află în iad.

SENIORUL MAURICIU

Clement al VII-lea l-a lăsat să iasă din statele sale pe acest desfrînat care într-o zi, fiind beat, a decapitat statuile

[1] E vorba de papa Clement al VII-lea (Iuliu de Medicis) (1523 la 1534).

de la arcul lui Constantin. Paul al III-lea nu poate să-l ierte pe acest exemplar cu blazon al desfrînării florentine.

DUCELE

Ah! pe cinstea mea, Alexandru Farnese e un băiat glumeț! Dacă îl sperie desfrînarea, ce dracu' face cu bastardul lui, scumpul Petro Farnese, care se poartă atît de drăguț cu episcopul din Fano? Se pomenește mereu de mutilarea asta, cînd e vorba de bietul Renzo. Găsesc tare caraghios să te apuci să tai capetele unor oameni de piatră. Sprijin artele ca oricare altul și am pe lîngă mine pe cei mai de seamă artiști ai Italiei, dar nu înțeleg de loc respectul papei pentru acele statui pe care, dacă ar mai exista în carne și oase, le-ar excomunica.

SENIORUL MAURICIU

Lorenzo e un ateu; își bate joc de toate. Dacă guvernul alteței-voastre nu e înconjurat de un respect profund, nu va putea fi tare! Poporul îi spune lui Lorenzo, Lorenzaccio. Se știe că el pune la cale petrecerile voastre și asta e de ajuns.

DUCELE

Taci! Uiți că Lorenzo de Medicis e vărul lui Alexandru. (*Intră cardinalul Cibo.*) Cardinale, ascultă-i puțin pe acești domni, care spun că papa e scandalizat de desfrînarea sărmanului Renzo și pretind că asta ar vătăma guvernării mele.

CARDINALUL

Seniorul Francesco Molza a rostit la Academia romană o cuvîntare în latinește, împotriva mutilării arcului lui Constantin.

DUCELE

Ei, drace, o să-mi ies din sărite! Renzo, un om care inspiră teamă! Cel mai strașnic fricos! O muierușcă, umbra unui desfrînat moleșit! Un visător care umblă noaptea și ziua fără spadă, de spaimă să nu-i vadă umbra pe lîngă el! De altfel, un filozof, un zgîrie-hîrtie, un poet prost, care nu știe

să facă, măcar, un sonet! Nu, nu mi-e frică de arătări! Ei și! pe Bacchus, ce-mi pasă de discursurile latinești și de flecărelile prostimii! Mie îmi e drag Lorenzo și mă jur pe dumnezeu că va rămîne lîngă mine.

CARDINALUL

Dacă ar trebui să mă tem de omul acesta, n-ar fi nici pentru curtea voastră, nici pentru Florența, ci pentru voi înșivă, duce.

DUCELE

Glumești, cardinale. Vreisă-ți spun adevărul? *(Îi vorbește încet.)* Tot ce știu despre blestemații aceia de surghiuniți, despre toți acei republicani încăpățînați care uneltesc în jurul meu, știu numai de la Lorenzo. Se strecoară ca un țipar, se vîră peste tot și îmi spune tot. N-a găsit tot el mijlocul să întrețină corespondența cu toți Strozzi din iad? Da, e adevărat, e mijlocitorul meu, dar află că mijlocirea lui dacă-i vatămă cuiva, acela nu sînt eu. Iată-l. *(Lorenzo apare în fundul unei galerii joase.)* Ia priviți trupul ăsta slăbănog, stors de orgiile de peste noapte. Priviți ochii secătuiți de viață, mîinile subțiri și bolnăvicioase, abia de au putere să țină un evantai, chipul posomorît care zîmbește numai cîteodată, dar fără putere să rîdă. Te poți teme de acest om? Haide, haide, rîdeți de el. Hei, Renzo, vino încoace; uite-l pe seniorul Mauriciu, care îți caută nod în papură.

LORENZO
(se urcă pe scara terasei)

Bună ziua, domnilor, prieteni ai vărului meu.

DUCELE

Lorenzo, ascultă aici. De un ceas vorbim despre tine. Știi vestea? Prietene, ai fost excomunicat pe latinește, seniorul Mauriciu spune că ești un om periculos, și cardinalul de asemenea; cît despre bunul Valori, el e un om prea cinstit ca să-ți rostească numele.

LORENZO

Pentru cine periculos, eminenţă? Pentru femeile uşoare, sau pentru sfinţii din rai?

CARDINALUL

Şi cîinii de curte pot să turbeze, ca şi ceilalţi cîini.

LORENZO

Insulta unui preot trebuie rostită în latineşte.

SENIORUL MAURICIU

Poate fi spusă şi în limba toscană pentru cei care pot să răspundă.

LORENZO

Nu te-am văzut, seniore Mauriciu; mă ierţi, aveam soarele în ochi; dar arăţi bine şi mi se pare că ai nişte haine nou-nouţe.

SENIORUL MAURICIU

Ca spiritul dumitale; le-am făcut dintr-o tunică veche a bunicului meu.

LORENZO

Vere, cînd te-oi sătura de vreo cucerire din mahalale trimite-i-o seniorului Mauriciu. E nesănătos să trăiască fără femei un bărbat ca el cu grumazul scurt şi mîinile păroase.

SENIORUL MAURICIU

Cine ştie să glumească trebuie să ştie şi să se apere. În locul dumitale aş pune mîna pe spadă.

LORENZO

E o greşeală dacă ţi s-a spus că sînt soldat, eu sînt un biet amant al ştiinţei.

SENIORUL MAURICIU

Spiritul dumitale este o spadă înțepătoare, dar flexibilă. E o armă prea mîrșavă; fiecare o mînuiește pe cea care îi stă la îndemînă.

(Trage spada.)

VALORI

În fața ducelui, o spadă trasă!

DUCELE
(rîzînd)

Lăsați, lăsați. Haide, Renzo, îți servesc eu de martor. Să i se dea o spadă.

LORENZO

Înălțimea-voastră, ce vorbă e asta?

DUCELE

Ei bine, așa de repede ți se spulberă veselia? Tremuri, vere! Vai! Faci de rușine numele de Medicis. Eu, care sînt un bastard, să-l port mai bine decît tine, care ești legitim? O spadă! O spadă! Un Medicis nu se poate lăsa astfel provocat. Paji, urcați-vă aici, să-l vadă toată curtea, ba aș vrea să fie de față toată Florența.

LORENZO

Alteța-sa rîde de mine.

DUCELE

Am rîs adineauri, dar acum roșesc de rușine. O spadă!

(Ia spada unui paj și i-o întinde lui Lorenzo.)

VALORI

—Monseniore, lucrurile merg prea departe. O spadă trasă în prezența alteței-voastre este o crimă vrednică de a fi pedepsită înlăuntrul palatului.

DUCELE

Cine vorbește aici, cînd vorbesc eu?

VALORI

Alteța-voastră n-a putut să aibă altă dorință decît să petreacă o clipă și chiar seniorul Mauriciu a avut același gînd.

DUCELE

Nu vedeți că glumesc mereu? Cine dracu se gîndește aici la vreo treabă serioasă! Ia, priviți-l pe Renzo, vă rog; îi tremură genunchii și dacă s-ar putea, ar păli și mai tare. Ce fire, Dumnezeule bun! Mi se pare că leșină.

(Lorenzo se clatină; se reazemă de balustradă și alunecă la pămînt dintr-o dată.)

DUCELE
(rîzînd în hohote)

Cînd vă spuneam! Nimeni nu-l cunoaște mai bine decît mine; numai să vadă o spadă și îi vine rău. Haide, scumpă Lorenzetta, să te conducă la maică-ta.

(Pajii îl ridică pe Lorenzo.)

SENIORUL MAURICIU

Un fricos și jumătate! Ce mai pui de lele!

DUCELE

Ține-ți gura, seniore Mauriciu. Acum îți spun eu, măsoară-ți vorba. Să n-aud asemenea vorbe în fața mea.

VALORI

Bietul băiat!

(Seniorul Mauriciu și Valori ies.)

CARDINALUL
(rămas singur cu ducele)

Înălțimea-voastră crede în toată povestea asta?

DUCELE

Aș vrea grozav să nu cred, dar n-am încotro.

CARDINALUL

De! Asta e prea de tot.

DUCELE

Tocmai de aceea cred. Îți închipui că un Medicis se face de rușine în public, numai de dragul glumei? De altfel, nu e pentru prima oară cînd i se întîmplă așa ceva; niciodată n-a putut să rabde vederea unei săbii.

CARDINALUL

Asta e prea de tot; e prea de tot!

(Ies.)

SCENA 5

În fața bisericii San Miniato, la Montolivet.
(Mulțimea iese din biserică.)

O FEMEIE
(către vecina ei)

Te întorci astă-seară la Florența?

VECINA

Niciodată nu rămîn aici mai mult de un ceas; și nu vin decît vinerea; eu nu sînt destul de bogată, să mă opresc la bîlci. În ce mă privește, o fac numai din evlavie; și dacă asta ajunge pentru mîntuirea mea, nu-mi trebuie nimic mai mult.

O DOAMNĂ DE LA CURTE
(către alta)

Ce frumoasă predică a rostit! E duhovnicul fetei mele. *(Se apropie de prăvălie.)* Alb și aur, șade bine seara, dar ziua mai poți fi curată cu așa ceva?

*(*NEGUSTORUL *și* GIUVAERGIUL *în fața prăvăliei, cu cîțiva cavaleri.)*

GIUVAERGIUL

Cetatea! Iată ce n-o să înghită niciodată poporul! Să vezi, din senin, cum se ridică deasupra orașului acest nou turn al lui Babel, în mijlocul celui mai blestemat amestec de limbi! Nemții n-or să prindă în veci rădăcini în Florența; ca să le poată crește, le-ar trebui proptele, nu glumă.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Poftiți, doamnelor; rog înălțimile-voastre să primească un scăunel sub coviltirul meu.

UN CAVALER

Ești de viță florentină veche, moș Mondella. Cînd lucrezi în fundul atelierului, la prețioasele tale cizeluri, îți tremură și acum degetele de mînie, într-atît urăști tirania.

GIUVAERGIUL

E adevărat, excelență. Dacă aș fi un mare artist, i-aș iubi pe principi, pentru că numai ei pot să întreprindă lucrări de seamă. Pe cînd eu fac numai discuri bisericești și mînere de spadă.

UN ALT CAVALER

Fiindcă veni vorba de artiști, vedeți, acolo, în crîșma aceea mică, un chefliu care dă din mîini în fața unor gură-cască? Uite, cum bate cu paharul în masă; dacă nu mă înșel, e palavragiul de Cellini.

PRIMUL CAVALER

Hai să plecăm și să intrăm acolo; cînd i se urcă vinul la cap, ai ce asculta și se vede că tocmai povestește vreuna piperată.

(Ies. DOI BURGHEZI *se așază.)*

PRIMUL BURGHEZ

Ai auzit despre vreo răscoală la Florența?

AL DOILEA BURGHEZ

O nimica toată. Cîțiva tineri au fost omorîți în vechea piață.

PRIMUL BURGHEZ

Ce jale pe familiile lor!

AL DOILEA BURGHEZ

Astea sînt nenorociri de neînlăturat. Ce vrei să facă tineretul sub o guvernare ca a noastră? Se trîmbițează că Cezarul e la Bolonia și căscăunii repetă: „Cezarul e la Bolonia", clipind din ochi cu un aer plin de importanță, fără să cugete la ceea ce fac. A doua zi sînt și mai fericiți să afle și să repete: „Papa e la Bolonia cu Cezarul". Și după asta ce urmează? O serbare publică. Asta-i tot ce văd ei; și pe urmă, într-o bună dimineață, se trezesc somnoroși, cu mintea obosită de vinul împărătesc, și văd o figură sinistră la fereastra cea mare a palatului Pazzi. Atunci întreabă cine este acest personaj și li se răspunde că e regele lor. Papa și împăratul au clocit un bastard, care nu știe nici măcar cum o chema pe maică-sa, dar care are drept de viață și de moarte asupra copiiilor noștri.

GIUVAERGIUL
(apropiindu-se)

Vorbești ca un patriot, prietene; dar te sfătuiesc să bagi de seamă la lunganul care se apropie.

(Trece UN OFIȚER GERMAN.*)*

OFIȚERUL

Ridicați-vă de acolo, domnilor, vor să se așeze doamnele.

*(*DOUĂ DOAMNE *de la curte intră și se așază.)*

PRIMA DOAMNĂ

Stofa asta e din Veneția?

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Da, mărită doamnă; să vă tai cîțiva coți?

PRIMA DOAMNĂ

Dacă vrei. Parcă l-am văzut trecînd pe Iulian Salviati.

OFIȚERUL

Se învîrtește pe la ușa bisericii, e un craidon.

A DOUA DOAMNĂ

Ce obraznic! Arată-mi niște ciorapi de mătase.

OFIȚERUL

N-o să găsească atît de mici, ca pentru domnia-voastră.

PRIMA DOAMNĂ

Lasă, lasă că nu știi ce vorbești. Fiindcă l-ai zărit pe Iulian, du-te de-i spune că vreau să-i vorbesc.

OFIȚERUL

Mă duc și vi-l aduc.

(Iese.)

PRIMA DOAMNĂ

E prost de dă-n gropi ofițerul tău; dar ce poți să faci?

A DOUA DOAMNĂ

Află că este unul din bărbații cei mai bine.

(Se depărtează. Intră EGUMENUL DE CAPUA.*)*

EGUMENUL

Dă-mi un pahar de limonadă, jupîne.

(Se așază.)

UNUL DIN BURGHEZI

Iată-l pe egumenul de Capua; un adevărat patriot!

(Cei doi burghezi se așază iar.)

EGUMENUL

Veniți de la biserică domnilor? Ce spuneți despre predică?

BURGHEZUL

A fost frumoasă, sfinția-ta.

AL DOILEA BURGHEZ
(către giuvaergiu)

Poporul îi iubește pe cei din familia Strozzi, fiindcă nu sînt mîndri. Nu-ți face plăcere să vezi pe un mare senior, adresîndu-se deschis și atît de blajin vecinilor săi? Asta prețuiește mai mult ca orice.

EGUMENUL

Dacă e să vorbim sincer, eu găsesc că predica a fost prea frumoasă. Și eu am predicat uneori, dar laudele zgomotoase nu mi-au măgulit niciodată amorul propriu. Am prețuit, în schimb, întotdeauna, foarte mult o lacrimă discretă care aluneca pe obrazul unui om cumsecade.

(Intră SALVIATI.*)*

SALVIATI

Mi s-a spus că au fost aici niște femei, care au trimis adineauri după mine. Dar nu văd nici o altă fustă, în afară de a domniei-tale, egumene. Nu cumva mă înșel?

NEGUSTORUL

Excelență, nu vă înșelați; au plecat mai departe; dar cred că o să se întoarcă. Uite aici, zece coți de stofă și patru perechi de ciorapi, puse deoparte pentru domniile-lor.

SALVIATI

(așezîndu-se)

Ia, priviți, trece o femeie frumoasă! Unde dracu' am mai văzut-o? A! Zău așa, în patul meu am văzut-o.

EGUMENUL

(către burghez)

Parcă am văzut semnătura dumitale pe o scrisoare adresată ducelui.

BURGHEZUL

Spun în gura mare. Este jalba trimisă de către surghiuniți.

EGUMENUL

Au luat și din familia dumitale?

BURGHEZUL

Doi, excelență; pe tatăl și pe unchiul meu. Am rămas singurul bărbat acasă.

AL DOILEA BURGHEZ

(către giuvaergiu)

Ce gură rea e Salviati ăsta!

GIUVAERGIUL

Nu e de mirare; un om pe jumătate ruinat, care trăiește din dărnicia Medicișilor. Și mai este și însurat cu o femeie

nemernică, de rîsul lumii. I-ar plăcea să se spună despre toate femeile ce se spune despre a lui.

SALVIATI

Nu este Luiza Strozzi aceea care trece peste movila de colo?

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Chiar ea, înălţimea-voastră. Sînt puţine doamne din nobilimea noastră pe care să nu le cunosc. Dacă nu mă înşel, o ţine de mînă pe sora ei mai mică.

SALVIATI

Am întîlnit-o pe această Luiza, azi-noapte, la balul lui Nasi. Pe legea mea, are un picior frumos, şi cît de curînd trebuie să ne culcăm împreună.

EGUMENUL
(întorcîndu-se)

Ce te face să crezi aşa ceva?

SALVIATI

Fiindcă mi-a spus-o chiar ea. E limpede ca lumina zilei. Îi ţineam scările să urce pe cal, fără să am nici un gînd rău; dar, nu ştiu cum, i-am luat piciorul în mînă, şi uite aşa s-a petrecut totul.

EGUMENUL

Iulian, mă întreb dacă ştii că vorbeşti despre sora mea.

SALVIATI

Ştiu foarte bine; toate femeile sînt făcute să se culce cu bărbaţii şi sora ta poate foarte bine să se culce cu mine.

EGUMENUL
(se ridică)

Îţi datoresc ceva, jupîne?

(Aruncă o monedă pe masă şi iese.)

SALVIATI

Îmi place mult egumenul ăsta de treabă, i-a fost de ajuns numai un cuvînt despre soră-sa, ca să uite să-și ia restul. Nu se spune oare că toată înțelepciunea Florenței s-a oploșit la Strozzi ăștia? Uite-l că privește înapoi. Holbează-ți ochii cît poftești, că tot n-o să-mi fie frică.

SCENA 6

Țărmul Arnului.

(MARIA SODERINI, CATERINA)

CATERINA

A început să scapete soarele. Prin frunziș trec fîșii largi de purpură și pe sub trestii broasca își scutură clopoțelul ei de cristal. Ciudată împerechere între toate armoniile serii și zgomotul îndepărtat al orașului!

MARIA

E vremea să ne întoarcem, strînge-ți voalul pe lîngă gît.

CATERINA

Nu încă, numai să nu-ți fie frig! Privește, măicuță dragă, ce frumos este cerul! Cît e de mare și de liniștit! Îl simți pe Dumnezeu pretutindeni! Dar îți lași capul în jos; ești neliniștită de azi-dimineață.

MARIA

Neliniștită nu, dar amărîtă. N-ai auzit cum merge din gură în gură întîmplarea aceea îngrozitoare a lui Lorenzo? S-a făcut de poveste în Florența.

CATERINA

Vai, măicuță! dar lașitatea nu este o crimă, după cum curajul nu-i o virtute; de ce ar fi hulită slăbiciunea? E jal-

nicul drept al fiecăruia să răspundă de bătăile inimii sale. Şi de ce copilul ăsta n-ar avea şi el dreptul, pe care-l avem noi, toate femeile? Am auzit că o femeie care nu se teme de nimic nu place prea mult.

MARIA

Tu ai putea să iubeşti un bărbat fricos? Vezi că roşeşti, Caterino; Lorenzo e nepotul tău, dar închipuie-ţi că l-ar chema altfel, ce-ai gîndi despre el atunci? Ce femeie ar vrea să se sprijine de braţul lui, ca să se urce pe cal? Care bărbat i-ar strînge mîna?

CATERINA

Ce trist lucru! Dar nu pentru asta îl plîng. Nu are, poate, inimă de Medicis; dar, vai! ceea ce e mai rău, e că nu are nici inimă de om cinstit.

MARIA

Să nu mai vorbim de asta, Caterina — e destul de cumplit pentru o mamă să nu poată vorbi despre fiul ei.

CATERINA

Ah! Florenţa asta. Ea a fost pierzania lui! Nu l-am văzut eu odinioară, cum îi străluceau ochii, înflăcăraţi de o ambiţie înaltă? Şi n-a fost tinereţea lui aurora unui răsărit de soare? Chiar şi azi, mi se pare de multe ori, că un fulger fugar... Fără să vreau, îmi spun că mai vibrează ceva în el.

MARIA

Ah! În el e o prăpastie! Era atît de înzestrat şi avea atîta duioasă dragoste pentru singurătate! N-o să fie niciodată un războinic Renzo al meu, îmi ziceam cînd îl vedeam întorcîndu-se de la colegiu, cu cărţile lui groase, subsuoară, dar îi strălucea pe buze şi în ochii lui negri dragostea pentru adevăr; îl frămîntau toate şi spunea neîncetat: „Acela-i sărac, celălalt e ruinat; ce-i de făcut? cum să facem?“ Şi ce admiraţie avea pentru oamenii de seamă din Plutarh! Ca-

terino, Caterino, de cîte ori nu l-am sărutat pe frunte, gîndindu-mă la „părintele patriei“[1]!

CATERINA

Nu te mai mîhni atîta.

MARIA

Spun că nu vreau să vorbesc despre el și vorbesc mereu. Vezi tu, sînt unele lucruri despre care o mamă nu încetează să vorbească decît după ce a intrat în liniștea veșnică. Să fi fost fiul meu un desfrînat de rînd, să fi fost sîngele Soderinilor subțiat în această firavă picătură ieșită din vinele mele, n-aș deznădăjdui atîta, dar am sperat și am avut dreptate să sper. Ah! Caterino, și nu mai este nici frumos; pîngărirea inimii i-a învăluit obrajii, ca un abur vătămător. Zîmbetul, această blîndă înveselire care dă tinereții farmecul florilor, s-a șters de pe chipul lui, galben cum e șofranul, lăsînd doar o ironie mîrșavă și disprețul pentru toate.

CATERINA

În ciudata lui melancolie, e încă frumos, cîteodată.

MARIA

Nu era el prin naștere ursit tronului? N-ar fi putut oare într-o zi să ajungă un om de știință; să aibă cea mai frumoasă tinerețe din lume; să-mi încoroneze cu o diademă de aur toate visele mele scumpe? N-ar fi trebuit să mă aștept la asta? Ah! Cattina, ca să poți dormi liniștită, să nu-ți faci niciodată unele vise. E prea cumplit cînd ai trăit într-un palat de zîne, unde ele murmurau cîntări îngerești, să fi adormit legănată de fiul tău și să te trezești apoi într-o magherniță însîngerată, plină de urmele orgiei și de pleava oamenilor, în brațele unui spectru hidos, care te ucide, numai cînd îți zice mamă.

1 Străbunicul lui Lorenzo, supranumit „părintele patriei“.

CATERINA

Umbre tăcute încep să apară pe drum. Să ne întoarcem, Maria, mă sperie toți surghiuniții aceștia.

MARIA

Sărmanii oameni! Cel mult să-ți fie milă de ei! Ah! Să nu poți vedea nimic, fără să simți un spin în inimă? Să nu-mi pot deschide ochii? Vai! Cattina mea, și ei sînt tot opera lui Lorenzo. Toți burghezii aceștia sărmani au avut încredere în el; nu există unul printre acești tați de familie izgoniți din patria lor, pe care să nu-l fi trădat fiul meu. Scrisorile, cu semnătura lor, sînt arătate ducelui. Astfel folosește în chip infam pînă și glorioasa memorie a strămoșilor lui. Republicanii se adresează lui, ca unui vechi lăstar al ocrotitorului lor; casa lui le este deschisă, și chiar cei din familia Strozzi vin la el. Sărmane Filip! Jalnic sfîrșit va fi pentru părul tău cărunt! Ah! Să nu pot vedea o fată care a apucat calea pierzaniei, un nenorocit cu familia lui destrămată, fără ca toți să-mi strige: Tu ești mama nenorocirilor noastre! Cînd voi intra aici?

(Lovește pămîntul.)

CATERINA

Biata mea măicuță, amarnice îți sînt lacrimile!

(Se depărtează amîndouă. Soarele a apus. În mijlocul unui cîmp se adună UN GRUP DE SURGHIUNIȚI.)

UN SURGHIUNIT

Unde te duci?

ALTUL

La Pisa; dar dumneata?

PRIMUL

La Roma.

ALTUL

Şi eu la Veneţia; uite alţi doi care merg la Ferrara. Ce-o să ne facem noi, despărţiţi unii de alţii?

AL PATRULEA

Adio, vecine, să apucăm vremuri mai bune.

(Pleacă.)

UN SURGHIUNIT

Adio! cît despre noi, putem să mergem împreună pînă la crucea fecioarei.

(Iese cu un altul, Soseşte MAFFIO.*)*

PRIMUL SURGHIUNIT

Tu eşti, Maffio? Prin ce întîmplare ai ajuns aici?

MAFFIO

Vă împărtăşesc soarta. Aflaţi că ducele mi-a răpit sora. Am tras spada; atunci, un fel de tigru cu braţe de fier m-a apucat de grumaz şi m-a dezarmat. După aceea am primit o pungă plină pe jumătate cu ducaţi şi ordinul să părăsesc oraşul.

AL DOILEA SURGHIUNIT

Şi sora ta unde se află?

MAFFIO

Am văzut-o aseară ieşind de la un spectacol, îmbrăcată într-o rochie cum n-are nici împărăteasa; dumnezeu să-i ierte păcatele! O însoţea o bătrînă, care şi-a pierdut trei dinţi la ieşire. Niciodată în viaţa mea n-am dat un pumn care să-mi facă atîta plăcere.

AL TREILEA SURGHIUNIT

O să murim mulţumiţi cînd i-om vedea pe toţi crăpînd în mocirla lor scîrnavă.

AL PATRULEA

Filip Strozzi ne va scrie la Veneția; și mare o să ne fie mirarea, cînd într-o zi ne vom pomeni cu o armată la ordinele noastre.

AL TREILEA

Mulți ani trăiască Filip! Cît o mai rămîne un fir de păr pe capul lui, libertatea Italiei nu va pieri.

(O parte din grup se desparte; toți surghiuniții se îmbrățișează.)

O VOCE

Să apucăm vremuri mai bune!

O ALTA

Să apucăm vremuri mai bune!

(Doi surghiuniți se urcă pe un acoperiș plat, de unde privesc orașul.)

PRIMUL

Adio, Florența, ciuma Italiei; adio mumă stearpă, care nu mai ai lapte pentru copiii tăi.

AL DOILEA

Adio, Florență bastardă, spectru hidos al Florenței antice; adio, mocirlă fără nume!

TOȚI SURGHIUNIȚII

Adio, Florența, blestemate să fie țîțele femeilor tale! Blestemate suspinele tale! Blestemate rugăciunile bisericilor tale, pîinea ogoarelor tale, aerul străzilor! Urgia să cadă pe cea din urmă picătură a sîngelui tău desfrînat.

ACTUL II

SCENA I

La Strozzi

FILIP
(în cabinetul său de lucru)

Zece cetăţeni surghiuniţi numai în această parte a oraşului. Surghiuniţi, bătrînul Galeazzo şi tînărul Maffio; sora lui coruptă; ajunsă femeie de stradă, într-o noapte! Biata fată! Cînd va fi odată educaţia claselor de jos destul de serioasă ca să le împiedice pe fetişcane să rîdă cînd părinţii lor plîng! Corupţia este oare o lege firească? Ceea ce numim virtute să fie numai o haină de duminică, pe care o pui cînd mergi la liturghie? În timpul săptămînii să stai la fereastră şi, împletind, să te uiţi la tinerii care trec. Sărmană omenire! Ce nume porţi? Pe al instinctului sau pe al spiritului? Şi noi, visători bătrîni, ce păcat ancestral am spălat de pe chipul omenesc, de patru sau cinci mii de ani, de cînd ne veştejim deasupra cărţilor noastre? Ce uşor îţi vine, ţie, în liniştea cabinetului de lucru, să tragi cu o mînă sprintenă, o linie curată şi subţire, ca un fir de păr, pe această hîrtie albă? Ce lesne îţi e să clădeşti palate şi oraşe, cu un mic compas şi puţină cerneală! Dar arhitectul, care are în biroul lui mii de planuri minunate, nu poate să scoată din pămînt temelia de piatră a edificiului, cînd se aşază la lucru cu spinarea încovoiată şi cu ideile lui îndîrjite. Este totuşi cumplit, ca fericirea oamenilor să nu fie decît un vis; ca răul să fie de neînlăturat, veşnic, cu neputinţă de schimbat... Nu!

Din ce pricină filozoful care cugetă pentru toți privește în jurul lui? Asta e greșeala. Cea mai neînsemnată gîză dacă-i trece prin fața ochilor, îi ascunde soarele. Să pornim cu îndrăzneală! Republica e cuvîntul care ne trebuie! Şi dacă n-ar fi decît un cuvînt, tot însemnează ceva, deoarece popoarele se ridică atunci cînd îl aud trecînd prin aer... A! bună ziua, Leon.

(Intră EGUMENUL DE CAPUA.*)*

EGUMENUL

Vin de la bîlciul din Montolivet.

FILIP

A fost frumos? Ai venit și tu, Petru? Şezi, am să-ți vorbesc.

(Intră PETRU STROZZI.*)*

EGUMENUL

A fost foarte frumos și am petrecut destul de bine. Afară numai de oarecare necaz, puțin cam neobișnuit, pe care nu-l prea pot mistui.

PETRU

Cum așa! Ce este?

EGUMENUL

Închipuiți-vă că am intrat într-o prăvălie să iau un pahar de limonadă... Dar nu, n-are rost... Sînt un prost că-mi mai aduc aminte.

FILIP

Ce dracu ai pe inimă? Vorbești cu un suflet chinuit.

EGUMENUL

Nu-i nimic, o vorbă rea, nimic mai mult. E fără nici o însemnătate.

PETRU

O vorbă? Despre cine? Despre tine?

EGUMENUL

Nu tocmai despre mine. Nu m-ar necăji o vorbă despre mine.

PETRU

Atunci despre cine? Haide, vorbește.

EGUMENUL

Fac rău, nu trebuie să-ți amintești asemenea lucruri, cînd știi să faci deosebirea dintre un om cinstit și un Salviati.

PETRU

Salviati? Ce-a spus canalia aia?

EGUMENUL

Ai dreptate, e un ticălos. Ce însemnătate are ce poate el să spună! Un om fără rușine, un slugoi, care după cîte se spune, are cea mai desfrînată soție! Destul! Ce-a fost a fost, nu vreau să mă mai gîndesc.

PETRU

Ba să te gîndești și să vorbești, Leon, fiindcă am poftă să-i retez urechile. Pe cine a bîrfit? Pe noi? Pe tata? Ah! Dumnezeule, nu-l pot suferi pe acest Salviati. Trebuie să știu ce a spus, înțelegi tu?

EGUMENUL

Dacă ţii atît de mult, am să-ți spun. A vorbit față de mine, într-o prăvălie, în chip cu adevărat jignitor, pe socoteala surorii noastre.

PETRU

O, Dumnezeule! În ce fel? Haide, vorbește odată!

EGUMENUL

Cu cele mai grosolane cuvinte.

PETRU

Popă îndrăcit ce ești! Îmi ies din fire de nerăbdare și tu tot îți mai cauți cuvintele. Zău, spune lucrurilor pe nume! Cuvîntul e cuvînt; nici Dumnezeu, în bunătatea lui, nu poate răbda.

FILIP

Petru! Petru! vorbești cu păcat, față de fratele tău.

EGUMENUL

A spus că se va culca cu Luiza, acesta e cuvîntul lui, și că i-a făgăduit chiar ea.

PETRU

I-a făgă... Ah! Drace! Mii de draci! Cît e ceasul?

FILIP

Unde te duci? Ce te-ai aprins așa? Ce vrei să faci cu spada aceea? Nu vezi că mai porți una la șold?

PETRU

Nu fac nimic, să mergem la cină, masa e servită.

(Ies.)

SCENA 2

În fața unei biserici

(Intră LORENZO *și* VALORI.)

VALORI

Cum se face că ducele nu vine? Ah! Domnule, ce mulțumire e pentru un creștin fastul atît de măreț al bisericii ro-

mane! Ce om ar rămîne nepăsător în fața lui? Nu-și găsește artistul, aici, paradisul inimii? Luptătorul, preotul și neguțătorul, nu descoperă aici tot ce e pe placul lor? Admirabila armonie a orgilor, tablourile marilor maeștri, tapetele strălucitoare din catifele și tapiserii, aromele călduțe și suave răspîndite de cădelnițe și cîntările minunate ale acelor glasuri argintii, toate laolaltă pot să supere prin aspectul lor lumesc un călugăr sever, neîmpăcat cu aceste plăceri. Dar după mine, nimic nu e mai frumos ca o religie care se face iubită cu asemenea mijloace. De ce doresc preoții să slujească unui Dumnezeu gelos? Religia nu-i o pasăre de pradă; e porumbelul îndurător care plutește ușor deasupra viselor și deasupra iubirilor.

LORENZO

Fără îndoială, ceea ce spui este perfect adevărat, dar tot atîta de greșit, cum e orice pe lume.

TEBALDEO FRECCIA
(apropiindu-se de Valori)

Ah! Monseniore, cîtă plăcere simți să vezi un bărbat ca eminența-voastră vorbind astfel despre toleranță și despre sfînta înflăcărare! Îngăduiți unui cetățean obscur, în care arde acest foc divin, să vă mulțumească pentru puținele cuvinte pe care le-am ascultat. Să culegi de pe buzele unui om cinstit, ceea ce tu însuți ai în inimă, este cea mai mare fericire pe care ți-o poți dori.

VALORI

Nu ești dumneata tînărul Freccia?

TEBALDEO

Eu sînt. Lucrările mele însă n-au cine știe ce merit. Sînt îndrăgostit de arte mai mult decît sînt în stare să săvîrșesc ceva. Mi-am petrecut toată tinerețea în biserici. Mi se pare că n-aș putea să-i admir în altă parte pe Rafael și pe divinul nostru Buonarroti; zile întregi rămîn în fața lucrărilor acestor maeștri, într-un extaz neasemuit. Cîntecele de orgă

mă apropie de gîndul lor și mă învață să le pătrund în suflet; privesc personajele acelor tablouri atît de evlavios îngenuncheate și ascult, ca și cum cîntările corului ar ieși din gurile lor întredeschise. Aburul plin de arome al tămîiei trece între ei și mine ca un nor diafan. Și îmi pare că văd în acest abur însăși slava artistului; și socot că fumul acesta trist și domol ar rămîne o mireasmă stearpă dacă n-ar urca la Dumnezeu.

VALORI

Ai o adevărată inimă de artist. Vino la palatul meu și adu și ceva pe sub mantie, vreau să lucrezi pentru mine.

TEBALDEO

Eminența-voastră îmi face o prea mare cinste. Nu sînt decît un umil slujitor al artei sacre, care este pictura.

LORENZO

De ce să amîni pe mîine, ce poți face astăzi? Mi se pare că ai în mînă un tablou.

TEBALDEO

Adevărat; dar nu îndrăznesc să-l arăt unor cunoscători atît de mari. Nu e decît schița prea sărăcăcioasă a unui vis măreț.

LORENZO

Faci portretul viselor tale? Vreau să-ți pozeze și cîteva din visele mele.

TEBALDEO

Să-ți întrupezi visele, iată viața pictorului. Cei mai mari artiști și-au reprezentat propriile lor vise, cu toată puterea, fără să schimbe nimic. Imaginația lor a fost un arbore mustind de sevă; mugurii se preschimbau fără trudă în flori și florile în fructe; apoi fructele se coceau curînd sub un soare binefăcător, iar cînd erau coapte, singure se dezlipeau și

cădeau pe pămînt, fără să piardă nici un singur bob din pulberea lor virginală. Vai! visele artiștilor mediocri sînt niște plante greu de hrănit și pe care le stropești cu lacrimi foarte amare, ca să rodească și ele puțin.

(Își arată tabloul.)

VALORI

Fără laude, tabloul e frumos; că nu e de o măiestrie desăvîrșită, e un adevăr. De ce aș măguli un om, care el singur nu se mănguleşte. Dar nici barba nu ți-a mijit încă, tinere.

LORENZO

Este un peisaj sau un portret? Cum să-l țin ca să-l privesc, pe lung sau pe lat?

TEBALDEO

Înălțimea-voastră rîde de mine. Este o vedere asupra cimitirului.

LORENZO

Cît e de-aici pînă la nemurire?

VALORI

Faci rău că glumeşti cu băiețandrul ăsta. Privește ochii lui mari cum se întristează la fiece cuvînt de-al dumitale.

TEBALDEO

Nemurirea este credința. Cei cărora le-a dăruit Dumnezeu aripi primesc nemurirea zîmbind.

VALORI

Vorbeşti ca un elev al lui Rafael.

TEBALDEO

Seniore, el a fost maestrul meu. Ceea ce știu am învăţat de la el.

LORENZO

Vino la mine, s-o pictezi pe Mazzafirra, goală.

TEBALDEO

Pot să nu-mi respect penelul, dar îmi respect arta. Nu pot să fac portretul unei curtezane.

LORENZO

Totuşi, dumnezeu şi-a dat osteneala s-o facă; poţi să-ţi dai şi tu osteneala s-o pictezi. Vrei să-mi faci o vedere a Florenţei?

TEBALDEO

Da, monseniore.

LORENZO

Din ce parte ai s-o pictezi?

TEBALDEO

O să mă aşez spre răsărit, pe malul stîng al Arnului. Din acel loc, perspectiva e mai largă şi mai plăcută.

LORENZO

O să pictezi Florenţa cu pieţele, cu casele, şi cu străzile ei?

TEBALDEO

Da, monseniore.

LORENZO

Atunci de ce nu poţi să pictezi o curtezană, dacă poţi picta un loc blestemat?

TEBALDEO

Nimeni nu m-a învăţat să vorbesc astfel despre mama mea.

LORENZO

Ce înțelegi tu prin „mama mea“?

TEBALDEO

Florența, monseniore.

LORENZO

Atunci ești un bastard, fiindcă maică-ta nu este decît o tîrfă.

TEBALDEO

O rană sîngeroasă poate să vateme trupul cel mai sănătos. Dar din picăturile prețioase ale sîngelui mamei mele iese o plantă parfumată care vindecă toate durerile. Arta, această floare divină, are cîteodată nevoie de bălegar ca să-și îngrașe pămîntul și să-l facă să rodească.

LORENZO

Cum îți explici tu asta?

TEBALDEO

Națiunile pașnice și fericite au strălucit cîteodată, într-o lumină curată, dar slabă. Harpa îngerilor are mai multe coarde; zefirul poate murmura atingîndu-le pe cele mai slabe, scoțînd din acordul lor o armonie suavă și minunată, dar coarda de argint nu se mișcă decît atunci cînd trece vîntul de la nord. E cea mai frumoasă și cea mai nobilă; și totuși, atingerea unei mîini aspre îi place. Entuziasmul e frate cu suferința.

LORENZO

Cu alte cuvinte, vrei să spui că un popor nenorocit creează pe marii artiști. M-aș face bucuros alchimistul alambicului tău; acolo, lacrimile poporului se prefac în mărgăritare. Să fie dracu' al dracului! Să știi că-mi placi. Pot să plîngă familiile de deznădejde și națiunile să moară de mi-

zerie, iată ceva care ar aprinde creierul acestui domn. Admirabile poet! Cum se împacă vorbele acestea cu evlavia ta?

TEBALDEO

Nu rîd de loc de nenorocirea familiilor; spun că poezia e cea mai dulce dintre suferințe și că își iubește surorile. Deplîng popoarele nenorocite, dar în adevăr, cred că ele dau marii artiști. Cîmpurile de bătălie ajută la creșterea cerealelor; în pămînturile putregăite încolțește grîul ceresc.

LORENZO

Ai un surtuc roșu, nu vrei să-l schimbi cu o livrea de a mea?

TEBALDEO

Eu nu aparțin nimănui. Cînd gîndirea vrea să fie liberă, și trupul trebuie să fie la fel.

LORENZO

Am poftă să poruncesc valetului meu să-ți dea cîteva lovituri de ciomag.

TEBALDEO

Pentru ce, monseniore?

LORENZO

Fiindcă așa îmi trece prin cap. Ești șchiop din naștere sau din accident?

TEBALDEO

Nu sînt de loc șchiop; ce vreți să spuneți?

LORENZO

Ești șchiop sau ești nebun.

TEBALDEO

Pentru ce, monseniore? Vă bateți joc de mine.

LORENZO

Dacă nu ești șchiop, atunci ești nebun. Altfel cum ai rămîne într-un oraș unde, în cinstea ideilor tale de libertate, primul valet al unui Medicis te poate culca la pămînt, cu o lovitură de măciucă, fără împotrivirea nimănui.

TEBALDEO

O iubesc pe muma mea, Florența; de aceea rămîn aici. Știu că un cetățean poate fi asasinat ziua-n amiaza mare, în mijlocul străzii, după capriciul celor care o guvernează; de aceea port acest stilet la cingătoare.

LORENZO

L-ai lovi pe duce, dacă ducele te-ar lovi, așa cum i s-a întîmplat de multe ori, să omoare oameni doar dintr-o glumă?

TEBALDEO

L-aș omorî, dacă m-ar ataca.

LORENZO

Și mi-o spui asta mie?

TEBALDEO

De ce să mă urască? Eu nu fac rău nimănui. Îmi petrec zilele în atelier. Duminică, mă duc la Anunciata sau la Santa Maria; călugării spun că am voce frumoasă; mă îmbracă într-un veșmînt alb și îmi pun pe cap o tichie stacojie; apoi intru și eu în cor; cîteodată cînt un mic solo; sînt singurele împrejurări cînd ies în lume. Seara, mă duc la iubita mea și cînd noaptea e frumoasă, mi-o petrec sub balconul ei. Nu mă cunoaște nimeni; nu cunosc pe nimeni; cui poate fi de folos viața sau moartea mea?

LORENZO

Ești republican? Îți plac prinții?

TEBALDEO

Sînt artist; îmi sînt dragi mama și iubita.

LORENZO

Vino mîine la palatul meu, vreau să-ți comand un tablou de seamă, pentru ziua nunții mele.

(Ies.)

SCENA 3

La marchiza Cibo

CARDINALUL
(singur)

Da, îți voi urma poruncile, Farnese! Comisarul tău apostolic n-are decît să se închidă, cu cinstea lui cu tot, în țarcul strîmt al slujbei sale; eu voi clătina cu toată puterea pămîntul alunecos, pe care nu îndrăznește să pășească. Asta aștepți de la mine, am înțeles, și mă voi pune pe lucru, fără să vorbesc, după cum ai poruncit. Ai ghicit cine sînt eu, cînd m-ai căpătuit pe lîngă Alexandru, fără să mă investești cu vreun titlu care mi-ar fi dat vreun drept asupra lui. Se va teme de un altul, în vreme ce mie mi se va supune fără să-și dea seama. N-are decît să-și sleiască puterile împotriva umbrelor acelor oameni umflați de năluca puterii, pe cînd eu voi fi veriga invizibilă care-l va priponi, cu picioarele și mîinile legate, de lanțul de fier ținut la cele două capete de Roma și de Cezar. Dacă ochii nu mă înșală, chiar aici, în casă, se află ciocanul de care mă voi servi. Alexandru o iubește pe cumnată-mea; fără îndoială că dragostea lui o măgulește; ce va urma, este nesigur; dar ceea ce vrea ea să facă, pentru mine e neîndoios. Cine știe pînă unde ar putea

să meargă influența unei femei exaltate, chiar asupra acestui om grosolan, care nu e decît o armură însuflețită. E ispititor un păcat atît de dulce pentru o cauză atît de frumoasă, nu-i așa, Ricciarda? Să strîngi această inimă de leu pe inima ta slabă, străpunsă de săgeți însîngerate, ca a sfîntului Sebastian; să vorbești cu ochii în lacrimi de nenorocirile patriei, pe cînd tiranul adorat își trece mîinile aprige prin părul tău despletit; să scoți dintr-o stîncă scînteia divină — toate acestea merită desigur sacrificiul cinstei conjugale și al altor nimicuri. Florența ar cîștiga atît de mult, iar blegii de soți n-ar pierde nimic! Numai că n-ar fi trebuit să mă ia pe mine ca duhovnic.

Iat-o că sosește, cu cartea de rugăciuni în mînă. Prin urmare, astăzi, totul se va lămuri, numai s-ajungă taina ta în urechile preotului; curteanul va trage foloase, dar conștiința nu-l va lăsa să scoată nici un cuvînt.

(Intră MARCHIZA.*)*

CARDINALUL
(stînd jos)

Sînt gata.

(Marchiza îngenunchează lîngă el, sprijinindu-și mîinile pe pupitrul de rugăciuni.)

MARCHIZA

Binecuvîntează-mă, părinte, fiindcă am păcătuit.

CARDINALUL

V-ați făcut rugăciunea spovedaniei? Putem să începem, marchiză.

MARCHIZA

Mă învinuiesc de unele porniri mînioase, de îndoieli necucernice și supărătoare împotriva sfîntului nostru părinte papa.

CARDINALUL

Urmați.

MARCHIZA

Eri am spus într-o adunare, vorbind despre episcopul de Fano, că biserica noastră catolică și sfîntă a ajuns un loc de desfrînare.

CARDINALUL

Urmați.

MARCHIZA

Am ascultat cuvinte potrivnice credinței pe care am jurat-o soțului meu.

CARDINALUL

Cine v-a spus cuvintele acelea?

MARCHIZA

Am citit unele rînduri scrise cu acest gînd.

CARDINALUL

Cine v-a scris această scrisoare?

MARCHIZA

Mă învinuiesc de ceea ce fac eu și nu de ceea ce fac alții.

CARDINALUL

Fiica mea duhovnicească, trebuie să-mi mărturisiți dacă vreți să vă dau dezlegarea păcatelor în toată liniștea. Înainte de toate, spuneți-mi dacă ați răspuns la această scrisoare.

MARCHIZA

Am răspuns cu vorba, nu cu scrisul.

CARDINALUL

Ce ați răspuns?

MARCHIZA

Am acordat persoanei care mi-a scris îngăduința să mă vadă, după cum mi-a cerut.

CARDINALUL

Cum s-a petrecut această întrevedere?

MARCHIZA

M-am învinuit adineauri că am ascultat acele cuvinte potrivnice cinstei mele.

CARDINALUL

Ce i-ați răspuns?

MARCHIZA

Cum se cuvine unei femei demne.

CARDINALUL

N-ați lăsat de loc să se înțeleagă că pînă la sfîrșit o să vă înduplece?

MARCHIZA

Nu, părinte.

CARDINALUL

I-ați spus persoanei despre care e vorba că sînteți hotărîtă să nu mai ascultați pe viitor asemenea cuvinte?

MARCHIZA

Da, părinte.

CARDINALUL

Vă place această persoană?

MARCHIZA

Nădăjduiesc că inima mea nu este în joc.

CARDINALUL

L-ați înștiințat pe soțul domniei-voastre?

MARCHIZA

Nu, părinte. O femeie cinstită nu trebuie să-și tulbure căsnicia cu asemenea povestiri.

CARDINALUL

Nu-mi, ascundeți nimic? Nu s-a petrecut nimic între domnia-voastră și persoana de care e vorba? Nimic de care să șovăiți a-mi încredința?

MARCHIZA

Nimic, părinte.

CARDINALUL

Nici o privire gingașă? Nici un sărut pe furiș?

MARCHIZA

Nu, părinte.

CARDINALUL

Sînteți sigură de asta, fiica mea?

MARCHIZA

Cumnate, mi se pare că nu obișnuiesc să mint în fața lui Dumnezeu.

CARDINALUL

V-ați împotrivit să-mi spuneți numele care vi l-am cerut adineauri și eu nu vă pot da iertarea, fără să-l știu.

MARCHIZA

Și de ce oare? E un păcat să citești o scrisoare și nu este păcat să citești o semnătură. Ce însemnătate are numele pentru a-mi da iertarea?

CARDINALUL

Are mai mare însemnătate decît credeți.

MARCHIZA

Malaspina, vrei să știi prea multe. Nu-mi da iertarea dacă așa socoți, îmi voi lua de duhovnic pe primul preot ieșit în cale, care mi-o va acorda.

(Se ridică.)

CARDINALUL

Ce vehemență, marchiză! Crezi că nu știu că vorbești despre duce?

MARCHIZA

Despre duce! Ei, bine! Dacă știi, de ce vrei să-ți spun eu?

CARDINALUL

De ce te împotrivești să mi-o spui? Mă miră.

MARCHIZA

Și la ce ți-ar servi asta, dumitale, duhovnicul meu? Ții așa de mult s-o auzi, ca s-o repeți soțului meu? Da, asta este neîndoielnic, e o greșeală să-ți fie duhovnic o rudă. Martor mi-e cerul că, îngenunchind în fața dumitale, uit că-ți sînt cumnată; dar dumneata ai destulă grijă ca să mi-o amintești. Bagă de seamă, Cibo, bagă de seamă la mîntuirea dumitale cea veșnică, oricît ai fi de cardinal.

CARDINALUL

Reia-ți locul, marchiză; nu e chiar așa de rău, după cum crezi.

MARCHIZA

Ce vrei să spui?

CARDINALUL

Că un duhovnic trebuie să știe tot, fiindcă poate să îndrumeze totul, și că un cumnat nu trebuie să spună nimic, cu unele condițiuni.

MARCHIZA

Ce condițiuni?

CARDINALUL

Nu, nu, mă înșel; n-am vrut să întrebuințez cuvîntul acesta. Am vrut să spun că ducele e tare, că o ruptură cu el poate pricinui rău celor mai bogate familii, dar că o taină de seamă, în mîini iscusite, poate deveni un izvor îmbelșugat de bunuri.

MARCHIZA

Un izvor de bunuri! Mîini iscusite! Sînt, în adevăr, înmărmurită. Ce clocești, popă, sub cuvintele astea în doi peri? Sînt unele împerecheri de vorbe care ies din gura dumitale și despre care nu știu ce să gîndesc.

CARDINALUL

Întoarce-te și te așază aici, Ricciarda. Nu ți-am dat încă iertarea păcatelor.

MARCHIZA

Vorbește înainte; s-ar putea nici să n-o mai cer.

CARDINALUL
(ridicîndu-se)

Ia seama, dumneata, marchiză! Cînd cineva mă înfruntă fățiș, îi trebuie o armură zdravănă și fără cusur; nu vreau de loc să amenințe, dar n-am de rostit decît atît: ia-ți alt duhovnic.

(Iese.)

MARCHIZA
(singură)

E nemaiauzit. Să plece strîngînd pumnii, cu ochii aprinși de mînie! Să vorbească de mîini iscusite de a îndruma anumite lucruri! Ce însemnează asta? Că a vrut să-mi smulgă

taina, ca să o dezvăluie bărbatului meu, înțeleg; dar dacă nu este acesta scopul lui, ce vrea să facă din mine? Amanta ducelui? Să știe tot și să aibă totul în mînă! Asta nu e cu putință! Trebuie să fie la mijloc cine știe ce mister, mai întunecat și mai ciudat. Cibo nu s-ar apuca de asemenea meserie. Nu! Sînt sigură; îl cunosc. Așa ceva e potrivit pentru Lorenzaccio, dar el! Trebuie să aibă un gînd ascuns, mai vast și mai adînc. Ah, cum ți se arată oamenii, dintr-o dată, după zece ani de tăcere ! E îngrozitor. Acum ce e de făcut? Îl iubesc pe Alexandru? Nu, nu-l iubesc, nu, de bună seamă, am spus la spovedanie și n-am mințit. Dar de ce Laurențiu se află la Massa? De ce e atît de zorit ducele? De ce am răspuns că nu mai vreau să-l văd? Pentru ce? — Ah! de ce se află un magnet în toate astea, un farmec nelămurit care mă atrage? *(Deschide fereastra.)* Ce frumoasă ești tu, Florența, dar ce tristă ești! Sînt atîtea case unde Alexandru a intrat noaptea învăluit în mantie; e un ușuratic, o știu. — Și de ce ești tu amestecată în toate astea? tu, Florență? Pe cine iubesc? Pe tine? Pe el?

AGNOLO
(intrînd)

Doamnă, alteța-sa a intrat în curte.

MARCHIZA

Ciudat; acest Malaspina m-a făcut să tremur toată.

SCENA 4

În palatul Soderinilor
(MARIA SODERINI, CATERINA, LORENZO, *stind jos.)*

CATERINA
(ținînd o carte)

Ce poveste să-ți citesc, măicuță?

MARIA

Cattina mea glumește cu biata ei măicuță. Înțeleg eu ceva din cărțile tale latinești?

CATERINA

Nu e o carte latinească, e tălmăcită. *Istoria romanilor.*

LORENZO

Eu sînt foarte tare în istoria romanilor. Era odată un tînăr nobil, numit Tarquinius-fiul.

CATERINA

Ah! e o poveste sîngeroasă.

LORENZO

Ba, de loc, e un basm cu zîne. Brutus a fost un nebun, un monoman și nimic mai mult. Tarquinius era un duce plin de înțelepciune, care umbla în papuci cînd se ducea să vadă dacă fetițele dorm bine.

CATERINA

O vorbești de rău și pe Lucreția?

LORENZO

Ea și-a împerecheat plăcerea păcatului cu slava morții. S-a lăsat prinsă de vie, ca o ciocîrlie în capcană, și apoi, frumușel, și-a vîrît briceagul în pîntece.

MARIA

Dacă disprețuiești femeile, de ce-ți faci o fală să le înjosești în fața mamei și surorii tale?

LORENZO

Pe dumneata și pe ea vă stimez. În afară de voi, mi-e silă de lume.

MARIA

Știi tu ce am visat în noaptea asta, copilul meu?

LORENZO

Ce-ai visat?

MARIA

Și nu era de loc vis, fiindcă nu dormeam. Eram singură, în sala asta mare; lampa era departe de mine, pe masa aceea de lîngă fereastră. Mă gîndeam la zilele cînd eram fericită; la zilele copilăriei tale, Lorenzino al meu. Priveam noaptea aceea întunecată și îmi ziceam: „N-o să se întoarcă decît în zori, el care altădată își petrecea nopțile lucrînd". Mi-erau ochii plini de lacrimi și îmi scuturam capul cînd le simțeam curgîndu-mi pe obraz. Deodată am auzit pe cineva călcînd ușor prin galerie; m-am întors; un bărbat îmbrăcat în negru venea spre mine, cu o carte sub braț — erai tu, Renzo: „Ce devreme te întorci Renzo!" m-am pomenit țipînd. Dar spectrul s-a așezat lîngă lampă, fără să-mi răspundă; și-a deschis cartea, și atunci l-am recunoscut pe Lorenzino al meu, de altădată.

LORENZO

L-ai văzut?

MARIA

Așa cum te văd acum.

LORENZO

Cînd a plecat de acolo?

MARIA

Cînd ai tras clopotul azi-dimineață, întorcîndu-te acasă.

LORENZO

Spectrul meu? Și a plecat cînd m-am întors?

MARIA

S-a ridicat cu un aer melancolic şi a pierit ca aburul dimineţii.

LORENZO

Caterino, Caterino, citeşte-mi istoria lui Brutus.

CATERINA

Ce ai? Tremuri din cap pînă-n picioare.

LORENZO

Mamă, aşază-te şi deseară în acelaşi loc unde ai stat azi-noapte, şi dacă spectrul meu se întoarce, spune-i că în curînd va vedea ceva care-l va uimi.

(Bate cineva.)

CATERINA

E unchiul Bindo şi Baptista Venturi.

(Intră BINDO *şi* VENTURI.*)*

BINDO

(încet, către Maria)

Voi mai face o ultimă încercare.

MARIA

Acum vă lăsăm; numai să poţi izbuti.

(Iese cu Caterina.)

BINDO

De ce nu dezminţi, Lorenzo, povestea ruşinoasă care s-a zvonit pe socoteala ta?

LORENZO

Ce poveste?

BINDO

Se vorbește că ai leșinat cînd ai văzut o spadă.

LORENZO

Și dumneata crezi, unchiule?

BINDO

Te-am văzut făcînd scrimă la Roma, dar nu m-aș mira să ajungi mai mîrșav decît un cîine, după îndeletnicirile la care te-ai dedat aici.

LORENZO

Povestea e adevărată, am leșinat. Bună ziua, Venturi. Cu cît se mai vînd mărfurile tale? Cum merge negustoria?

VENTURI

Seniore, sînt în fruntea unei fabrici de mătase; dar mă jignești dacă îmi spui că sînt negustor.

LORENZO

E adevărat. Voiam numai să spun că ai căpătat la colegiu obiceiul nevinovat de a vinde mătăsuri.

BINDO

Am încredințat seniorului Venturi proiectele care privesc în clipa de față atîtea familii din Florența. E un prieten demn al libertății și eu înțeleg, Lorenzo, să te porți cu el cum merită. Nu mai e timp de glumit. Odată mi-ai spus că încrederea fără margini pe care ți-o arată ducele, va fi capcana în care va cădea. E adevărat sau nu? Ești dintre ai noștri sau nu ești? Iată ceea ce trebuie să știm. Toate familiile mari văd bine că despotismul Medicișilor nu este nici drept, nici de tolerat. Cu ce drept am lăsa să se ridice nestingherită această dinastie trufașă pe ruinele privilegiilor noastre? Capitularea trece neobservată. Puterea Germaniei se face simțită din zi în zi, tot mai mult, în chip absolut.

E timpul să-i punem capăt și să adunăm patrioții. Răspunzi la această chemare?

LORENZO

Dumneata ce ai de spus, senior Venturi? Vorbește, vorbește! Uite, unchi-meu răsuflă puțin. Profită de această împrejurare, dacă îți iubești țara.

VENTURI

Seniore, gîndesc la fel cu el și n-am nici un cuvînt de adăugat.

LORENZO

Nici un cuvînt? Nici un cuvințel frumos și răsunător? Atunci nu te pricepi la adevărata elocință. Învîrtești un ditiramb în jurul unui mic cuvînt frumos, nici prea scurt, nici prea lung, și rotund ca o sfîrlează. Îți azvîrli brațul stîng spre spate, în așa fel ca să potrivești pelerina să cadă în cute pline de demnitate și de grație, dai drumul ditirambului, care se desfășoară ca o strună sforăitoare, și mica sfîrlează scapă cu un vuiet minunat. Ai putea, aproape, s-o prinzi în palmă, cum fac copiii pe uliță.

BINDO

Ești un obraznic! Răspunde sau ieși de-aici!

LORENZO

Sînt dintre ai voștri, unchiule. Nu vedeți după pieptănătură că am suflet de republican? Priviți cum mi-e tăiată barba. Nu vă îndoiți o clipă; dragostea pentru patrie respiră din cele mai adînci cute ale hainelor mele.

(Se aude clopotul la intrare. Curtea se umple de paji și de cai.)

UN PAJ
(intrînd)

Ducele!

(Intră ALEXANDRU.)

LORENZO

Ce cinste neașteptată, principe! Binevoiți să veniți în casa unui biet supus!

DUCELE

Cine sînt bărbații aceștia? Am să-ți vorbesc.

LORENZO

Am onoarea să prezint alteței-voastre pe unchiul meu, Bindo Altoviti, căruia îi pare rău că o ședere îndelungată la Napoli nu i-a îngăduit să se arunce mai curînd la picioarele voastre. Celălalt senior este ilustrul Baptista Venturi, care adevărat că fabrică mătăsuri, dar nu se ocupă de vînzarea lor. Prezența neașteptată a unui principe atît de mare în umila mea locuință să nu te tulbure, unchiule dragă, nici pe dumneata, vrednice Venturi. Tot ce veți cere vi se va da sau, de nu, atunci veți avea dreptul să spuneți că rugămințile mele nu au nici o trecere pe lîngă darnicul meu suveran.

DUCELE

Ce îmi ceri, Bindo?

BINDO

Alteță, sînt mîhnit că nepotul meu...

LORENZO

Titlul de ambasador la Roma nu l-a primit încă nimeni, pînă în clipa de față. Unchiul meu ar fi măgulit ca bunătatea voastră să i-l dăruiască. Nu există în Florența un singur om care să-i semene cînd e vorba de devotamentul și respectul datorat Medicișilor.

DUCELE

Într-adevăr, Renzino? Ei bine, dragul meu Bindo, am hotărît. Vino mîine dimineață la palat.

BINDO

Alteţă, sînt uimit. Cum să mulţumesc...

LORENZO

Seniorul Venturi, deşi nu-şi vinde mătăsurile, cere un privilegiu pentru fabricile lui.

DUCELE

Ce privilegiu?

LORENZO

Stemele alteţei-voastre pe poarta intrării, împreună cu brevetul. Dăruiţi-i-l, monseniore, dacă-i iubiţi pe cei ce vă iubesc.

DUCELE

Iată un lucru drept. Asta-i tot? Mergeţi domnilor şi pace vouă!

VENTURI

Alteţă!... Sînt în culmea bucuriei... Nu pot să-mi exprim...

DUCELE
(către gărzile lui)

Lăsaţi-i să treacă pe aceşti doi oameni.

BINDO
(ieşind, încet către Venturi)

E o festă ruşinoasă.

VENTURI
(la fel)

Şi acum ce-o să faci?

BINDO
(la fel)

Ce dracu' vrei să fac? Sînt uimit.

VENTURI
(la fel)

E îngrozitor.

(Ies.)

DUCELE

Marchiza Cibo este a mea.

LORENZO

Asta mă supără.

DUCELE

De ce?

LORENZO

Fiindcă vor fi nedreptățite celelalte.

DUCELE

Nu, pe cinstea mea, a și început să mă plictisească. Ia spune-mi, drăguțule, cine e femeia aceea frumoasă care își așază florile la fereastră? De mult timp o văd mereu, ori de cîte ori trec pe aici.

LORENZO

Unde?

DUCELE

Acolo, în față, în palat.

LORENZO

O! Nimic grozav.

DUCELE

Nimic? Tu numești nimic brațele ei? Pe toți dracii, grozavă Veneră.

LORENZO

E o vecină.

DUCELE

Vreau să stau de vorbă cu vecina ta. Hei! la naiba, dacă nu mă înșel e Caterina Ginori.

LORENZO

Nu.

DUCELE

O recunosc foarte bine, e mătușa ta. Comedie! Îi uitasem chipul. S-o aduci la un ospăț.

LORENZO

O să fie foarte greu. E virtutea întrupată.

DUCELE

Haida, de! Chiar cînd e vorba de mine?

LORENZO

Am să-i spun, dacă vrei. Dar mai întîi află că e o pedantă, vorbește latinește.

DUCELE

Bine! Dar nu face și dragoste în latinește. Vino încoace; din galerie o s-o vedem mai bine.

LORENZO

Altă dată, drăguțule; acum nu am timp de pierdut; trebuie să mă duc la Strozzi.

DUCELE

Ce! La nebunul ăla bătrîn?

LORENZO

Da, la bătrînul acela ticălos, la mîrșavul acela. Văd că nu se poate vindeca de obiceiul lui ciudat, de a-și deschide punga tuturor creaturilor de nimic, care-și zic surghiuniți. În fiece zi, toți nemîncații ăștia se întîlnesc la el, înainte de a-și lua papucii și toiegele de drum. Mi-am pus în gînd să mă duc numaidecît la masa tîlharului ăstuia, să-l încredințez din nou de prietenia mea nestrămutată. Deseară, o să-ți povestesc vreo năzbîtie, o mică și încîntătoare ștrengărie care mîine, în zorii zilei o să trezească vreo cîteva dintre aceste lichele.

DUCELE

Ce fericit mă simt că te am alături de mine, drăguțule! Și-ți mărturisesc că nu știu cum pot ei să te primească.

LORENZO

Ei! Dacă ai ști ce ușor e să minți cu neobrăzare un mocofan. Asta înseamnă că n-ai încercat niciodată. Dar să nu uit, mi-ai spus odată, mi se pare, că dorești să-ți oferi portretul, nu știu cui! Am să-ți aduc eu un pictor. E un protejat al meu.

DUCELE

Bine, bine, dar gîndește-te la mătușa ta. Pentru ea am venit să te văd ; dracu să mă ia, ai o mătușă care nu-mi iese din minte!

LORENZO

Și marchiza Cibo?

DUCELE

Ți-am spus să-i vorbești mătușii tale despre mine.

(Ies.)

SCENA 5

O sală în palatul Strozzi
(FILIP STROZZI, EGUMENUL, LUIZA, *ocupată să lucreze;* LORENZO, *culcat pe o sofa.)*

FILIP

Să dea Dumnezeu să nu fie nimic! Cîte dușmănii, însă, nepotolite, necruțătoare n-au început astfel! Un cuvînt ca fumul ieșit la beție, după un ospăț, din gura butucănoasă a unui flecar desfrînat — iată războaiele de familie, iată cum se înfig cuțitele. Încep să se jignească și să se omoare; cine a ucis, e ucis; și ura se înrădăcinează; copiii sînt legănați în raclele strămoșilor și generații întregi ies din pămînt cu spada în mînă.

EGUMENUL

Am făcut foarte rău că am pomenit cuvîntul acela nesăbuit și blestemata mea călătorie la Montolivet; dar cum să-i rabzi pe acești Salviati?

FILIP

Ah! Leon, Leon, te întreb, ce s-ar fi schimbat pentru Luiza și pentru noi înșine dacă nu le-ai fi spus nimic copiilor mei? Oare, virtutea unei Strozzi nu poate uita un cuvînt azvîrlit de Salviati? Cel care locuiește într-un palat de marmură, știe el ceva despre murdăriile pe care gloata i le scrie pe pereți? Ce ne pasă de vorba unui Iulian? Fata mea n-o să-și mai poată găsi un soț cinstit? Copiii ei vor respecta-o mai puțin? O să mă gîndesc eu, tatăl ei, la această bîrfeală, cînd o sărut seara, înainte de culcare? Unde am ajuns dacă obrăznicia primului venit ne poate aduce să scoatem spadele din teacă? Acum totul e pierdut; Petru e furios de tot ce ne-ai povestit. A și început războiul, s-a dus la Pazzi. Dumnezeu știe ce se poate întîmpla! Numai să-l întîlnească pe Salviati, și iată sîngele vărsat, sîngele meu, pe caldarîmul Florenței! Ah! De ce sînt tată?

EGUMENUL

Dacă mi s-ar fi povestit un cuvînt despre sora mea, oricare ar fi fost el, aș fi întors spatele și totul s-ar fi încheiat aici. Dar mi-au fost aruncate în față ; era atît de grosolan, încît mi-aș fi putut închipui că bădăranul nu știe despre cine vorbește — dar el știa bine.

FILIP

Da, știu nerușinații ăștia! Știu bine unde să lovească! Trunchiul bătrîn de arbore are un lemn prea tare ca să încerce să-l lovească. Cunosc ei însă fibra gingașă care tresare pînă în măduvă, dacă îi lovești mugurul cel mai firav. Luiza mea! Ah! la ce servește rațiunea? La ideea asta îmi tremură mîinile. Dumnezeule drept, rațiunea înseamnă oare bătrînețe?

EGUMENUL

Petru e prea pornit.

FILIP

Sărmanul Petru! S-a înroșit pînă în albul ochilor! Cum tremura cînd te-a auzit povestind despre insulta azvîrlită surorii sale! Eu sînt nebun că te-am lăsat să vorbești. Și cum se mai învîrtea Petru prin odaie, cu pași mari, scos din fire, zăpăcit; mergea în sus, în jos, cum fac eu acuma. Îl priveam în tăcere; ce spectacol frumos să vezi cum năvălește un sînge curat pe o frunte fără pată. O, patrie! Mă gîndeam, iată un om adevărat și acela este fiul meu cel mare! Ah! Leon, orice aș face, sînt un Strozzi.

EGUMENUL

Primejdia nu e poate atît de mare cum ți-o închipui. Ar fi o adevărată întîmplare să-l întîlnească pe Salviati astă-seară. — Mîine vom vedea toate lucrurile cu mai multă înțelepciune.

FILIP

Nu încape îndoială; Petru îl va omorî sau va fi omorît. *(Deschide fereastra.)* Unde or fi acuma? S-a făcut noapte,

orașul e învăluit într-o beznă adîncă. Străzile astea întunecate mă îngrozesc. Sînt sigur că undeva curge sînge.

EGUMENUL

Liniștește-te.

FILIP

După cum a pornit Petru al meu, sînt sigur că nu-l vom revedea decît răzbunat sau mort. L-am văzut cum și-a apucat spada, încruntîndu-și sprîncenele; își mușca buzele, iar mușchii brațelor erau încordați ca niște arcuri. Da, da, acuma sau moare, sau e răzbunat; nu încape nici o îndoială.

EGUMENUL

Vino-ți în fire, închide fereastra.

FILIP

Haide, Florență, arată pietrelor de pe drum ce culoare are sîngele meu nobil! Patruzeci din fiii tăi îl poartă în vinele lor. Și eu, căpetenia acestei familii numeroase, îmi voi pleca albul meu cap, de sus, de la aceste ferestre înalte, de tot atîtea ori, zguduit de spaime părintești! Acest sînge, pe care poate-l bei cu nepăsare în ceasul de față, se va usca de tot atîtea ori la soare, în pieptele tale. Dar nu rîde astă-seară de bătrînul Strozzi, care tremură pentru copilul său. Fii grijulie cu familia lui, căci va veni o zi cînd îi vei face numărătoarea și vei ședea cu el la fereastră, și inima ta va bate cînd vei auzi zăngănitul spadelor noastre.

LUIZA

Tată! tată! mă sperii.

EGUMENUL
(încet către Luiza)

Nu e oare Toma, cel care dă tîrcoale pe sub felinar? Mi s-a părut că-l recunosc după statura lui mică; acum a plecat.

FILIP

Vai de orașul în care părinții așteaptă astfel întoarcerea copiilor. Sărmană patrie! Sărmană patrie! Mai sînt și alții care la ora aceasta și-au luat hainele și spadele ca să se înfunde în noaptea întunecată, iar cei care îi așteaptă nici nu se sinchisesc fiindcă știu că vor muri mîine de mizerie, dacă nu mor în noaptea asta de frig. Şi noi, în palatele noastre falnice, așteptăm să fim jigniți, ca să tragem spadele. Vorba unui bețiv ne umple de mînie și ne scoate din fire, împrăștiindu-ne fiii și prietenii prin ulițele întunecate! Dar nenorocirile obștești nu scutură praful de pe armele noastre. Se spune despre Filip Strozzi că e om cinstit, fiindcă face binele, fără să împiedice răul! Şi acum, eu, tatăl, ce n-aș da să fie pe lume un om în stare să-mi înapoieze fiul și să pedepsească după lege jignirea adusă fiicei mele! Dar de ce ar împiedica răul ce mi se întîmplă, cînd nici eu n-am împiedicat răul care se întîmpla altora, eu, care aveam putința? M-am încovoiat peste cărți și am visat pentru patria mea ceea ce admiram în antichitate. În jurul meu, zidurile strigau răzbunare și eu îmi astupam urechile, ca să mă adîncesc în meditație; a trebuit să mă lovească tirania din plin ca să-mi spun: „Să luptăm“. Răzbunarea mea însă a îmbătrînit o dată cu mine.

(Intră PETRU *cu* TOMA *și* FRANCESCO PAZZI.*)*

PETRU

Gata; Salviati e mort.

(Își îmbrățișează sora.)

LUIZA

Îngrozitor! Ești plin de sînge.

PETRU

L-am așteptat la colțul străzii Arcașilor. Francisc i-a oprit calul; Toma l-a lovit în picior, iar eu...

LUIZA

Taci! Taci! Mă faci să mă cutremur. Ţi-au ieşit ochii din orbite. Mîinile-ţi sînt groaznice — tremuri din tot trupul şi eşti palid ca un mort.

LORENZO
(ridicîndu-se)

Eşti frumos, Petru, eşti măreţ ca răzbunarea.

PETRU

Cine-mi spune asta? Tu, aici, Lorenzaccio! *(Se apropie de tatăl său.)* Cînd o să-i închizi acestui nemernic uşa în nas? Tot nu ştii ce-i poate pielea, fără să mai socoteşti povestea ducelui cu Mauriciu?

FILIP

Bine, ştiu toate astea. Dacă Lorenzo se află aici, înseamnă că am pricini serioase ca să-l primesc. O să vorbim, la locul şi timpul potrivit.

PETRU
(printre dinţi)

Hîm! Ai pricini să-l primeşti pe mîrşavul ăsta! Şi eu aş putea să găsesc o pricină, într-o bună dimineaţă, un foarte bun motiv să-l azvîrl pe fereastră. Orice aţi spune, mă înăbuş în odaia asta cînd văd asemenea lepră tîrîndu-se pe jilţurile noastre.

FILIP

Haide, taci odată, eşti un descreierat. Dea domnul ca lovitura din seara asta să n-aibă urmări rele pentru noi. Deocamdată, trebuie să te ascundem.

PETRU

Să mă ascund? În numele tuturor sfinţilor, de ce m-aş ascunde?

LORENZO
(către Toma)

Așadar, l-ai lovit la umăr? Povestește-mi și mie.

(Îl trage în deschizătura ferestrei; amîndoi își vorbesc încet.)

PETRU

Nu, tată, nu mă voi ascunde. Am primit ocara în fața lumii, în mijlocul pieții. Eu l-am lovit în mijlocul străzii, și se cuvine ca mîine dimineață să destăinuiesc întregului oraș. De cînd trebuie să te ascunzi după ce ți-ai răzbunat onoarea? M-aș plimba bucuros cu spada trasă și fără să șterg de pe ea o picătură de sînge.

FILIP

Vino cu mine, trebuie să-ți vorbesc. Nu cumva ești rănit, copile? N-ai pățit nimic?

(Ies.)

SCENA 6

În palatul ducelui
(DUCELE, *cu torsul gol*, TEBALDEO, *făcîndu-i portretul*, GIOMO, *cîntă din chitară.)*

GIOMO
(cîntînd)

Cînd voi muri, iubitei dați-i
Printr-un trimis, inima mea.
Biserica, dracu s-o ia
Cu popii și-ale lor orații.
Căci plînsul nu e decît apă;
Să bea, spuneți-i, vinul sfînt,
Un cor să-mi cînte peste groapă
Și voi răspunde din mormînt.

DUCELE

Mi-am adus aminte că aveam să te întreb ceva. Ia spune-mi, ce dracu' îți făcuse băiatul ăla pe care te-am văzut ciomăgindu-l adineauri cu atîta plăcere?

GIOMO

Zău dacă aș putea să spun ceva, și el cu atît mai puțin.

DUCELE

De ce? A murit?

GIOMO

Era un ștrengar de prin vecini. Cînd treceam adineauri, mi se pare că-l înmormîntau.

DUCELE

Cînd lovește Giomo al meu, știu că lovește cu sete.

GIOMO

Ușor vă e să vorbiți. Nu v-am văzut eu omorînd un om dintr-o singură lovitură, și încă în atîtea dăți!

DUCELE

Așa! Pesemne că eram cherchelit. Cînd încep să mă înveselesc, cele mai mici lovituri pe care le dau sînt mortale. *(Lui Tebaldeo.)* Ce te-a găsit, tinere? Îți tremură mîna? Ai început să privești sașiu.

TEBALDEO

Nimic, seniore, cu voia alteței-voastre.

(Intră LORENZO.)

LORENZO

Merge bine lucrul? Ești mulțumit de protejatul meu? *(Ia zaua ducelui de pe sofa.)* Frumoasă zale ai drăguțule, dar trebuie să-ți țină cald.

DUCELE

Adevărul e că dacă m-ar stingheri, n-aș purta așa ceva. Dar e făcută din fire de oțel; pila cea mai ascuțită n-ar putea să-i roadă nici măcar un ochi și totuși, în același timp, e ușoară ca mătasea. Nu mai există în toată Europa una la fel; de aceea nu mă despart de loc de ea, sau, mai bine zis, niciodată.

LORENZO

E foarte ușoară, dar foarte tare. Crezi că ar rezista la o lovitură de stilet?

DUCELE

De bună seamă.

LORENZO

De altfel, acum îmi dau seama că o porți întotdeauna sub spențăr. Deunăzi, la vînătoare, pe cînd călăream pe crupă în spatele domniei-tale și te țineam strîns de mijloc, o simțeam foarte bine. E un obicei plin de înțelepciune.

DUCELE

Nu că mă feresc de cineva; dar precum spui, este un obicei, un simplu obicei de soldat.

LORENZO

Ai o haină de toată frumusețea. Și ce mănuși parfumate. De ce pozezi cu torsul gol? Zaua aceasta ar fi fost de efect pentru portret. Rău ai făcut că ai dezbrăcat-o.

DUCELE

Așa a vrut pictorul. De altfel, e mult mai bine să pozezi cu gîtul gol. Uită-te la antici.

LORENZO

Unde dracu mi-este chitara? Trebuie să-i dau o replică lui Giomo.

(Iese.)

TEBALDEO

Astăzi nu pot să mai lucrez.

GIOMO

(la fereastră)

Ce tot o fi făcînd Lorenzo? A căzut în contemplaţie în faţa puţului din mijlocul grădinii, doar nu acolo o fi vrînd să-şi caute chitara.

DUCELE

Dă-mi hainele. Unde mi-e zaua?

GIOMO

N-o găsesc, degeaba o caut, a dispărut.

DUCELE

Nu sînt nici cinci minute de cînd o ţinea în mînă Renzino; o fi azvîrlit-o în vreun colţ cînd a plecat; sînt vestite apucăturile lui de leneş fără pereche.

GIOMO

E de necrezut, nici urmă de zale.

DUCELE

Haide, visezi! E cu neputinţă.

GIOMO

Uitaţi-vă şi voi, alteţă, doar încăperea nu e aşa de mare.

DUCELE

Renzo o ţinea acolo, pe sofa. *(Lorenzo se întoarce.)* Ce-ai făcut cu zaua mea? Nu-i chip s-o găsim.

LORENZO

Am pus-o la loc, unde era. Stați puțin — nu; am așezat-o în jilțul acela — nu, pe pat — nu, nu știu, dar mi-am găsit chitara. *(Cîntă acompaniindu-se.)*

Bună ziua, doamnă stareță...

GIOMO

După cît s-ar părea, o fi în puțul din grădină, că te aplecai deasupra lui adineauri cu un aer foarte cufundat.

LORENZO

Cea mai mare fericire a mea e să scuip într-un puț ca să fac rotocoale. După băutură și somn, nu am altă ocupație. *(Continuă să cînte.)*

Bună ziua, bună ziua, stareța inimii mele...

DUCELE

E nemaivăzut, să mi se piardă așa zaua! Cred că n-am dezbrăcat-o de două ori, în viața mea, decît numai la culcare.

LORENZO

Lasă, lasă. Doar n-ai vrea să faci un valet din fiul papei. Or s-o găsească slujitorii.

DUCELE

Dracu să te ia! tu ai rătăcit-o.

LORENZO

Dacă aș fi duce de Florența, m-aș îngriji de altceva, nu de zalele mele. Tocmai voiam să-ți spun că am vorbit cu mătușă-mea. Merge bine. Vino mai încoace să-ți spun la ureche.

GIOMO

(încet către duce)

E ceva putred aici; zaua a dispărut.

DUCELE

O să se găsească.

(Se așază lîngă Lorenzo.)

GIOMO
(aparte)

Să părăsești încăperea și pe cei ce se află acolo, ca să te duci să scuipi în puț, e nefiresc. Aș vrea să regăsesc această za, ca să-mi iasă din cap un gînd vechi, care adoarme din cînd în cînd. La naiba! Nu Lorenzaccio! Zaua trebuie să fie sub vreun jilț.

SCENA 7

În fața palatului

(Intră SALVIATI, *plin de sînge și șchiopătînd; doi oameni îl susțin.)*

SALVIATI
(strigînd)

Alexandre de Medicis! Deschide fereastra și privește ce trebuie să îndure supușii tăi!

ALEXANDRU
(la fereastră)

Cine e acolo în noroi? Cine se tîrăște sub zidurile palatului meu și strigă atît de îngrozitor?

SALVIATI

M-au asasinat Strozzi! Am să mor la ușa ta.

DUCELE

Care dintre Strozzi, și pentru ce?

SALVIATI

Fiindcă le-am spus că sora lor e îndrăgostită de tine, nobilul meu duce. Strozzi au socotit că e o jignire pentru ea, cînd am spus că te place; trei dintre ei m-au asasinat. I-am recunoscut pe Petru și pe Toma; nu știu care e al treilea.

ALEXANDRU

Să te aducă aici. Pe Hercule! Ucigașii vor petrece noaptea în închisoare și mîine dimineață vor fi spînzurați.

(Salviati intră în palat.)

ACTUL III

SCENA 1

Odaia de dormit a lui Lorenzo

(LORENZO, SCORONCONCOLO, *făcînd scrimă.)*

SCORONCONCOLO

Stăpîne, nu-ți e de ajuns?

LORENZO

Nu, strigă mai tare. Na, ferește! Na, mori! Na, t
călosule!

SCORONCONCOLO

Asasinul! Mă omoară! Îmi taie beregata!

LORENZO

Mori! Mori! Mori! Lovește cu piciorul.

SCORONCONCOLO

Să vie arcașii! Ajutor! Mă omoară Lorenzo, diavolul

LORENZO

Mori, mișelule! Am să te-njunghii, rîmătorule! Am să
te-njunghii! În inimă, în inimă l-am spintecat! — Strigă

odată, lovește, odată hai, omoară! Spintecă-l! Să-l tăiem în bucăți și să mîncăm, să mîncăm! Am intrat în măruntaie pînă-n coaste. Scoate-i beregata, tăvălește-l, tăvălește! Să mușcăm, să mușcăm și să mîncăm!

(Cade sleit.)

SCORONCONCOLO
(ștergîndu-și fruntea)

Ai născocit un joc grozav, stăpîne, o pornești ca un adevărat tigru; mii de milioane de trăsnete; răcnești ca o văgăună plină de pantere și de lei.

LORENZO

O, ziua sîngelui, ziua nunții mele! O, soare! soare! de mult ești secătuit ca plumbul; și mori de sete, soare! Sîngele lui o să te-mbete. O, răzbunare, de atîta vreme că-ți cresc colții! O, dinți ca ai lui Ugolin! Așteptați craniul, craniul!

SCORONCONCOLO

Aiurezi? Ai febră?

LORENZO

Mișel, mișel — desfrînat — slăbănogul, părinții, fetele — despărțiri, despărțiri fără sfîrșit — țărmurile Arnului gem de despărțiri! Și strengarii o scriu pe ziduri. — Și tu rizi, bătrîne, n-ai decît să-ți rîzi în barbă. — Nu vezi că-mi cresc ghearele? Ah, craniul, craniul!

(Leșină.)

SCORONCONCOLO

Stăpîne, ai un dușman. *(Îl stropește cu apă pe față.)* Haide, stăpîne, nu e nevoie să te zbuciumi atîta. Sau ai simțăminte înalte, sau n-ai; eu, unul, n-am să uit niciodată că prin tine am căpătat cîndva o iertare fără care acum aș fi fost la dracu' în praznic. Stăpîne, dacă ai un dușman, spune-mi-l și te scap eu de el, fără să-i mai dai de urmă.

LORENZO

Nimic din toate astea; ți-am spus că cea mai mare plăcere a mea este să-mi sperii vecinii.

SCORONCONCOLO

De cînd tot tropăim prin odaia asta și le întoarcem toate pe dos, s-or fi obișnuit destul cu gălăgia noastră. Cred că ai putea să sugrumi treizeci de oameni în coridorul ăsta și să-i tăvălești pe jos, fără să se bage de seamă în casă că se întîmplă ceva deosebit. Dacă vrei să-ți sperii vecinii, n-ai nimerit-o. E adevărat că le-a fost frică prima dată, dar acum se mulțumesc doar să se înfurie și nici măcar nu-și mai dau osteneala să se ridice din jilț sau să-și deschidă ferestrele.

LORENZO

Crezi?

SCORONCONCOLO

Ai un dușman, stăpîne. Nu te-am văzut eu lovind pămîntul cu piciorul și blestemînd ziua în care te-ai născut? Ce, nu am urechi? Și în culmea mîniei, nu te-am auzit eu rostind răspicat cuvîntul răzbunare? Ascultă, stăpîne, crede-mă, ai început să slăbești și nu mai scoți un cuvînt voios ca înainte. Crede-mă pe mine, nu există nimic mai greu de mistuit, decît ura înrădăcinată în noi. Sub soare, între doi oameni, există întotdeauna unul pe care-l supără umbra celuilalt. Ai nevoie de un doctor și acela se află în teaca mea; lasă-mă să te vindec.

(Trage spada.)

LORENZO

Pe tine te-a vindecat vreodată doctorul acela?

SCORONCONCOLO

De patru sau cinci ori. Era odată o domnișorică, la Padova, care-mi spunea...

LORENZO

Arată-mi spada ta. Ah! Băiete, are un tăiș strașnic.

SCORONCONCOLO

Încearcă și ai să vezi.

LORENZO

Mi-ai ghicit boala. Am un dușman. Dar pentru el n-o să mă slujesc de o spadă care a slujit și pentru alții. Spada care-l va ucide nu va primi, aici, pe pămînt, decît un singur botez și va lua numele lui.

SCORONCONCOLO

Care e numele acestui om?

LORENZO

Ce-ți pasă? Îmi ești devotat?

SCORONCONCOLO

Pentru tine l-aș răstigni încă o dată pe Christos.

LORENZO

Ți-o spun în taină — voi da lovitura chiar în încăperea aceasta și tocmai pentru ca scumpii mei vecini să nu se mire, îi obișnuiesc în toate zilele cu zgomotele. Ascultă bine și nu te înșela. Dacă îl dobor la prima lovitură, nu cumva să-l atingi. Eu sînt cît un purice și el cît un mistreț. Dacă se apără, mă bizui pe tine, ca să-i ții mîinile; nimic mai mult, înțelegi? Îmi aparține mie. Te vestesc eu, la timpul și locul potrivit.

SCORONCONCOLO

Amin.

SCENA 2

La palatul Strozzi

(Intră FILIP *și* PETRU.*)*

PETRU

Cînd mă gîndesc la asta, îmi vine să-mi tai mîna dreaptă. Să-mi scape din mînă mîrșavul! O lovitură bine ochită și totuși să-l scap! Cine n-ar fi răsuflat ușurat cînd ar fi auzit: „Un Salviati mai puțin pe uliți". Dar licheaua a făcut ca păianjenii, s-a trîntit jos și strîngîndu-și sub el labele strîmbe, a făcut pe mortul de frică să nu fie răpus.

FILIP

Ce-ți pasă că trăiește? Răzbunarea ta e cu atît mai desăvîrșită. Se spune că l-ai rănit așa de bine, că o să-și amintească toată viața.

PETRU

Da, știu bine, așa vezi dumneata lucrurile. Tată, ești un bun patriot și un tată de familie și mai bun, dar nu te mai amesteca în toate astea.

FILIP

Ce ți-a mai intrat în cap? N-o să mai poți trăi nici o clipă fără să te gîndești la rău?

PETRU

Nu, pot să jur! N-aș mai putea să trăiesc un minut liniștit în aerul ăsta otrăvit. M-apasă cerul pe cap ca bolta unei închisori și mi se pare că nu respir pe stradă decît flecăriile și sughițurile beților. Rămîi cu bine, acum am treabă.

FILIP

Unde te duci?

PETRU

De ce vrei să știi? Mă duc la Pazzi.

FILIP

Atunci așteaptă-mă, să vin și eu.

PETRU

Nu acum, tată, nu-i timpul potrivit pentru dumneata.

FILIP

Vorbește-mi deschis.

PETRU

Dar să rămînă între noi. Sîntem acolo vreo cincizeci, toți Ruccellaii și alții, care nu-l avem la stomac pe bastard.

FILIP

Așadar?

PETRU

Așadar, cîteodată lavinele se fac dintr-o pietricică numai cît vîrful degetului.

FILIP

Dar n-ați luat nici o hotărîre? N-aveți nici un plan, nici o măsură în vedere? O, copii, copii! vă jucați de-a viața și de-a moartea. Sînt probleme care au pus lumea în mișcare! Idei care au albit mii de capete și care au fost rostogolite, ca niște fire de nisip, la picioarele călăului! Proiecte pe care însăși providența le privește în tăcere și cu groază, lăsîndu-le în grija omului, fără a se încumeta să se atingă de ele. Sporovăiți de toate astea, făcînd scrimă și bînd un pahar de Madera, ca și cum ar fi vorba de un cal sau de o mascaradă! Știți voi ce este o republică, ce e meșteșugarul în fundul atelierului său, plugarul pe ogorul lui, cetățeanul în tîrgul lui, viața întreagă a unui regat? Fericirea oamenilor,

un Dumnezeu al dreptății? O, copii, copii! Ştiți să numărați pe degete?

PETRU

O tăietură bună de bisturiu vindecă toate relele.

FILIP

Vindecă! Vindecă! Ştiți voi că cea mai mică tăietură de bisturiu trebuie făcută de doctor? Ştiți că trebuie o experiență lungă cît o viață și o știință vastă cît toată lumea, ca să scoți o picătură de sînge din brațul unui bolnav? Nu fusesem și eu jignit noaptea trecută cînd ți-ai vîrît sub mantie spada fără teacă? Nu sînt eu tatăl Luizei, cum ești tu fratele ei? Nu era o răzbunare dreaptă? Şi cu toate acestea, știi tu cît m-a costat? Ah! Numai părinții își dau seama, dar copiii, nu. Cînd vei fi și tu, într-o zi, tată, atunci vom sta de vorbă.

PETRU

Dumneata care știi să iubești, ar trebui să știi și să urăști.

FILIP

Cu ce au greșit acești Pazii în fața lui Dumnezeu? Își cheamă prietenii la conspirație, cum i-ai pofti să joace în zaruri și prietenii lor cînd intră în curte, calcă în sîngele bunicilor lor. Ce sete bîntuie spadele lor; Ce voiți oare, ce voiți?

PETRU

De ce te dezminți singur? Nu te-am auzit de o sută de ori vorbind ca și noi? Nu știm noi ce te frămîntă, cînd slujitorii văd, în zorii zilei, ferestrele dumitale luminate încă de candelabrele aprinse în ajun? Cei care nu dorm nopțile, nu mor înainte de a vorbi.

FILIP

Unde vrei s-ajungi, răspunde-mi?

PETRU

Acești Medicis sînt o ciumă. Cînd te-a mușcat un șarpe, n-are ce căuta doctorul; nu-ți rămîne altceva decît să-ți arzi rana.

FILIP

Și dacă răsturnați starea de azi, ce vreți să puneți în loc?

PETRU

Sîntem siguri că mai rău nu poate fi.

FILIP

Vă spun, socotiți pe degete.

PETRU

E ușor să numeri capetele unei hidre.

FILIP

Și vă puneți pe lucru? V-ați hotărît?

PETRU

Vrem să-i ologim pe acești ucigași ai Florenței.

FILIP

Fără amînare? Vă puneți pe lucru?

PETRU

Adio, tată, lasă-mă să plec singur.

FILIP

De cînd rămîne vulturul în cuib, în vreme ce puii lui merg la vînătoare? Oh, copiii mei! Vitează și frumoasă tinerețe! Voi, care aveți puterea, pe care eu am pierdut-o, voi, care sînteți astăzi ce a fost bătrînul Filip odinioară, îngăduiți-i să fi îmbătrînit pentru voi! Ia-mă și pe mine,

fiule, fiindcă văd că porniți la treabă. N-o să vă țin cuvîntări lungi, n-o să vă spun decît puține cuvinte; poate că mai e ceva bun în capul acesta cărunt — două cuvinte și va fi de ajuns. Nu aiurez încă și povară n-o să vă fiu; nu pleca fără mine, copilul meu, așteaptă să-mi iau mantia.

PETRU

Vino, nobilul meu tată; îți vom săruta poalele hainei. Ești patriarhul nostru, vino să vezi întruchipate în lumina soarelui visele vieții dumitale. Libertatea s-a copt, vino, bătrîne grădinar al Florenței, să vezi răsărind din pămînt planta pe care o iubești.

(Ies.)

SCENA 3

O stradă

(UN OFIȚER GERMAN *și* SOLDAȚI, TOMA STROZZI, *în mijlocul lor.)*

OFIȚERUL

Dacă nu-l găsim acasă, îl vom găsi la Pazzi.

TOMA

Haide, mișcă-te, și n-avea grijă; o să vezi ce-ai să pățești.

OFIȚERUL

Fără amenințări; eu execut ordinele ducelui și nu mă supun nimănui.

TOMA

Neghiobule! Cine arestează un Strozzi, pe cuvîntul unui Medicis!

(În jurul lor se formează un grup.)

UN BURGHEZ

De ce-l arestați pe acest senior? Îl cunoaștem bine, este fiul lui Filip.

UN ALTUL

Dă-i drumul, răspundem noi de el.

PRIMUL

Da, da, răspundem noi de Strozzi. Lasă-l să plece sau păzește-ți urechile.

OFIȚERUL

La o parte, mojicilor! Să treacă justiția ducelui, dacă nu vi-i poftă de loviturile de halebardă.

(Sosesc PETRU *și* FILIP.*)*

PETRU

Ce s-a întîmplat? Ce e zgomotul ăsta? Ce e cu tine, Toma?

BURGHEZUL

Nu-l lăsa, Filip, nu-l lăsa să-ți ducă fiul la închisoare.

FILIP

La închisoare? Din ordinul cui?

PETRU

La închisoare? Știi cu cine ai de-a face?

OFIȚERUL

Puneți mîna pe omul ăsta!

(Soldații îl arestează pe Petru.)

PETRU

Dați-mi drumul, mișeilor, sau vă spintec ca pe mistreți!

FILIP

Din al cui ordin arestezi, domnule?

OFIȚERUL

(arătînd ordinul ducelui)

Poftiți mandatul meu. Am ordin să-i arestez pe Toma și Petru Strozzi.

(Soldații împing mulțimea, care azvîrle în ei cu pietre.)

PETRU

De ce sîntem învinuiți? Ce-am făcut? Ajutați-mă, prieteni, să-l snopim pe mojic.

(Trage spada. Sosește încă un pîlc de soldați.)

OFIȚERUL

Veniți încoa; ajutați-mă. *(Petru e dezarmat.)* Înainte, porniți. Și primului care se apropie prea mult, un vîrf de suliță în burtă! Să se învețe minte, să nu se vîre unde nu-i fierbe oala.

PETRU

Nu aveți dreptul să mă arestați fără un ordin al celor Opt. Nu-mi pasă de ordinul lui Alexandru! Unde este ordinul celor Opt?

OFIȚERUL

Vă ducem în fața lor.

PETRU

Dacă merg în fața lor, nu mai am nimic de zis. De ce sînt învinuit?

UN OM DIN POPOR

Cum, Filipe, îți lași copiii tîrîți în fața Tribunalului celor Opt?

PETRU

Răspundeți, de ce sînt învinuit?

OFIȚERUL

Pe mine nu mă privește.

(Soldații ies cu Petru și Toma.)

PETRU
(ieșind)

N-avea nici o grijă, tată; cei Opt mă vor trimite să cinez acasă, și bastardul o să plătească cheltuielile de judecată.

FILIP
(singur, așezîndu-se pe o bancă)

Am copii mulți, dar n-o să-i am multă vreme, dacă lucrurile merg atît de repede. Unde am ajuns, cînd o răzbunare dreaptă cum e cerul acesta senin, e pedepsită ca o crimă. Doamne! Primii doi născuți dintr-o veche familie, ca și orașul de vechi, să fie întemnițați ca niște hoți de drumul mare. Cea mai grosolană ocară, un Salviati lovit, numai lovit, și halebardele intră în joc! Ieși odată din teacă, spadă! Dacă sfînta unealtă a executărilor judecătorești devine platoșa desfrînaților și a beților, atunci securea și pumnalul, armele ucigașilor, să-i apere pe oamenii cumsecade. O, Christoase! Dreptatea a ajuns o codoașă! Onoarea Strozzilor e pălmuită în piața publică și un tribunal apără flecăriile unui mojic! Un Salviati îi azvîrle celei mai nobile familii din Florența mănușa sa pătată de vin și de sînge, și cînd îl pedepsește, el se apără trăgînd hangerul călăului! Soare al dreptății! nu e nici un sfert de oră de cînd am vorbit împotriva ideilor de răzvrătire, și iată ce pîine amară mi se dă să mănînc, în vreme ce încă simt vorbele de pace pe buze! Hai, brațe, mișcați-vă! Și tu, trup bătrîn, încovoiat de vîrstă și de studii, îndreaptă-te iar pentru luptă!

(Intră LORENZO.)

LORENZO

Nu cumva, Filip, ceri de pomană, aici, la colțul străzii?

FILIP

Cerșesc pomană de la dreptatea oamenilor; sînt un cerșetor flămînd de dreptate și onoarea mea este în zdrențe.

LORENZO

Ce schimbare se va petrece, oare, în lume; ce haină nouă va îmbrăca natura, dacă pe augustul și liniștitul chip al bătrînului Filip s-a așezat masca mîniei? O, Dumnezeule, ce însemnează aceste jeluiri? pentru cine risipești pe pămînt cel mai de preț giuvaer de sub soare, lacrimile unui om fără teamă și fără vină?

FILIP

Trebuie să scăpăm de Medicișii, Lorenzo. Și tu ești un Medicis, dar numai după nume. Dacă te-am cunoscut bine, dacă hidoasa comedie pe care o joci m-a lăsat nepăsător, privindu-te mereu, măscăriciul să facă loc omului adevărat. Și dacă vreodată ai fost cît de cît cinstit, fii și astăzi. Petru și Toma sînt la închisoare.

LORENZO

Da, da, știu asta.

FILIP

Ăsta îți este răspunsul? Ăsta îți este obrazul, om fără spadă?

LORENZO

Ce vrei? Spune-mi și atunci îți voi răspunde.

FILIP

Să lupt! Dar cum, nu știu nici eu. Ce mijloc să întrebuințez, ce pîrghie să pun sub această cetate a morții, ca să o salt și s-o împing în fluviu; ce să fac, ce să hotărăsc, ce oameni să mă duc să găsesc, nu știu încă, dar trebuie să acționez, să acționez, să acționez! O, Lorenzo, a sosit vremea. Nu ești tu defăimat, nu se spune că ești cîinos și fără

inimă? Dacă în ciuda tuturor ți-am deschis ușa casei mele și te-am primit cu mîini deschise, cu inimă deschisă, vorbește, să văd dacă m-am înșelat. Nu mi-ai povestit tu despre un om care se numește tot Lorenzo și care se ascunde îndărătul lui Lorenzo, cel din fața mea? Omul acesta nu-și iubește patria, nu este devotat prietenilor lui? Așa ai spus și am crezut. Vorbește, vorbește, a sosit vremea.

LORENZO

Dacă nu sînt așa cum dorești, să se prăbușească cerul peste mine!

FILIP

Prietene, dacă rîzi de un bătrîn deznădăjduit, asta îți va purta nenoroc. Dacă vorbești adevărat, la luptă! Mi-ai făgăduit atîtea, că și pe Dumnezeu l-ai fi ispitit, și pentru aceste făgăduieli te-am primit. Rolul pe care-l joci este un rol atît de mîrșav și ticălos, încît nu l-ar fi jucat nici fiul risipitor, într-o zi de nebunie. Și totuși, te-am primit. Cînd și pietrele strigau în calea ta, cînd sub fiecare din pașii tăi țîșneau băltoace de sînge omenesc, te-am chemat cu numele sfînt de prieten, am făcut pe surdul ca să te cred, pe orbul ca să te iubesc; am îngăduit ca umbra relei tale faime să se lase deasupra cinstei mele; și copiii mei s-au îndoit de mine, cînd au simțit pe mîna mea urma hidoasă a mîinilor tale. Fii cinstit, fiindcă am fost cinstit; luptă, fiindcă ești tînăr și eu sînt bătrîn.

LORENZO

Petru și Toma sînt la închisoare; asta e tot?

FILIP

O, cer! O, pămînt! Da, asta e tot! Aproape nimic, doi copii de-ai mei care vor sta pe banca hoților — două capete pe care le-am sărutat de atîtea ori cîte fire de păr cărunt am pe cap — și pe care îi voi găsi mîine de dimineață țintuiți pe poarta fortăreții — da, asta e tot, nimic mai mult, în adevăr.

LORENZO

Nu-mi vorbi astfel. Şi eu sînt ros de o tristeţe alături de care noaptea cea mai întunecată e strălucitor de luminoasă.

(Se aşază lîngă Filip.)

FILIP

Să-mi las copiii să moară, îmi e peste putinţă, vezi tu! Dacă mi-ar tăia braţele şi picioarele, părţile mutilate ale lui Filip s-ar aduna laolaltă, ca ale unui şarpe, şi s-ar ridica pentru răzbunare. Cunosc totul destul de bine! Cei Opt! Tribunalul unor oameni de piatră! O pădure de spectre, deasupra căreia trece, din cînd în cînd, vîntul jalnic al îndoielii şi îi mişcă o clipă, ca să sfîrşească printr-un cuvînt fără apel. Un cuvînt, un cuvînt, un cuvînt, o conştiinţă! Şi oamenii aceia mănîncă, dorm, au soţii şi fete! N-au decăt să omoare, să stranguleze, dar nu pe copiii mei, nu pe copiii mei!

LORENZO

Petru e bărbat; o să vorbească şi va fi pus în libertate.

FILIP

O, Petru al meu, primul meu născut!

LORENZO

Întoarce-te acasă. Stai liniştit. Sau, mai bine, părăseşte Florenţa. Răspund de toate, dacă părăseşti Florenţa.

FILIP

Eu, un surghiunit! Eu, în patul unui han, în ceasul morţii! O, dumnezeule! Şi toate astea pentru vorba unui Salviati!

LORENZO

Află că Salviati voia să-ţi seducă fiica, dar nu numai pentru el. Şi Alexandru împarte patul acestui om; practică dreptul de senior asupra prostituţiei.

FILIP

Și nu vom lupta! O, Lorenzo, Lorenzo! Tu ești un om hotărît; eu sînt slab și inima mea e prea legată de toate astea. Puterile îmi sînt sleite, vezi tu, am gîndit prea mult pe pămîntul acesta, prea m-am învîrtit în jurul meu, ca un cal de la arie — nu mai fac doi bani pentru luptă. Spune-mi ce crezi tu și voi face.

LORENZO

Du-te acasă, bunul meu domn.

FILIP

Altceva voi face sigur. Mă duc la Pazzi. Se află strînși acolo cincizeci de tineri, toți hotărîți. Au jurat să înceapă lupta; le voi vorbi ca un nobil, ca un Strozzi, și ca un tată. Și mă vor înțelege. Deseară voi pofti la cină patruzeci de membri ai familiei mele; le voi povesti ce mi se întîmplă. O să vedem! O să vedem! Nu s-a făcut încă nimic. Medicișii să bage de seamă! Adio, mă duc la Pazzi, tocmai plecasem spre ei, cu Petru, cînd l-au arestat.

LORENZO

Există mai mulți demoni, Filip. Cel care te ispitește acum nu este cel mai puțin de temut dintre toți.

FILIP

Ce vrei să spui?

LORENZO

Ia seama, acest demon e mai frumos decît Gabriel. Libertatea, patria, fericirea oamenilor, toate cuvintele acestea vuiesc la apropierea lui asemenea coardelor unei lire; e sunetul solzilor de argint de pe aripile lui învăpăiate. Lacrimile ochilor lui dau roadă pămîntului și în mînă ține ramura de palmier a martirilor. Cuvintele lui purifică aerul cînd îi ies din gură. Zborul îi este atît de repede, că nimeni nu vede încotro apucă. Fii atent! În viața mea, o singură dată l-am văzut străbătînd cerurile. Eram plecat peste căr-

țile mele — m-a atins cu mîna și am simțit unduindu-mi părul, ca un fulg ușor. Dacă l-am ascultat sau nu, să nu mai vorbim.

FILIP

Te înțeleg cu greu, și nu știu de ce mi-e frică să te înțeleg.

LORENZO

Ai în minte un singur gînd — să-ți scapi fiii! Întreabă-ți și conștiința. Un alt gînd, mai adînc, mai groaznic, nu te poartă, ca un car asurzitor, în mijlocul acestui tineret?

FILIP

Ei bine, da! Nedreptatea făcută familiei mele, vreau să fie semnalul libertății. Pentru mine și pentru toți, mă voi duce!

LORENZO

Ai grijă de tine, Filip, cînd te gîndești la fericirea omenirii.

FILIP

Ce vrei să spui? Ești, pe dinăuntru ca și pe dinafară, un abur puturos? Tu, care mi-ai vorbit despre o licoare de preț păstrată înăuntrul ființei tale ca-ntr-un flacon, nu cumva păstrezi acolo numai aburul ăsta?

LORENZO

Pentru dumneata sînt de fapt prețios, fiindcă îl voi omorî pe Alexandru.

FILIP

Tu?

LORENZO

Eu, mîine sau poimîine. Întoarce-te acasă, încearcă să-ți scapi fiii — dacă nu vei putea, lasă-i să primească o pedeapsă

ușoară. Știu, fără urmă de îndoială, că nu sînt în primejdie și repet că, de azi în cîteva zile, n-o să mai fie Alexandru de Medicis în Florența, cum nu există soare în miezul nopții.

FILIP

Dacă ar fi adevărat ce spui, ce rău săvîrșesc gîndindu-mă la Libertate? Nu va veni, ea, oare, după lovitura pe care o dai?

LORENZO

Filip, Filip, ia seama. Sînt șaizeci de ani de virtute în părul tău cărunt; e o miză prea mare ca s-o joci în zaruri.

FILIP

Dacă în cuvintele tale întunecate se ascunde ceva ce aș putea înțelege, vorbește. Mă întărîți atît de ciudat!

LORENZO

Așa cum mă vezi, Filip, am fost cinstit. Am crezut în virtute, în măreția umană, cum crede un martir în Dumnezeul lui. Am vărsat mai multe lacrimi pentru biata Italie decît Niobe[1] pentru fiicele ei.

FILIP

Vorbește, Lorenzo!

LORENZO

Tinerețea mi-a fost curată, ca aurul. De-a lungul a douăzeci de ani de tăcere, s-au îngrămădit fulgere în pieptul meu; și se vede că sînt în adevăr o scînteie a tunetului, căci deodată, într-o noapte oarecare, pe cînd stăteam pe ruinele Coliseului antic, nu știu de ce m-am ridicat în sus, mi-am întins către cer brațele umede de rouă și am jurat să moară de mîna mea unul din tiranii patriei mele. Eram un

1 Personaj din mitologia greacă, căreia zeii i-au ucis toți cei paisprezece copii.

student pașnic și nu mă ocupam atunci decît de arte și de științe. Mi-ar fi peste putință să spun ce s-a petrecut în mine, cînd am făcut acest ciudat jurămînt. Poate că simți așa ceva cînd ești îndrăgostit.

FILIP

Întotdeauna am avut încredere în tine, și cu toate astea mi se pare că visez.

LORENZO

Și eu. Pe atunci eram fericit; inima și mîinile îmi erau liniștite; prin numele meu eram sortit să ajung la tron, și doar între un răsărit și un apus de soare puteau înflori în jurul meu toate năzuințele omenești. Oamenii nu-mi făcuseră nici bine, nici rău, dar eram bun și spre nenorocirea mea veșnică, am vrut să fiu mare. Trebuie să mărturisesc, dacă providența m-a îndemnat cu hotărîre să omor un tiran, oricare ar fi el, în aceeași măsură m-a îndemnat și trufia. Ce să-ți spun mai mult? Toți Cezarii lumii mi-l aminteau pe Brutus.

FILIP

Trufia virtuții este o trufie nobilă. De ce să te aperi împotriva ei?

LORENZO

N-ai să știi niciodată, afară numai dacă ești nebun, ce gînd mă muncește de atunci. Ca să înțelegi exaltarea înflăcărată care l-a zămislit în mine pe acest Lorenzo din fața dumitale, ar trebui un scalpel să-mi disece inima și creierul. O statuie ce s-ar coborî de pe soclu și ar umbla printre oameni în piața publică, așa păream în ziua cînd am început să trăiesc cu ideea de a deveni un Brutus.

FILIP

Mă uimești din ce în ce mai mult.

LORENZO

Am vrut mai întîi să-l ucid pe Clement al VII-lea. N-am putut s-o fac, fiindcă m-au exilat din Roma, înainte de a izbuti. Apoi am luat-o de la capăt cu Alexandru. Voiam să acționez singur, fără să-mi ajute cineva. Lucram pentru omenire; dar trufia mea rămînea singură în mijlocul viselor mele filantropice. Trebuia deci să încep prin viclenie o luptă ciudată cu dușmanul meu. N-am vrut să asmut mulțimile, nici să cîștig gloria de guraliv a unui paralitic, ca Cicero. Am vrut s-ajung chiar la dușmanul meu, să lupt corp la corp cu tirania vie, s-o ucid și apoi să-mi port spada însîngerată la tribună și să răspîndesc aburul sîngelui lui Alexandru sub nasul oratorilor, ca să le încălzesc creierul umflat.

FILIP

Ce cap de fier ai, prietene! Ce cap de fier!

LORENZO

Era o povară grea ceea ce voiam să izbutesc cu Alexandru. Florența era, ca și astăzi, înecată în vin și în sînge. Împăratul și papa făcuseră un duce dintr-un ucenic de măcelar. Ca să-i plac vărului meu, trebuia să ajung la el, dus de lacrimile familiilor, ca să-i devin prieten și să-i capăt încrederea, trebuia să sărut pe buzele lui groase toate rămășițele orgiilor. Eram curat ca un crin și totuși nu m-am dat înapoi de la această faptă. Ce am ajuns din această pricină, să nu mai vorbim. Trebuie să înțelegi că am suferit și că sînt răni de pe care nu ridici oblojeala fără să te doară. Am ajuns vicios, mîrșav, o pricină de rușine și de ocară — dar ce-mi pasă? Nu asta e cel mai de seamă lucru.

FILIP

Îți pleci capul, ți s-au umezit ochii.

LORENZO

Nu roșesc de loc; măștile de ghips nu roșesc cînd slujesc nerușinarea. Am făcut ce am făcut. Află însă că ceea ce am avut de gînd, mi-a reușit. Alexandru va veni, în curînd,

într-un loc oarecare, de unde nu va mai ieși teafăr. Am ajuns la capătul trudei mele și fii sigur, Filip, că bivolul sălbatic, cînd îl doboară în iarbă bouarul, nu e înconjurat de mai multe lanțuri, de mai multe juvățuri decît am țesut eu în jurul bastardului. Inima lui, căreia nu i-ar fi venit de hac o oaste întreagă într-un an, se află acum dezgolită, în mîna mea; nu-mi mai rămîne decît s-o străpung cu stiletul. Acum ai înțeles ce se întîmplă cu mine și ceea ce am vrut să afli?

FILIP

Ești Brutus al nostru, dacă spui adevărul.

LORENZO

M-am crezut un Brutus, sărmanul meu Filip, dar mi-am amintit de toiagul de aur, acoperit cu scoarță. Acum cunosc oamenii și te sfătuiesc să nu te bagi între ei.

FILIP

De ce?

LORENZO

Ah! ai trăit singur de tot, Filip. Ca un fanal strălucitor, ai rămas nemișcat la țărmul oceanului omenesc și ai privit în ape răsfrîngerea propriei tale lumini. Din adîncul singurătății dumitale, ți se părea măreț oceanul sub splendidul polog al cerurilor. N-ai numărat fiecare val, n-ai aruncat în adîncime sonda; ai fost plin de încredere în lucrarea lui Dumnezeu. Eu însă, în vremea asta, m-am cufundat — am coborît adînc în această mare furtunoasă a vieții, am cutreierat-o în toate ascunzișurile, vîrît sub clopotul meu de sticlă — în vreme ce dumneata admirai suprafața, eu am văzut sfărîmăturile naufragiaților, osemintele și leviatanii[1].

FILIP

Tristețea ta îmi sfîșie inima.

[1] Monștrii marini despre care se vorbește în *Biblie*.

LORENZO

Îți vorbesc astfel, fiindcă văd că ești așa cum am fost eu, te văd gata să faci ce am făcut eu. Eu nu-i disprețuiesc pe oameni; neajunsul cărților și al istoricilor e că ni-i arată altfel de cum sînt. Viața e ca o cetate — poți să trăiești în ea cincizeci sau șaizeci de ani, fără să vezi altceva decît plimbări și palate — dar nu cumva să intri în spelunci, nici să nu te oprești, întorcîndu-te acasă, la ferestrele caselor din mahalalele spurcate. Iată sfatul meu, Filip. Dacă e vorba să-ți scapi copiii, stai liniștit; e cel mai bun mijloc să ți-i trimită acasă după un mic perdaf. Iar dacă e vorba să încerci ceva pentru oameni, te sfătuiesc să-ți tai mîinile, fiindcă n-o să treacă mult și vei vedea că numai tu le mai ai.

FILIP

E firesc că rolul pe care-l joci să-ți fi dat asemenea idei. Dacă te înțeleg bine, pentru un scop măreț, ai apucat pe o cale groaznică și crezi că totul seamănă cu ce ai văzut tu.

LORENZO

M-am deșteptat din vise, nimic mai mult; îți arăt primejdia de a visa. Cunosc viața, e o treabă urîtă, fii convins de asta, și nu te amesteca, dacă vrei să cruți ceva.

FILIP

Oprește-te! Nu frînge, ca pe o trestie, toiagul bătrîneții mele. Cred în tot ceea ce tu numești vise; cred în virtute, în curăție și în libertate.

LORENZO

Te gîndești la mine, Lorenzaccio, cînd trec pe stradă? Oare, copiii mă-mproașcă cu noroi? Așternuturile fetelor sînt calde încă de sudoarea mea; și pe cînd trec, oare, părinții își iau cuțitele și măturile să mă lovească? Înăuntrul acestor zece mii de case pe care le vezi, se va vorbi pînă la a șaptea generație despre noaptea în care le-am pășit pragul și din nici una nu se ivește un argat să mă despice în două, ca pe un ciot putred. Aerul pe care-l respiri, Filip, îl respir

și eu; mantia mea de mătase multicoloră se tîrăște, trîndavă, pe nisipul fin al parcurilor; nici o picătură de otravă nu cade în ciocolata mea — ce spun, o, Filip! mamele sărace ridică, rușinate, vălul fiicelor, cînd mă opresc pe pragul casei lor; îmi îngăduie să le văd frumusețea cu un zîmbet mai mîrșav decît sărutul lui Iuda — în vreme ce eu, mîngîind obrazul micuței, strîng pumnii de furie și zornăi în buzunar patru sau cinci blestemate monete de aur.

FILIP

Ispititorul să nu-l disprețuiască pe cel slab; de ce să ispitești cînd te încearcă îndoiala?

LORENZO

Sînt eu Satana? Lumină cerească! Și-mi amintesc încă, aș fi plîns cu cea dintîi fată pe care am sedus-o dacă n-ar fi început să rîdă. Cînd am început să-mi joc rolul de Brutus modern, mă simțeam, în hainele mele noi îmbrăcate pentru marea înfrățire a viciului, ca un copil de zece ani în armura unui uriaș din poveste. Credeam că desfrînarea este un stigmat și că numai monștrii îl purtau în frunte. Începusem să spun în gura mare că cei douăzeci de ani ai mei de virtute erau o mască înăbușitoare. O, Filip! atunci intram în viață și am văzut că, alături de mine, toată lumea făcea la fel; toate măștile cădeau în fața privirii mele. Omenirea și-a ridicat rochia și mi-a arătat, ca unui adept demn de ea, monstruoasa ei goliciune. Am văzut oamenii așa cum sînt și mi-am zis: „Pentru cine, oare, mă străduiesc?“ Pe cînd cutreieram străzile Florenței, cu fantoma mea alături, priveam în jurul meu, căutam chipurile omenești care mă însuflețeau și mă întrebam: „Cînd voi da lovitura, o să-i folosească oare, acestuia?“ Am văzut pe republicani la masa de lucru, am intrat în prăvălii, am ascultat, am pîndit. Am prins vorbele oamenilor din popor, am văzut urmările tiraniei asupra lor; am băut la banchetele patriotice vinul care dă naștere metaforei și prosopopeii, am înghițit, între două săruturi, cele mai cinstite lacrimi; și așteptam mereu ca omenirea să-mi arate pe chipul ei ceva cuviincios. Observam — cum își observă un îndrăgostit logodnica, în așteptarea zilei de nuntă.

FILIP

Dacă n-ai văzut decît răul, te plîng; eu însă nu te pot crede. Răul există, dar nu fără bine, cum există umbra, dar nu fără lumină.

LORENZO

Nu vrei să vezi în mine decît pe cel ce disprețuiește oamenii, asta e o jignire. Știu destul de bine că există și oameni buni, dar la ce servesc? Ce fac? Cum luptă? Ce-mi pasă dacă conștiința trăiește, cînd brațul e mort? Sînt unele unghiuri din care totul e bun; un cîine e un prieten credincios; și poți găsi în el pe cel mai bun slujitor, după cum poți să-l vezi repezindu-se asupra cadavrelor, dar limba cu care își linge stăpînul îi miroase a stîrv de la o poștă. Tot ce am eu de văzut, e că sînt pierdut, și că oamenii nu vor cîștiga nimic, după cum nici nu mă vor înțelege.

FILIP

Biet copil! Îmi frîngi inima. Dar dacă ești cinstit, după ce-ți vei elibera patria, vei redeveni același om. Lorenzo, inima mea bătrînă se înviorează știindu-te cinstit; atunci vei lepăda masca asta hidoasă care îți pocește obrazul și vei apărea turnat într-un metal tot așa de curat ca statuile de bronz ale lui Harmodios și Aristogiton[1].

LORENZO

Filip, Filip, am fost cinstit. Mîna care a ridicat o dată vălul adevărului nu-l mai poate lăsa iarăși să cadă; ea rămîne nemișcată pînă la moarte, ținînd mereu acest văl îngrozitor și înălțîndu-l din ce în ce mai sus, deasupra capului, pînă cînd îngerul somnului veșnic îi astupă ochii.

FILIP

Toate bolile se vindecă și viciul e și el o boală.

1 Doi atenieni care au vrut să-l ucidă pe tiranul Hippias. Li s-au ridicat la Atena două statui. (Sec. VI î.e.n.)

LORENZO

E prea tîrziu, m-am obișnuit cu meșteșugul meu. Pentru mine viciul a fost o haină, acum mi s-a lipit de trup. Sînt în adevăr un desfrînat, și cînd glumesc pe socoteala semenilor mei, mă simt serios ca moartea în mijlocul veseliei mele. Brutus a făcut pe nebunul ca să-l omoare pe Tarquinius, și ceea ce mă miră la el, e că n-a spus niciodată pricina. Ascultă-mă pe mine, Filip, iată ce am să-ți spun: nu lupta pentru patrie.

FILIP

Dacă te-aș asculta, mi se pare că s-ar întuneca cerul pentru totdeauna și că bătrînețele mele ar fi osîndite să umble bîjbîind. Se prea poate ca tu să fi apucat pe o cale primejdioasă; eu, de ce să nu iau o altă cale, care să mă ducă în același punct? Eu am de gînd să mă bizui pe popor și să lucrez pe față.

LORENZO

Ai grijă de tine, Filip; cel care ți-o spune, știe pentru ce ți-o spune. Pe orice drum ai apuca, tot cu oamenii vei avea de-a face.

FILIP

Cred în cinstea republicanilor.

LORENZO

Fac cu tine o prinsoare. Îl voi omorî pe Alexandru. Și după ce voi da lovitura, dacă republicanii se poartă cum trebuie, le va fi ușor să întemeieze o republică, cea mai frumoasă care a înflorit vreodată pe pămînt. Dacă au poporul de partea lor, totul se va împlini. Eu mă prind că nu vor face nimic. Tot ce-ți cer, e să nu te amesteci; vorbește dacă vrei, dar ia seama la cuvintele tale, și mai ales la faptele tale. Lasă-mă pe mine să dau lovitura, mîinile tale sînt curate și eu n-am nimic de pierdut.

FILIP

Dă-o și vei vedea.

LORENZO

Fie, dar numai adu-ți aminte de ce ți-am spus. Vezi tu, în căsuța aceea, familia strînsă în jurul unei mese? Ai spune că sînt oameni? Au un trup și un suflet în acest trup. Şi, cu toate astea, dacă mi-ar veni chef să intru la ei, singur, cum mă vezi, și în mijlocul lor să le înjunghii băiatul cel mai mare, unul n-ar ridica cuțitul împotriva mea.

FILIP

Mă îngrozești. Cum poți avea o inimă mărinimoasă cu niște mîini ca ale tale?

LORENZO

Haide să ne întoarcem în palatul tău și să încercăm să-ți scăpăm copiii.

FILIP

Dar de ce să-l omori pe duce, dacă ai asemenea idei?

LORENZO

De ce? Te întrebi?

FILIP

Dacă crezi că este un omor nefolositor patriei tale, de ce să-l făptuiești?

LORENZO

Mă întrebi asta în față? Privește-mă puțin. Am fost frumos, pașnic și cinstit.

FILIP

Ce prăpastie! Ce prăpastie îmi deschizi?

LORENZO

Mă întrebi pentru ce să-l omor pe Alexandru? Ai vrea mai bine să mă otrăvesc sau să m-arunc în Arno? Ai vrea

oare să fiu o arătare și lovind în scheletul asta... *(se bate în piept)* să nu mai iasă nici un sunet? Dacă am ajuns umbra mea însămi, ai vrea să rup singurul fir care mai leagă inima mea de astăzi cu inima mea de odinioară! Știi tu că acest omor e tot ce mai rămîne din virtutea mea? Știi tu că de doi ani alunec pe o stîncă abruptă și că omorul ăsta e singurul fir de iarbă de care pot să-mi agăț unghiile? Crezi că nu mai am trufie, fiindcă nu mai am rușine, și vrei să înăbuș sub tăcere taina vieții mele? Da, sigur că dacă m-aș putea întoarce la înțelepciune, dacă ucenicia viciului ar putea să înceteze, l-aș cruța pe acest bouar — dar îmi plac vinul, jocul și femeile, înțelegi tu? Dacă cinstești ceva în mine, tu, care-mi vorbești, atunci cinstești acest omor, tocmai pentru că tu nu l-ai făptuit. E atîta timp, vezi tu, de cînd republicanii mă împroașcă cu noroi și infamie; e atîta timp de cînd îmi ţiuie urechile, de cînd afurisenia oamenilor îmi otrăvește pîinea pe care o mestec! M-am săturat să mă văd huiduit de mișei fără nume, care mă acopăr de ocară, ca să nu fie nevoiți să mă omoare, cum ar trebui. M-am săturat să tot aud cum mă bîrfesc în gura mare; trebuie ca lumea să știe cît de cît cine sînt eu și cine este ea. Cu ajutorul lui Dumnezeu, se poate ca mîine să-l omor pe Alexandru; în două zile voi sfîrși. Cei care se învîrtesc în jurul meu, privindu-mă chiorîș, ca pe lîngă o ciudățenie grozavă adusă din America, vor putea să-și sature gîtlejul și să-și golească desaga de cuvinte. Dacă mă înțeleg sau nu mă înțeleg oamenii, dacă acționează sau nu acționează, eu voi fi spus tot ce am de spus; îi voi face cel puțin să-și ascută penele dacă nu-i fac să-și curețe sulițele, omenirea va păstra pe obrazul ei palma spadei mele, însemnată cu urme de sînge. Să mă numească cum or vrea, Brutus sau Erostrat[1], nu-mi place să mă uite. Viața mea întreagă stă în vîrful pumnalului meu, și fie că providența o să-și întoarcă sau nu capul cînd mă va auzi că lovesc, joc la noroc ființa mea pămîntească pe mormîntul lui Alexandru — iar peste două zile oamenii se vor înfățișa tribunalului voinței mele.

[1] Erostrat din Efes a dat foc templului zeiței Artemis din acest oraș, în anul 356 î.e.n.

FILIP

Totul mă uimește și aflu din tot ce mi-ai spus și lucruri care mă mîhnesc, și altele care îmi fac plăcere. Dar Petru și Toma sînt la închisoare și pentru asta n-aș putea să mă încred în nimeni, decît numai în mine. În zadar încerc să pun frîu mîniei; sînt tulburat pînă în străfundul inimii. Se poate să ai dreptate; dar eu trebuie să trec la fapte; mă duc să-mi adun rudele.

LORENZO

Cum vrei, dar ai grijă de tine. Păstrează-mi taina, chiar față de prietenii tăi, asta-i tot ce-ți cer.

(Ies.)

SCENA 4

La palatul Soderini

(Intră CATERINA, *citind un bilet.)*

Lorenzo trebuie să vă fi vorbit despre mine, dar cine v-ar putea vorbi așa cum se cuvine despre o iubire ca a mea? Din slovele acestea aflați ceea ce buzele mele nu pot rosti și ceea ce inima ar voi să iscălească cu sîngele ei.

Alexandru de Medicis

Dacă n-ar fi numele meu pe adresă, aș zice că mesagerul s-a înșelat, căci nu pot să cred ochilor ceea ce citesc. *(Intră Maria.)* Măicuță scumpă! Citește ce mi se scrie, lămurește-mi și mie acest mister, dacă poți.

MARIA

Nenorocito! Nenorocito! Te iubește. Unde te-a văzut? Unde i-ai vorbit?

CATERINA

Nicăieri; cînd ieșeam din biserică, cineva mi-a înmînat biletul.

MARIA

Scrie că Lorenzo ar fi trebuit să-ți vorbească despre el! Ah! Caterina, să am un asemenea fiu! Da, să facă din sora maică-si ibovnica ducelui, și nici măcar ibovnică, fata mea! Ce nume să dai unor asemenea creaturi? N-aș ști să spun, numai asta n-a făcut-o pînă acum Lorenzo. Vino, vreau să-i duc această scrisoare deschisă și să aflu, înaintea lui Dumnezeu, ce va răspunde.

CATERINA

Credeam că ducele o iubește pe... iartă-mă, mamă... dar credeam că ducele o iubește pe marchiza Cibo, așa mi s-a spus...

MARIA

E adevărat, a iubit-o, dacă poate iubi.

CATERINA

N-o mai iubește? Ah! cum poți să dăruiești, fără rușine, o astfel de inimă? Haide, măicuță, să mergem la Lorenzo.

MARIA

Dă-mi brațul. Nu știu ce simt de cîteva zile. Noaptea, mă ia cu fierbințeală — de trei luni, nu mă lasă de loc. Am suferit prea mult, sărmana mea Caterina; de ce mi-ai citit și scrisoarea aceasta? Nu mai pot îndura nimic. Nu mai sînt tînără și, cu toate astea, aș putea să devin iar dacă lucrurile s-ar schimba, dar tot ce văd mă tîrăște către mormînt. Haide, lasă-mă să mă sprijin de tine, sărmană copilă, n-o să te mai ostenești multă vreme încă.

(Ies.)

SCENA 5

La marchiză

*(*MARCHIZA, *gătită, în fața unei oglinzi.)*

Cînd mă gîndesc la toate, mi se pare că am primit o veste neașteptată. Ce prăpastie e viața! Cum se poate? E ora nouă și eu îl aștept pe duce înveșmîntată astfel! Nu-mi pasă, întîmplă-se ce s-o întîmpla, vreau să-mi încerc puterea.

(Intră CARDINALUL.)

CARDINALUL

Cum v-ați împodobit, marchiză! Și ce flori îmbătătoare!

MARCHIZA

Nu pot să te primesc, cardinale — aștept o prietenă — te rog să mă ierți.

CARDINALUL

Te las, te las. Salonașul acela cu ușa întredeschisă e un mic paradis. Să te aștept acolo?

MARCHIZA

Sînt grăbită. Iartă-mă — nu în salonaș — în altă parte, unde vei voi.

CARDINALUL

Mă voi întoarce într-o clipă mai prielnică.

(Iese.)

MARCHIZA

De ce îmi iese veșnic înainte fața acestui preot? Ce rotogoale descrie în jurul meu vulturul ăsta cu capul pleșuv, de-l tot găsesc în spatele meu, cînd mă întorc? Sînt atît de aproape de ceasul morții? *(Intră un paj care-i vorbește la ureche.)* Bine. Mă duc. Ah! Sărmana mea inimă mîndră, nu e făcută pentru meseria de slugă.

(Iese.)

SCENA 6

Salonașul Marchizei

(MARCHIZA, DUCELE.)

MARCHIZA

Ăsta-i felul meu de a gîndi — te voi iubi așa.

DUCELE

Vorbe, vorbe și nimic mai mult.

MARCHIZA

Pentru voi, bărbații, asta înseamnă atît de puțin! Să-ți jertfești liniștea, castitatea sfîntă a cinstei, cîteodată chiar copiii — să nu trăiești decît pentru o singură ființă pe lume — să te dai, în sfîrșit, să te dai, deoarece așa se spune! Asta nu prețuiește nimic! De ce oare să asculți o femeie? O femeie care să vorbească și despre altceva decît despre cîrpe și desfrîu. Așa ceva nu se întîlnește.

DUCELE

Ești trează și visezi.

MARCHIZA

Da, jur pe Dumnezeu! da, am avut un vis — vai! Numai regii nu visează niciodată — toate himerele capriciilor lor se preschimbă în realități și chiar coșmarurile se prefac în marmură. Alexandre! Alexandre! Ce cuvînt strașnic e acela: „Pot dacă vreau!“ Ah! Nici Dumnezeu nu-i mai puternic! În fața acestui cuvînt, mîinile popoarelor se împreună într-o rugăciune sfioasă și șubreda turmă omenească ascultă, fără să respire.

DUCELE

E obositor, draga mea, să tot vorbim despre asta.

MARCHIZA

Ştii tu ce înseamnă să fii rege? Să ai la capătul braţelor o sută de mii de mîini! Să fii raza de soare care usucă lacrimile oamenilor! Să fii tu însuţi fericirea şi nenorocirea! Ah! ce fior de moarte îţi dă! Cum ar tremura bătrînul acela de la Vatican, dacă ţi-ai deschide aripile, tu, puiul meu de vultur! Cezarul e aşa departe! Garnizoana îţi este atît de devotată! Şi de altfel, poţi ucide o oştire, dar nu poţi ucide un popor. În ziua cînd tot poporul va fi alături de tine, cînd vei fi capul unui trup liber, cînd vei spune: „După cum dogele Veneţiei se căsătoreşte cu Adriatica, pun la fel verigheta de aur în degetul frumoasei mele Florenţa şi copiii ei sînt copiii mei...“ Ah! Ştii tu ce înseamnă un popor care-şi ţine în braţe binefăcătorul? Ştii tu ce înseamnă ca un tată să te arate cu drag copilului său?

DUCELE

Eu am grijă de dări; dacă se plătesc, ce-mi mai pasă?

MARCHIZA

Dar, în sfîrşit, te vor ucide. Se vor ridica pietrele de pe drum şi te vor zdrobi. Ah! Posteritatea! Nu i-ai văzut niciodată fantoma la căpătîiul patului tău? Nu te-ai întrebat, niciodată, ce vor gîndi despre tine cei care sînt în pîntecul mamelor? Cît eşti în viaţă, mai ai încă timp. Numai un cuvînt ai de spus. Îţi aminteşti de Părintele Patriei? Haide, e uşor să fii un rege mare, cînd eşti rege. Vesteşte neatîrnarea Florenţei, cere înfăptuirea tratatului cu imperiul, trage spada şi arată-le-o — ei îţi vor spune să o vîri iar în teacă, fiindcă îi orbeşti cu scăpărările ei. Gîndeşte cît eşti de tînăr. Nu s-a hotărît încă nimic în ce te priveşte. Inima popoarelor e plină de îngăduinţă pentru principi, şi recunoştinţa obştească este un fluviu adînc de uitare, în care se îneacă greşelile trecute. Ai fost rău sfătuit, ai fost înşelat — dar e încă vreme — n-ai decît să vorbeşti cît eşti în viaţă, nu s-a întors încă pagina în cartea lui Dumnezeu.

DUCELE

Destul, draga mea, destul.

MARCHIZA

Ah! cînd ea va fi întoarsă! Cînd, un grădinar nenorocit, plătit cu ziua, va veni, fără tragere de inimă, să stropească cele cîteva margarete firave, din jurul mormîntului lui Alexandru — cînd săracii au să respire bucuroși aerul cerului și nu vor mai vedea planînd întunecatul meteor al puterii tale; cînd vor vorbi despre tine, clătinîndu-și capul — cînd vor număra în jurul mormîntului tău, mormintele rudelor lor — ești sigur că vei putea dormi liniștit somnul de pe urmă? Tu, care nu te duci la liturghie și nu ții decît la dări, ești sigur că veșnicia e surdă și că nu există un ecou al vieții, în temutul lăcaș al morților? Știi oare unde ajung lacrimile poporului, purtate pe aripile vîntului?

DUCELE

Ai un picior frumos.

MARCHIZA

Ascultă-mă. Știu că ești zăpăcit, dar nu ești rău; nu, pe Dumnezeul meu, nu ești, nu poți să fii rău. Haide, silește-te! gîndește o clipă la ceea ce-ți spun. Nu te mișcă de loc? Sînt, într-adevăr, nebună?

DUCELE

Îmi trec și mie prin minte toate astea, dar ce rău atît de mare fac? Prețuiesc tot atît cît și semenii mei; pe legea mea, că prețuiesc mai mult decît papa. Vorbăria ta îmi amintește de Strozzi și știi cît îi urăsc. Vrei să mă răzvrătesc împotriva Cezarului — dar Cezarul e tatăl meu vitreg, scumpă prietenă. Îți închipui că florentinii nu mă iubesc, eu unul sînt sigur că mă iubesc. Hei! La naiba, chiar de-ai avea dreptate, de cine vrei să-mi fie frică.

MARCHIZA

Nu ți-e frică de poporul tău, dar ți-e frică de împărat. Ai omorît și necinstit sute de cetățeni și crezi că ești apărat cînd îți pui zaua sub haină.

DUCELE

Taci! Nu vorbi despre asta.

MARCHIZA

Ah! mă înfurii; spun ceea ce n-aș vrea. Dragul meu, cine nu știe că ești viteaz? Ești viteaz, pe cît ești de frumos. Că ai făcut rău, de vină e tinerețea ta, capul tău — mai știu eu? Sîngele care curge năvalnic în vinele astea arzătoare, soarele înăbușitor care ne apasă. Te rog mult, nu vreau să mă pierd, fără nici un mijloc de scăpare; numele meu, biata mea dragoste pentru tine, să nu fie trecute pe o listă rușinoasă. Sînt o femeie, e adevărat, și dacă frumusețea e totul pentru femei, sînt multe care prețuiesc mai mult decît mine. Dar n-ai nimic, spune-mi, n-ai nimic, nimic aici?

(Îl lovește în dreptul inimii.)

DUCELE

Ce demon! Așază-te lîngă mine, draga mea.

MARCHIZA

Ei bine, da! Vreau să-ți mărturisesc. Da, sînt ambițioasă, dar nu pentru mine — ci pentru tine! Pentru tine și pentru scumpa mea Florența! O, Dumnezeule! îmi ești martor cît sufăr!

DUCELE

Suferi? Dar ce ai?

MARCHIZA

Nu, nu sufăr. Ascultă! Ascultă! Văd că te plictisești lîngă mine. Socotești minutele, întorci capul — nu pleca încă — e poate ultima oară cînd te văd. Ascultă! Îți spun că Florența te numește noua ei ciumă, și nu există colibă unde portretul tău să nu fie lipit de perete, cu un cuțit înfipt în inimă. Chiar dacă m-ai crede nebună, chiar dacă mîine m-ai urî, ce-mi pasă? Trebuie să afli.

DUCELE

Va fi rău de tine, dacă îmi întărîți mînia!

MARCHIZA

Da, va fi rău de mine! Va fi rău de mine!

DUCELE

Pe altă dată — mîine dimineață, dacă vrei — ne vom putea vedea iar și vom mai vorbi. Nu te supăra dacă te las acuma; trebuie să plec la vînătoare.

MARCHIZA

Da, va fi rău de mine! Va fi rău de mine!

DUCELE

De ce? Ești întunecată ca iadul. De ce dracu' te amesteci în politică? Haide, rolul tău drăguț de femeie, de adevărată femeie, îți vine atît de bine. Ești prea evlavioasă; dar ai să te schimbi. Ajută-mă să-mi îmbrac haina; că parcă sînt un dezmățat.

MARCHIZA

Adio, Alexandre.

(Ducele o sărută. Intră CARDINALUL.*)*

CARDINALUL

Ah! Iertați-mă, alteță. Credeam că sora mea e singură. Sînt un neîndemînatic; greșeala mea. Vă rog să mă iertați.

DUCELE

Cum îți închipui? Haide, Malaspina, prea miroși a popă. Trebuie oare să vezi asemenea lucruri? Vino, vino odată; ce dracu îți pasă de toate astea?

(Ies împreună.)

MARCHIZA

(singură cu portretul soțului ei în mînă)

Unde ești acum, Laurențiu? A trecut de amiază. Parcă te văd plimbîndu-te pe terasă, în fața castanilor înalți. Pe lîngă tine pasc juncanele grase; vătafii prînzesc la umbră. În bătaia soarelui, pajiștea își ridică mantia sa alburie; arborii crescuți și îngrijiți de tine, murmură cu evlavie deasupra capului alb al bătrînului lor stăpîn, în vreme ce ecoul înaltelor noastre bolți repetă cu respect zgomotul pasului tău domol. O, dragul meu Laurențiu! Am prăpădit comoara cinstei tale, am juruit batjocurii și bănuielii cei din urmă ani ai vieții tale nobile. Nu vei mai strînge pe platoșă o inimă vrednică de a ta; și o mînă tremurătoare îți va aduce cina, cînd te vei întoarce de la vînătoare.

SCENA 7

La Strozzi

(Cei patruzeci de STROZZI, *la cină.)*

FILIP

Copiii mei, să ne așezăm la masă.

OASPEȚII

De ce sînt două scaune goale?

FILIP

Petru și Toma se află la închisoare.

OASPEȚII

Din ce pricină?

FILIP

Fiindcă Salviati mi-a jignit fata, iat-o aici, a vorbit în gura mare la bîlciul din Montolivet, înaintea fratelui ei

Leon. Petru și Toma l-au omorît pe Salviati, și Alexandru de Medicis i-a arestat ca să răzbune moartea acelui desfrînat.

OASPEȚII

Moarte Medicișilor!

FILIP

Mi-am adunat familia ca să-i povestesc păsurile mele și s-o rog să mă ajute. Să cinăm și apoi dacă aveți inimă să ieșim cu spada în mînă, spre a-mi cere înapoi cei doi fii.

OASPEȚII

S-a făcut. Sîntem gata.

FILIP

A venit vremea să se sfîrșească odată, altfel, vedeți, ne ucid copiii și ne necinstesc fetele. A venit vremea ca Florența să arate acestor bastarzi care este dreptul de viață și de moarte. Cei Opt n-au dreptul să-mi condamne copiii; iar eu n-aș supraviețui.

OASPEȚII

Nu-ți fie frică, Filip, sîntem aici.

FILIP

Sînt capul familiei, cum aș suferi să fiu jignit? Sîntem deopotrivă cu Medicișii, cu Ruccelaii, cu Aldobrandini și cu alți douăzeci. De ce toți aceștia ar putea porunci să fie omorîți copiii noștri și n-am porunci noi mai degrabă să fie omorîți ai lor? Numai să se aprindă un butoi de praf de pușcă în pivnițele cetății și garnizoana nemțească ar lua-o la goană. Ce le mai rămîne atunci acestor Medicișii? Puterea lor e garnizoana; fără ea nu sînt nimic. Sîntem sau nu bărbați? E cu putință să fie doborîte cu o lovitură de secure familiile nobile ale Florenței și să fie smulse din locul de obîrșie rădăcinile bătrîne ca însuși pămîntul? Vor să înceapă cu noi, noi să le ținem piept. Primul nostru strigăt de alarmă,

ca fluieratul păsărarului, ar năpusti asupra Florenței o întreagă armată de vulturi, goniți din cuiburile lor. Și nu sînt departe de aici; ei dau tîrcoale în jurul orașului, cu ochii ațintiți asupra turnurilor lui. Pe ele vom înfige stindardul negru al ciumei; și vor veni în goană, la acest semnal al morții, care are culoarea mîniei cerești. Astă-seară să mergem întîi să ne eliberăm fiii; iar mîine ne vom duce toți, împreună, cu spada trasă, la ușa tuturor familiilor mari. Sînt în Florența optzeci de palate și din fiecare va ieși o ceată la fel cu a noastră, cînd va ciocăni la poarta lor libertatea.

OASPEȚII

Trăiască libertatea!

FILIP

Martor mi-e Dumnezeu că numai silnicia mă împinge să trag spada, că timp de șaizeci de ani am fost un cetățean bun și pașnic, că n-am făcut rău nimănui pe lume și că mi-am cheltuit jumătate din avere să-i ajut pe nenorociți.

OASPEȚII

Asta așa-i.

FILIP

Numai o dreaptă răzbunare mă îndeamnă la răscoală și m-am răzvrătit fiindcă sînt tată. Nu mă îndeamnă nici ambiția, nici interesul, nici trufia. Cauza mea-i dreaptă, cinstită și sfîntă. Umpleți-vă cupele și ridicați-vă. Răzbunarea noastră e sfînta anafură pe care o putem frînge fără frică, și să ne-o împărțim în fața lui Dumnezeu. Beau pentru pieirea Medicișilor.

OASPEȚII

(se ridică și beau)

Pentru pieirea Medicișilor!

LUIZA

(punînd paharul jos)

Ah! Simt că mor.

FILIP

Ce ai, fata mea? Copila mea adorată? Ce ai, Dumnezeule! Ce ți se întîmplă? Doamne, Doamne, ești albă ca varul! Vorbește, ce ai? Spune-i tatălui tău! Ajutor! Ajutor! Un medic! Repede, repede, nu mai e timp.

LUIZA

Mor, mor.

(Moare.)

FILIP

Se duce, dragii mei, se prăpădește! Un medic, fata mea a fost otrăvită.

(Cade în genunchi lîngă Luiza.)

UN OASPETE

Tăiați-i corsetul! Dați-i să bea apă călduță; dacă e otravă, trebuie apă călduță.

(Slujitorii vin în fugă.)

ALT OASPETE

Frecați-i mîinile; deschideți ferestrele și frecați-i mîinile.

UN ALTUL

O fi numai amețită; o fi băut prea repede.

UN ALTUL

Biata copilă! Ce chip liniștit are! Nu se poate să fi murit așa, deodată.

FILIP

Copila mea! Ai murit, ai murit, Luiza, fata mea adorată?

PRIMUL OASPETE

Iată, vine medicul în fugă.

(Intră UN MEDIC.*)*

AL DOILEA OASPETE

Grăbiţi-vă, domnule, spuneţi-ne dacă e otrăvită.

FILIP

E doar un leşin, nu-i aşa?

MEDICUL

Sărmana fată! A murit.

(O tăcere adîncă domneşte în încăpere. Filip stă tot în genunchi, lîngă Luiza, şi îi ţine mîinile.)

UNUL DIN OASPEŢI

Asta-i otrava Medicişilor. Să nu-l lăsăm pe Filip în starea în care se află. Împietrirea lui e îngrozitoare.

UN ALTUL

Sînt sigur că nu mă înşel. În jurul mesei se învîrtea un servitor care a fost în slujba nevestei lui Salviati.

UN ALTUL

Asta-i lovitura lui, fără nici o îndoială. Să ieşim şi să-l arestăm.

(Ies.)

PRIMUL OASPETE

Filip nu răspunde la ce i se spune; e ca lovit de trăsnet.

UN ALTUL

E îngrozitor! E un omor nemaiauzit!

UN ALTUL

Asta trebuie răzbunat. Să ieșim și să-l omorîm pe Alexandru.

UN ALTUL

Da, să ne ducem; moarte lui Alexandru! El a pus totul la cale! Nebuni ce sîntem; nu durează de azi, de ieri, ura împotriva noastră. Ne-am deșteptat prea tîrziu.

UN ALTUL

Nu pentru el o voia Salviati pe Luiza; trăgea sforile pentru duce. Hai, să plecăm, de-ar fi să ne ucidă pînă la unul.

FILIP

(se ridică)

Prieteni, o s-o îngropați pe biata mea Luiza, nu-i așa? *(Își pune mantia.)* La mine în grădină, îndărătul smochinilor. Adio, prieteni buni; adio, rămîneți sănătoși.

UN OASPETE

Unde te duci, Filip?

FILIP

M-am săturat, înțelegeți, s-au strîns prea multe ca să le pot îndura. Am doi fii în închisoare și acum, iată, fiica mea-i moartă. M-am săturat, plec de aici.

UN OASPETE

Pleci? Pleci fără să te răzbuni?

FILIP

Da, da. Înfășurați-o în lințoliu numai pe biata mea fetiță, dar nu o înmormîntați; am s-o îngrop eu. O voi face

în felul meu, la niște călugări săraci, pe care îi cunosc și care vor veni mîine s-o ridice. La ce bun s-o mai privesc? E moartă; totu-i zadarnic. Adio, prieteni, întoarceți-vă acasă. Rămîneți cu bine.

UN OASPETE

Nu-l lăsați să iasă, și-a pierdut mințile.

UN ALTUL

Ce grozăvie! Simt că leșin în încăperea asta!

(Iese.)

FILIP

Nu mă opriți cu de-a sila, nu mă închideți în odaia unde e cadavrul fiicei mele — lăsați-mă să plec de aici.

UN OASPETE

Răzbună-te, Filip, lasă-ne să te răzbunăm noi. Luiza ta să fie Lucreția[1] noastră! Îi vom da lui Alexandru să bea restul paharului de otravă.

UN ALTUL

O nouă Lucreție! Vom jura deasupra leșului ei să murim pentru libertate; vino-ți în fire, gîndește-te la țara ta, Filip, nu-ți lua înapoi cuvîntul.

FILIP

Libertate, răzbunare, vedeți voi, toate sînt frumoase. Am doi fii la închisoare și acum, iată, fiica mea-i moartă. Dacă rămîn aici, totul va muri în jurul meu; lucrul cel mai de seamă este ca eu să plec, iar voi să stați liniștiți. Cînd ușa și ferestrele mele vor fi închise, nimeni nu se va mai gîndi la Strozzi; dacă rămîn deschise, am să vă văd pe toți

[1] Lucreția, soția lui Tarquinius Collatinus. Moartea ei tragică, a dat semnalul revoltei împotriva lui Tarquinius Superbus (510 î.e.n.).

căzînd unii după alţii. Sînt bătrîn, vedeţi voi, a venit vremea să trag obloanele. Adio, prieteni, staţi liniştiţi; dacă eu nu voi mai fi, nu vi se va întîmpla nimic. Plec numaidecît la Veneţia.

UN OASPETE

E o furtună groaznică; rămîi aici peste noapte.

FILIP

Să n-o îngropaţi pe sărmana mea copilă; bătrînii mei călugări vor veni mîine s-o ridice. Dumnezeule drept! Dumnezeule drept! Cu ce ţi-am greșit?

(Iese în fugă.)

ACTUL IV

SCENA 1

La palatul ducelui
(Intră DUCELE *şi* LORENZO.*)*

DUCELE

Aş fi vrut să fiu şi eu acolo; trebuie să fi fost cîteva feţe mînioase. Nu-mi închipui cine a putut s-o otrăvească pe Luiza.

LORENZO

Nici eu nu-mi închipui; afară numai dacă nu eşti dumneata acela.

DUCELE

Filip trebuie să fie furios! Am auzit că a plecat la Veneţia. Mulţumesc lui Dumnezeu că am scăpat de un bătrîn nesuferit. Cît despre scumpa lui familie, să facă bine să stea liniştită. Ştiu să se răzvrătească în mahalaua lor. Mi-au omorît doi nemţi.

LORENZO

Ce mă supără pe mine mai mult e că Salviati, un om atît de cumsecade, a rămas fără un picior. Ţi-ai găsit zaua?

DUCELE

Nu, n-am găsit-o. Nu pot să-ţi spun cît sînt de necăjit.

LORENZO

Să nu te încrezi în Giomo; el a furat-o. Şi ce porţi în loc de za?

DUCELE

Nimic. Nu pot să port alta; de altfel, nici nu mai există una atît de uşoară.

LORENZO

Nu faci bine.

DUCELE

Văd că nu-mi mai vorbeşti despre mătuşa ta.

LORENZO

Ah, uitasem! Te iubeşte nespus de mult; nu mai are somn, de cînd astrul iubirii îi luminează inima. Binevoieşte, seniore, a te îndura de ea şi spune cînd voieşti s-o primeşti, şi la ce oră îi va fi îngăduit să-ţi sacrifice puţina virtute cîtă are?

DUCELE

Vorbeşti serios?

LORENZO

Atît de serios, cum e moartea de serioasă. Nu pot să-mi închipui că o mătuşă de-a mea nu s-ar culca cu dumneata.

DUCELE

Unde aş putea s-o văd?

LORENZO

În odaia mea, seniore. Voi rîndui să se aşeze perdele albe la patul meu şi o glastră cu o rozetă pe masă; şi apoi, voi aşterne pe o filă a carnetului vostru că mătuşa mea va veni în cămaşă, la miezul nopţii, ca nu cumva s-o uitaţi, după sfîrşitul cinei.

DUCELE

N-am să uit, ce dracu! Caterina e o femeie aleasă. Ia spune-mi, băiatule dibaci, ești sigur că o să vie? Cum i-ai vorbit?

LORENZO

Am să-ți povestesc.

DUCELE

Mă duc să văd un cal, pe care l-am cumpărat; adio și pe deseară. Vino să mă iei după cină; mergem împreună la tine acasă. Cît despre marchiza Cibo, m-am săturat pînă peste cap; și ieri mi-a stat pe cap, tot timpul cît a ținut vînătoarea. Bună seara, drăguțule.

(Iese.)

LORENZO
(singur)

Așadar, s-a hotărît. În seara asta o aduc la mine, iar mîine republicanii vor vedea ce au de făcut, căci ducele Florenței va fi mort. Trebuie să-i dau de veste lui Scoroncon-colo. Grăbește-te, soare, dacă ești dornic să afli veștile pe care noaptea aceasta ți le va da mîine.

(Iese.)

SCENA 2

O stradă
*(*PETRU *și* TOMA STROZZI, *ieșind de la închisoare.)*

PETRU

Nu mă îndoiam că sfatul celor Opt mă vor elibera, și pe tine la fel. Hai să batem în poartă și să-l îmbrățișăm pe tata. Ciudat, sînt închise obloanele!

PORTARUL
(deschizînd)

Vai! Seniore, aţi aflat?

PETRU

Ce să aflăm? Parcă eşti o fantomă ieşită din mormînt, aşa cum stai în faţa porţii palatului ăsta pustiu.

PORTARUL

E cu putinţă să nu ştiţi nimic?

(Sosesc DOI CĂLUGĂRI.*)*

TOMA

Şi ce am putea să ştim? Am ieşit din închisoare. Vorbeşte, ce s-a întîmplat?

PORTARUL

Vai! Sărmanii mei seniori! E îngrozitor de spus.

CĂLUGĂRII
(apropiindu-se)

Aici e palatul Strozzi?

PORTARUL

Da, ce doriţi?

CALUGĂRII

Am venit să luăm trupul Luizei Strozzi. Iată încuviinţarea lui Filip, ca să ne lăsaţi să o ridicăm.

PETRU

Ce spui? Ce trup cereţi?

CĂLUGĂRII

Fugi, tinere; chipul tău este aidoma cu al lui Filip; vei afla veşti rele aici.

TOMA

Cum? Luiza e moartă? E moartă? O, Dumnezeule din cer!

(Se așază la o parte.)

PETRU

Sînt mai tare decît vă închipuiți. Cine mi-a omorît sora? Fiindcă la vîrsta ei nu se poate muri într-o singură noapte, fără o întîmplare năprasnică. Cine a omorît-o, ca să-l răpun? Răspunde-mi, sau de nu, vei pieri și tu.

PORTARUL

Vai! Vai! Cine poate spune? Nimeni nu știe nimic.

PETRU

Unde-i tata? Toma, lasă lacrimile și vino cu mine. Jur pe Dumnezeu! Mi se strînge inima de parcă s-ar împietri în piept și s-ar preface în stîncă, pentru veșnicie.

CĂLUGĂRII

Dacă ești fiul lui Filip, vino cu noi. Te vom duce la el; de ieri e la noi, la mănăstire.

PETRU

Și n-am să aflu cine mi-a omorît sora? Ascultați-mă, preoților! Dacă sînteți chipul lui Dumnezeu, puteți să primiți jurămîntul meu. Pe toate uneltele de tortură, pe toate caznele iadului... Nu, nu, n-am să mai rostesc nici un cuvînt. Să ne grăbim, să-l vedem pe tata. O, Dumnezeule! O, Dumnezeule! Fă să fie adevărat ceea ce bănuiesc eu, ca să-l sfărîm sub tălpile mele, ca pe niște grăunțe de nisip. Veniți, veniți, cît mai sînt puternic. Nu-mi spuneți nici un cuvînt, veți vedea că e vorba de o răzbunare, cum nici urgia cerească n-a visat vreodată.

(Ies.)

SCENA 3

Ostradă

(LORENZO, SCORONCONCOLO.)

LORENZO

Întoarce-te acasă şi nu uita să vii la miezul nopţii. Te vei închide în odaia mea de lucru pînă vei fi chemat.

SCORONCONCOLO

Da, înălţimea-voastră.

(Iese.)

LORENZO

(singur)

Ce tigru o fi visat mama cînd era însărcinată cu mine? Cînd mă gîndesc că am iubit florile, cîmpiile şi sonetele lui Petrarca, în faţa mea se ridică, tremurînd, fantoma tinereţii mele. O, Doamne! de ce doar cuvîntul acesta: „pe deseară", îmi împrăştie pînă-n oase o bucurie arzătoare ca un fier roşu? Din ce pîntec de fiară, din ce îmbrăţişări de animal am ieşit oare? Ce mi-a făcut acest om? Îmi pun mîna pe inimă şi chibzuiesc. Cine m-ar auzi mîine că spun: „L-am omorît", şi nu m-ar întreba: „De ce l-ai omorît?" Ciudat lucru! A făcut altora rău, dar mie mi-a făcut bine, aşa cum se pricepe el. Dacă aş fi rămas liniştit în singurătatea mea din Cafaggiolo, el n-ar fi venit acolo să mă caute, dar eu am venit să-l caut la Florenţa. De ce oare? Spectrul tatălui meu mă conducea ca pe Oreste, către un nou Egist[1]? M-a jignit cu ceva atunci? Şi totuşi, pentru acest act, am părăsit totul. Numai gîndul acestui omor a năruit în pulbere visele vieţii mele; n-am mai fost decît o ruină, din clipa cînd acest omor, ca un corb prevestitor de rău, mi-a ieşit în cale şi m-a chemat la el. Ce înseamnă asta? Adineauri, cînd treceam prin

[1] Egist a sedus-o pe Clitemnestra, soţia lui Agamemnon. Împreună l-au ucis pe Agamemnon cînd acesta s-a întors de la asediul Troiei. Egist a fost ucis, la rîndul său, de Oreste, fiul lui Agamemnon.

piață, am auzit doi oameni vorbind despre o cometă. Sînt oare bătăile unei inimi omenești, ce simt eu, aici, sub coșul pieptului? Ah! de ce îmi trece prin cap adeseori de la o vreme acest gînd — sînt eu brațul lui Dumnezeu? Plutește un nimb deasupra capului meu? Cînd voi intra în acea încăpere și voi căuta să scot spada din teacă, mă tem să nu trag spada de foc a arhanghelului și să mă prefac în cenușă peste prada mea.

(Iese.)

SCENA 4

La marchizul Cibo

(Intră CARDINALUL *și* MARCHIZA.)

MARCHIZA

Cum crezi, Malaspina.

CARDINALUL

Da, cum voi crede. Gîndește-te de două ori, marchiză, înainte de a mă înșela. Ești oare o femeie ca toate celelalte și e nevoie să aibă cineva atîrnat la gît un lanț de aur și în mînă un firman ca să înțelegi cu cine ai de-a face? Aștepți să strige un servitor cît îl ține gura, cînd îmi deschide ușa să intru, ca să-ți dai seama ce putere am? Află că nu titlurile îți dau puterea — eu nu sînt nici trimisul papei, nici căpitanul lui Carol Quintul — sînt mai mult decît atîta.

MARCHIZA

Da, o știu. Cezarul și-a vîndut satanei umbra; umbra asta a împăratului se plimbă înzorzonată într-o rochie roșie, sub numele de Cibo.

CARDINALUL

Ești amanta lui Alexandru, gîndește-te la asta; iar taina dumitale se află în mîinile mele.

MARCHIZA

Fă cu ea ce-ți place; să vedem ce întrebuințare dă un duhovnic conștiinței lui.

CARDINALUL

Te înșeli, n-am aflat asta la spovedanie. Am văzut-o cu ochii mei; te-am surprins sărutîndu-l pe duce. Chiar dacă mi-ai fi mărturisit-o la spovedanie, tot aș putea s-o dau în vileag fără păcat, deoarece am văzut în afară de spovedanie.

MARCHIZA

Ei, și mai departe?

CARDINALUL

De ce te părăsea ducele, mergînd așa de molatic și oftînd ca un școlar, cînd sună clopotul de intrare? S-a săturat de patriotismul dumitale, ca de o băutură sălcie, pe care o servești la toate mîncările. Ce fel de cărți ai citit și ce fel de guvernantă neroadă ai avut, ca să nu știi că amanta unui rege vorbește de obicei despre altele, nu despre patriotism.

MARCHIZA

Mărturisesc că nimeni nu m-a învățat vreodată despre ce anume ar trebui să vorbească amanta unui rege; am neglijat să mă instruiesc în această privință, după cum nici nu m-am hrănit cu orez din belșug, ca să mă îngraș, cum fac bunăoară turcoaicele.

CARDINALUL

Nu e nevoie de o știință înaltă ca să poți ține un amant ceva mai mult de trei zile.

MARCHIZA

Ar fi fost foarte simplu, ca preot, să predai această știință unei femei. De ce nu mi-ai dat sfaturi?

CARDINALUL

Vrei să te sfătuiesc? Ia-ţi manţila şi du-te de te strecoară în iatacul ducelui. Dacă se aşteaptă să-i ţii discursuri, cînd te-o vedea, dovedeşte-i că nu faci asta toată ziua, bună ziua; poartă-te ca o somnambulă şi fă-l să adoarmă pe această inimă republicană — dar nu de plictiseală. Nu cumva eşti fecioară? S-a sfîrşit oare vinul de Cipru? Nu-ţi aminteşti de vreun cîntec vesel? Nu l-ai citit pe Aretino, italianul satiric?

MARCHIZA

O, Doamne! Am mai auzit asemenea vorbe la nişte babe hîde, care dîrdîie de frig în Piaţa Nouă. Dacă nu eşti preot, eşti măcar om? Crezi că cerul e pustiu, de faci ca însăşi purpura ce porţi să se înroşească de ruşine?

CARDINALUL

Nu există pe lume ceva mai cinstit, ca auzul unei femei desfrînate. Fie că mă înţelegi sau nu mă înţelegi, nu uita că fratele meu e soţul dumitale.

MARCHIZA

Din ce pricină mă chinuieşti astfel, nu pot să înţeleg decît cu greu. Mă îngrozeşti — ce vrei de la mine?

CARDINALUL

Sînt taine pe care o femeie nu trebuie să le ştie, dar pe care le poate ajuta să înflorească, ştiind doar cîte ceva despre ele.

MARCHIZA

Ce fir misterios al gîndurilor dumitale întunecate ai dori să-l păstrez? Dacă dorinţele îţi sînt la fel de îngrozitoare ca ameninţările, vorbeşte; arată-mi cel puţin firul de păr de care atîrnă sabia deasupra capului meu.

CARDINALUL

Nu pot vorbi decît prin cuvinte ocolite, deoarece nu sînt sigur de dumneata. Mulțumește-te să afli că, dacă ai fi fost o altfel de femeie, ai fi regină în clipa de față. Fiindcă mă numești umbra Cezarului, ar fi trebuit să vezi că umbra este destul de mare ca să oprească în loc soarele Florenței. Dumneata știi unde poate să ducă zîmbetul unei femei? Știi dumneata pînă unde ajung succesele ale căror rădăcini cresc în iatacuri? Află că Alexandru e fiul papei; și cînd acest papă era la Bolonia... Dar mă las tîrît prea departe.

MARCHIZA

Bagă de seamă, să nu te spovedești și dumneata. Dacă ești fratele soțului meu, eu sînt iubita lui Alexandru.

CARDINALUL

Ai fost marchiză, și au mai fost și altele.

MARCHIZA

Am fost — da, mulțumesc lui Dumnezeu, am fost!

CARDINALUL

Eram sigur că vei începe cu visele dumitale; va trebui totuși ca într-o zi să te întorci la ale mele. Ascultă-mă pe mine, ne certăm amîndoi degeaba; adevărul e că iei totul în serios. Împacă-te cu Alexandru și, deoarece adineauri te-am jignit, fiindcă te-am învățat arătîndu-ți cum s-o faci, nu vreau s-o iau de la început. Lasă-te îndrumată; într-un an sau doi îmi vei mulțumi. M-am trudit mult ca să fiu ce sînt și știu unde poți ajunge. Dacă aș fi sigur de dumneata, ți-aș spune lucruri pe care nici Dumnezeu nu le va afla vreodată.

MARCHIZA

Nu nădăjdui nimic, și fii sigur de disprețul meu.

(Vrea să iasă.)

CARDINALUL

O clipă. Nu așa de repede! N-auzi un tropot de cal? Nu cumva fratele meu trebuie să sosească azi sau mîine? Crezi că sînt un om care nu se ține de cuvînt? Du-te deseară la palat, sau ești pierdută.

MARCHIZA

Înțeleg că ești ambițios, că toate mijloacele le găsești bune, dar vorbește odată mai limpede! Haide, Malaspina, nu vreau să-mi pierd nădejdea că am să scap de patima mea. Dacă poți să mă convingi, fă-o; vorbește-mi pe față. Ce urmărești?

CARDINALUL

Te temi că te vei lăsa convinsă, nu-i așa? Mă iei drept un copil și crezi că ajunge să-mi ungi buzele cu miere, ca să mă faci să vorbesc? Întîi acționează dumneata și pe urmă vorbesc eu. În ziua cînd, ca femeie, vei pune stăpînire nu pe spiritul lui Alexandru, duce de Florența, ci pe inima lui Alexandru, amantul dumitale, îți voi spune și restul și vei ști ce aștept.

MARCHIZA

Așadar, după ce-l voi citi pe satiricul Aretin, ca să capăt o primă învățătură, va trebui să citesc, ca să capăt a doua învățătură, cartea tăinuită a gîndurilor dumitale. Vrei să-ți spun eu ceea ce dumneata nu îndrăznești să-mi spui? Îl slujești pe papă pînă cînd împăratul va găsi că ești un valet mai bun decît însuși papa. Nădăjduiești că într-o zi Cezarul îți va datora, în fapt și pe de-a-ntregul, robia Italiei și în ziua aceea — oh! în ziua aceea, nu-i așa? acela care-i rege pe o jumătate a lumii, va putea să-ți dăruiască, sigur, ca răsplată, firava moștenire a cerurilor. Ca să cîrmuiești Florența, cîrmuindu-l pe duce, te-ai face într-o clipă femeie, dacă s-ar putea. După ce sărmana Ricciarda Cibo l-ar fi împins pe Alexandru să dea două sau trei lovituri de stat, s-ar fi spus neîntîrziat că Ricciarda Cibo îl cîrmuiește pe duce; dar că ea însăși e cîrmuită de cumnatul ei; și după cum spui, cine știe pînă unde lacrimile poporului, devenite

un ocean, ar putea să ducă barca dumitale. Nu-i aşa? Imaginaţia mea nu poate merge aşa departe ca a dumitale; dar cred că aşa stau lucrurile.

CARDINALUL

Du-te astă-seară la duce, sau eşti pierdută.

MARCHIZA

Pierdută? Cum anume?

CARDINALUL

Soţul dumitale va afla tot.

MARCHIZA

Spune-i, spune-i; am să mă omor.

CARDINALUL

Ameninţare de femeie! Ascultă-mă. Fie că m-ai înţeles bine sau rău, du-te astă-seară la duce.

MARCHIZA

Nu.

CARDINALUL

Uite, soţul dumitale intră în curte. Pe tot ce am mai sfînt pe lume, îi povestesc, dacă mai spui „nu“ încă o dată.

MARCHIZA

Nu, nu, nu!

(Intră MARCHIZUL.*)*

MARCHIZA

Laurenţiu, în vreme ce te găseai la Massa, eu m-am dat lui Alexandru, m-am dat ştiind cine e şi ce rol ticălos trebuia să joc. Dar iată un preot care mă împinge să joc un rol

și mai mîrșav; îmi propune niște grozăvii ca să-mi asigur titlul de amantă a ducelui, pe care să-l întoarcă spre folosul lui.

(Se aruncă în genunchi.)

MARCHIZUL

Ești nebună? Malaspina, ce vrea să spună? Ei, ce este? Ai rămas ca o stană de piatră. Jucați o comedie, cardinale? Haide, odată, ce trebuie să cred?

CARDINALUL

Ah! Christoase!

(Iese.)

MARCHIZUL

A leșinat. Hei, aduceți oțet!

SCENA 5

Odaia lui Lorenzo

(LORENZO, DOI SERVITORI.)

LORENZO

După ce veți așeza aceste flori pe masă și pe celelalte la picioarele patului, faceți un foc zdravăn, dar potriviți așa, ca în timpul nopții să nu ardă cu flăcări, ci doar cărbunii aprinși să încălzească fără să lumineze. Îmi dați cheia și vă duceți la culcare.

(Intră CATERINA.*)*

CATERINA

Măicuța e bolnavă, nu vii s-o vezi, Renzo?

LORENZO

Mama e bolnavă?

CATERINA

Vai! Nu-ți pot ascunde adevărul. Am primit ieri un bilet din partea ducelui, în care îmi spune că tu ar fi trebuit să-mi vorbești despre dragostea lui; scrisoarea asta i-a făcut rău mamei.

LORENZO

Totuși, eu nu ți-am vorbit nimic. N-ai putut să spui că eu n-am nici un amestec?

CATERINA

I-am spus. De ce e așa de frumoasă astăzi odaia ta și atît de bine dereticată? N-aș fi crezut că spiritul de ordine e majordomul tău.

LORENZO

Așadar, ducele ți-a scris? E ciudat că n-am aflat-o. Ia spune-mi, ce crezi despre scrisoarea lui?

CATERINA

Ce cred?

LORENZO

Da, ce crezi despre scrisoarea lui Alexandru? Ce crede inimioara ta nevinovată?

CATERINA

Ce vrei tu să cred?

LORENZO

N-ai fost măgulită? O dragoste care stîrnește invidia atîtor femei! Să cucerești un titlu așa de frumos, amanta lui... Du-te, Caterino, du-te și spune-i mamei că vin și eu. Pleacă de-aici. Lasă-mă! *(Caterina iese.)* Dumnezeule! De

ce sînt un om de ceară? Oare viciul, ca tunica Dejanirei[1], să-mi fi otrăvit sufletul într-atîta încît nici limba să nu mi-o pot stăpîni și chiar răsuflarea să-mi fie desfrînată, fără voia mea? Eram gata s-o corup pe Caterina. Cred că aș corupe-o și pe mama, dacă creierul meu și-ar da osteneală; căci numai Dumnezeu știe ce arc mi-au întins ursitoarele sub țeastă, și ce putere au săgețile pe care le slobozesc! Dacă toți oamenii sînt părticele dintr-un focar nemărginit, fără îndoială că ființa nevăzută care m-a frămîntat a aruncat în trupul ăsta firav și șovăitor jăratic aprins în locul unei simple scîntei. Pot să cumpănesc și să aleg, dar nu să mă întorc din drum cînd am pornit. O, Doamne! Oare tinerii la modă nu-și fac o glorie din viciu, iar copiii cînd ies din școală nu se reped să se pervertească? Ce mocirlă trebuie să fie specia umană, care se năpustește așa prin taverne, cu buzele înfometate de desfrîu, dacă eu, care n-am vrut să port decît o mască, la fel cu chipul lor, și care am intrat în locurile de perdiție cu hotărîrea de neclintit să rămîn curat sub hainele mele pîngărite, nu pot nici să mă regăsesc, nici să mă spăl pe mîini, fie chiar cu sînge! Biata Caterina! Sau ai fi murit și tu ca Luiza Strozzi, sau ai fi căzut ca atîtea altele în prăpastia fără fund, dacă eu n-aș fi fost aici. O, Alexandre! Nu sînt evlavios, dar aș dori, în adevăr, să-ți faci rugăciunea, înainte de a veni deseară în odaia asta. Nu este Caterina cinstită și virtuoasă? Și totuși, cîte cuvinte vor trebui ca această porumbiță neștiutoare să ajungă prada acestui gladiator cu părul roșu? Cînd mă gîndesc că era cît pe ce să-i spun! Cîte fete blestemate de părinții lor dau tîrcoale pe la răspîntiile mărginașe, sau își privesc capul ras, în ciobul de oglindă dintr-o celulă, cîte fete prețuiau tot atît cît Caterina, și care au dat crezare unui desfrînat, mai neîndemînatic decît mine? Ei da! Am săvîrșit multe crime, și dacă viața mea ar fi pusă vreodată în balanța unui judecător oarecare, pe o terezie va fi munte de suspine, dar pe cealaltă va fi o picătură de lapte curat, căzut din sînul Caterinei, cu care-și va fi nutrit copiii ei născuți dintr-o căsătorie cinstită.

(Iese.)

[1] Dejanira, personaj din mitologia greacă, soția lui Hercule.

SCENA 6

O vale, o mănăstire în fund
(Intră FILIP STROZZI *și* DOI CĂLUGĂRI, *care aduc racla* LUIZEI *și o așază într-un mormînt.)*

FILIP

Înainte de a o așeza în ultimul ei pat, lăsați-mă să o sărut. Cînd se culca seara, tot așa mă aplecam asupra ei ca s-o sărut. Ochii ei melancolici erau pe jumătate închiși, dar se deschideau la cea dintîi rază a soarelui, ca două flori de azur; se ridica ușor cu surîsul pe buze și venea să-i întoarcă bătrînului ei părinte sărutarea din ajun. Chipu-i ceresc preschimba în desfătare clipa posomorîtă a deșteptării unui om obosit de viață. Încă o zi — mă gîndeam privind aurora — o brazdă mai mult pe ogorul meu! Dar atunci, zărindu-mi fata, viața îmi apărea sub forma frumuseții ei, și lumina zilei era binevenită.

(Se închide mormîntul.)

PETRU STROZZI
(îndărătul scenei)

Pe aici, veniți pe aici.

FILIP

N-o să te mai ridici din culcușul tău, n-o să mai pășești pe această iarbă, în picioarele goale, ca să-ți regăsești tatăl. O, Luiza mea, numai Dumnezeu știe cine ai fost tu, și eu, eu, eu!

PETRU
(intrînd)

Sînt o sută de oameni la Sestino, care sosesc din Piemont. Vino, Filip, a trecut timpul lacrimilor.

FILIP

Copile, știi tu ce înseamnă timpul lacrimilor?

PETRU

Surghiuniții s-au adunat la Sestino; trebuie să ne gîndim la răzbunare. Să pornim hotărît asupra Florenței, cu mica noastră oștire. Dacă putem ajunge la vreme în timpul nopții, ca să luăm pe neașteptate santinelele cetății, înseamnă că am izbutit. Pe Dumnezeu! Voi ridica surorii mele un altfel de mausoleu, nu ca acesta.

FILIP

Nu merg; duceți-vă fără mine, dragii mei.

PETRU

Nu putem renunța la dumneata. Confederații se bizuie pe numele dumitale. Chiar Francisc I așteaptă ca dumneata să pornești mișcarea pentru cucerirea libertății. Îți scrie, socotindu-te căpetenia republicanilor florentini; iată scrisoarea.

FILIP

(deschide scrisoarea)

Spune celui care ți-a adus această scrisoare să răspundă astfel regelui Franței: *În ziua cînd Filip își va îndrepta armele împotriva țării sale, va fi înnebunit.*

PETRU

Ce înseamnă maxima asta nouă?

FILIP

Înseamnă că așa socotesc eu de cuviință.

PETRU

De dragul unei fraze, vrei să pierzi cauza surghiuniților? Bagă de seamă, tată, aici nu e vorba de un pasaj din Pliniu; gîndește-te bine înainte de a spune nu.

FILIP

Cei șaizeci de ani ai mei știu ce trebuie să răspundă la scrisoarea regelui Franței.

PETRU

Asta întrece orice, mă vei sili să-ți amintesc unele lucruri. Vino cu noi, tată, te rog. Nu mi-ai spus tu, cînd plecam la Pazzi: „Ia-mă și pe mine?“ Ce s-a schimbat de atunci?

FILIP

S-a schimbat mult. Un tată jignit care iese din casă cu spada în mînă alături de prietenii săi, mergînd să-și ceară dreptate, este cu totul altceva decît un răzvrătit, care ridică armele împotriva țării sale, în cîmp deschis și în disprețul legilor.

PETRU

Era vorba să cerem dreptate! Era vorba să-l omorîm pe Alexandru. Ce s-a schimbat astăzi? Nu-ți iubești țara, dar și chiar așa ai putea folosi asemenea prilej.

FILIP

Prilej, Dumnezeul meu! Ăsta-i un prilej!

(Lovește mormîntul.)

PETRU

Hai, înduplecă-te.

FILIP

Durerea mea nu-i ambițioasă; lasă-mă singur, am vorbit destul.

PETRU

Bătrîn încăpățînat! Meșter neînduplecat de sentințe! Vei fi cauza pieirii noastre.

FILIP

Obraznicule, destul! Pleacă de aici!

PETRU

Nu pot să spun ce se petrece în mine. Du-te unde ai poftă, de acum înainte vom făptui fără dumneata. Hai, la dracu'! Doar nu s-o pierde lumea fără un tălmaci de latină.

(Iese.)

FILIP

Ţi-a sosit ziua, Filipe, tot ce se întîmplă înseamnă că ţi-a sosit ziua.

SCENA 7

Ţărmul Arnului; un chei. Se vede un şir lung de palate.

LORENZO
(intră)

Uite, apune soarele şi n-am timp de pierdut, deşi pe aici parcă toţi îşi pierd timpul. *(Bate într-o poartă.)* Hei, senior Alamanno! Hei, ascultă!

ALAMANNO
(pe terasă)

Cine e acolo? ce doreşti?

LORENZO

Vin să vă dau de veste că ducele va fi omorît la noapte. Luaţi-vă cu prietenii voştri măsurile de trebuinţă pentru mîine, dacă vă place libertatea.

ALAMANNO

Şi cine o să-l omoare pe Alexandru?

LORENZO

Lorenzo de Medicis.

ALAMANNO

Tu eşti, Renzinaccio? Hei, mai bine vino să petreci cu chefliii, care sînt în salonul meu.

LORENZO

N-am timp; pregătiți-vă și voi să faceți mîine ce trebuie.

ALAMANNO

Tu vrei să-l omori pe duce, tu? Haida, de! Ţi s-a urcat vinul la cap.

(Se întoarce în casă.)

LORENZO
(singur)

Poate că fac rău spunîndu-le că voi omorî eu pe Alexandru, fiindcă nu mă crede nimeni. *(Bate la altă poartă.)* Hei, senior Pazzi! Hei!

PAZZI
(pe terasă)

Cine mă strigă?

LORENZO

Am venit să vă spun că ducele va fi omorît la noapte. Căutaţi să treceţi la fapte mîine, pentru libertatea Florenţei.

PAZZI

Şi cine o să-l omoare pe duce?

LORENZO

Asta-i fără însemnătate, totul e să nu staţi cu mîinile-n sîn, dumneata şi prietenii dumitale. Nu pot să vă spun numele făptaşului.

PAZZI

Eşti nebun, caraghiosule, du-te la dracu'!

(Se întoarce.)

LORENZO
(singur)

E limpede: dacă nu le spun că eu îl omor, o să mă creadă și mai puțin. *(Bate într-o poartă.)* Hei! senior Corsini!

PROVEDITORUL
(pe terasa casei)

Ce este?

LORENZO

Ducele Alexandru va fi omorît la noapte.

PROVEDITORUL

Zău, Lorenzo! dacă ești cherchelit, păcălește-i pe alții. La balul lui Nazi, mi-ai rănit calul, din senin, dracul să te pieptene!

(Se întoarce.)

LORENZO

Biată Florență! Biată Florență!

(Iese.)

SCENA 8

O cîmpie
(Intră PETRU STROZZI *și* DOI SURGHIUNIȚI.*)*

PETRU

Tata nu vrea să vină. Mi-a fost peste putință să-l fac să înțeleagă de cuvînt.

PRIMUL SURGHIUNIT

Nu duc o veste ca asta tovarășilor mei. Le-aș strica toate planurile.

PETRU

De ce? Încălecați deseară și mergeți întins la Sestino; voi veni și eu mîine dimineață. Spuneți-le că Filip se împotrivește, dar că eu sînt gata.

PRIMUL SURGHIUNIT

Confederaţii vor numele lui Filip; n-o să facem nimic fără el.

PETRU

Port același nume de familie ca și Filip. Spune că Strozzi va veni, e destul.

PRIMUL SURGHIUNIT

O să mă întrebe care dintre Strozzi și dacă nu le răspund „Filip“, nu se va face nimic.

PETRU

Neghiobule! Fă ce-ți spun eu și nu răspunde decît pentru tine. De unde știi mai dinainte că nu se va face nimic?

PRIMUL SURGHIUNIT

Seniore, nu trebuie să jigniți oamenii.

PETRU

Haide, încalecă și du-te la Sestino.

PRIMUL SURGHIUNIT

Vă jur, domnule, calul e obosit; azi-noapte am făcut cu el două leghe. Nu am poftă să-l înșeuez la ora asta.

PETRU

Eşti un prost. *(Către celălalt surghiunit.)* Du-te dumneata; dumneata o să izbuteşti mai bine.

AL DOILEA SURGHIUNIT

Omul are dreptate în ceea ce-l priveşte pe Filip ; nu încape îndoială că numele lui ar face bine pentru cauză.

PETRU

Mişeilor! Ţopîrlani fără inimă! Lucru de seamă pentru cauză sînt nevestele voastre şi copiii voştri, care mor de foame, înţelegeţi? Numele lui Filip o să le umple gura, dar n-o să le umple burta. Porci ce sînteţi!

AL DOILEA SURGHIUNIT

E peste putinţă să te înţelegi cu un om atît de grosolan! Hai să plecăm, prietene.

PETRU

Du-te dracului, mojicule! Şi spune-le confederaţilor tăi, că dacă ei nu mă vor, regele Franţei mă vrea! Şi să ia seama să nu mi se dea mînă liberă asupra voastră.

AL DOILEA SURGHIUNIT
(către celălalt)

Haide, prietene, să mergem la cină ; sînt zdrobit de oboseală, ca şi tine.

(Ies.)

SCENA 9

O piaţă, noaptea

LORENZO
(intră)

O să-i spun că-i e ruşine şi de aceea voi scoate candelabrul din odaie — aşa ceva se întîmplă oricînd — o mireasă tînără, de pildă, cere acelaşi lucru de la soţul ei, ca să intre în camera nupţială, iar Caterina trece drept foarte virtuoasă.

— Sărmana fată! Cine mai e sub soare asemenea ei? S-ar putea întîmpla însă ca mama să moară din pricina scrisorii. Așadar, totul e gata. Răbdare! O oră e totuși o oră și orologiul a bătut. — Dacă totuși vrei — ba nu, de ce? Scoate candelabrul afară, dacă vrei; cînd o femeie se dă pentru întîia oară, așa se întîmplă. — Intră, încălzește-te puțin. O, Dumnezeule, ce nazuri de fecioară. Şi de ce și-ar închipui că e vorba de omor? — E ceva uimitor, chiar pentru Filip.

Iată, apari și tu, chip livid! *(Răsare luna.)* Dacă republicanii ar fi oameni, ce mai revoluție mîine în oraș! Dar Petru e un ambițios; doar Rucelaii sînt mai de soi. — Ah! vorbele, vorbele, veșnicele vorbe! Dacă o fi existînd cineva acolo sus, ce o mai fi rîzînd de noi; tot ce se întîmplă e așa de caraghios, caraghios în adevăr. — O, limbuție omenească! O, cogeamite asasin de trupuri moarte! O, spărgător de uși deschise! O, bărbați fără brațe! Nu! Nu! Nu voi scoate lumina afară — voi ținti drept în inimă; să vadă că e omorît... Christoase! Şi mîine să vezi ce-o să mai fie la ferestre. Numai să nu fi născocit vreo platoșă nouă, vreo altă za! Blestemată născocire! Să lupți cu Dumnezeu sau cu diavolul, încă nu e nimic; dar să lupți cu frînturi de fier vechi, încrucișate unele peste altele, de mîna nespălată a unui armurier! — Eu am să intru al doilea; o să-și așeze spada, colo — sau dincolo — da, pe canapea. — Cît despre înfășuratul curelei în jurul spadei, e lucru ușor. Dacă i-ar trăsni prin cap să se culce, ar fi cel mai bun mijloc. Culcat, șezînd pe scaun, sau în picioare? Şezînd pe scaun mai bine. Întîi voi ieși din odaie; Scoronconcolo stă ascuns în camera de lucru. Apoi vom veni, vom veni — totuși n-aș vrea să întoarcă spatele. Mă voi duce de-a dreptul la el. Acum, tăcere! Tăcere! Se apropie ora. — Trebuie să intru într-o cîrciumă; acolo am să uit de frig și am să golesc o sticlă. — Nu, nu vreau să beau. Unde dracu să mă duc? Cîrciumile sînt închise. — E fată bună? — Da, în adevăr. — În cămașă? — O, nu, nu-mi închipui așa ceva. Biata Caterina! — Ar fi trist ca mama să moară din pricina asta. Şi, dacă i-aș fi destăinuit ceea ce am pus la cale, cu ce i-aș fi schimbat soarta? În loc să o liniștesc, ar fi rostit: „Crimă, crimă!“ pînă la ultima ei suflare. Nu știu de ce tot oi fi umblînd, pic de oboseală. *(Se așază pe o bancă.)* Sărmanul Filip! Şi fata lui, frumoasă ca un înger. O singură dată m-am așe-

zat lîngă ea, sub un castan; mîinile ei mici și albe, cum știau să lucreze! Cîte zile mi-am petrecut eu, așezat sub copaci! Ah! Ce liniște! Ce nemărginire la Cafaggiolo! Ce frumoasă era fata portarului, cînd punea rufele la uscat. Cum gonea caprele care călcau peste rufele ei, întinse pe iarbă! Și era o capră albă, care se întorcea mereu, cu pașii ei mărunți. *(Bate un orologiu.)* Ah! Ah! Trebuie să mă duc acolo! — Bună seara, drăguțule; hei, ciocnește-ți paharul cu Giomo. — Strașnic vin! Ar fi nostim să-i treacă prin gînd să-mi spună: odaia ta e ferită? Să nu audă vecinii ceva? Zău, ar fi nostim. Ah! Am prevăzut totul. Da, ar fi nostim să-i vie ideea asta. Mă înșel; a trecut numai o jumătate de oră. De ce o fi lumină, colo, sub porticul bisericii? Sînt oameni care cioplesc pietrele și le mișcă. Sînt curajoși cu pietrele, după cît par. Cum le taie! Cum le străpung! Fac un crucifix; cu ce curaj îl pironesc pe Christos! Aș vrea să văd cadavrul acela de marmură, strîngîndu-i de beregată. Hei, dar ce-i cu mine; ce e, că am o poftă nebună să dănțuiesc? Cred că dacă mi-aș da drumul, aș sări ca o vrabie peste tot molozul ăsta înalt și peste toate grinzile. Ehei, drăguțule, ehei, drăguțule! Pune-ți mănuși noi și îmbracă-te cu o haină mai frumoasă; Tralala! Fă-te frumos, că mireasa este frumoasă. Dar, îți șoptesc la ureche, păzește-te de stiletul ei!

(Iese alergînd.)

SCENA 10

La duce

(DUCELE, *la cină*, GIOMO. *Intră cardinalul* CIBO.)

CARDINALUL

Alteță, păziți-vă de Lorenzo.

DUCELE

Ai sosit, cardinale! Așază-te și bea un pahar cu vin.

CARDINALUL

Păziți-vă de Lorenzo, duce. Astă-seară a fost la episcopul din Marzi și a cerut voie să i se dea un poștalion pentru la noapte.

DUCELE

Nu-i cu putință.

CARDINALUL

Am aflat-o chiar de la episcop.

DUCELE

Haida, de! Îți spun că am pricini serioase ca să știu că asta nu se poate.

CARDINALUL

E aproape peste putință să mă convingeți; eu îmi fac datoria să vă înștiințez.

DUCELE

Și chiar dacă ar fi adevărat, ce vezi în asta atît de îngrozitor? Poate că se duce la Cafaggiulo.

CARDINALUL

Îngrozitor e, înălțimea-voastră, că, pe cînd treceam prin piață ca să vin aici, l-am văzut cu ochii mei, sărind peste grinzi și peste pietre, ca un nebun. L-am strigat și sînt nevoit să recunosc că privirea lui m-a speriat. Fiți sigur că în capul lui coace el ceva pentru noaptea asta.

DUCELE

Și de ce ceea ce plănuiește ar fi primejdios pentru mine?

CARDINALUL

Pot să dezvălui tot, chiar cînd e vorba de un favorit? Aflați că a spus astă-seară, în gura mare, la două cunoștințe de ale mele, că la noapte o să vă omoare.

DUCELE

Bea un pahar de vin, cardinale. Nu știi că Renzo umblă de obicei beat, pe la apusul soarelui?

(Intră seniorul Mauriciu.)

SENIORUL MAURICIU

Alteță, păziți-vă de Lorenzo. În seara asta a spus la trei dintre prietenii mei, că umblă să vă omoare la noapte.

DUCELE

Și dumneata, viteazule Mauriciu, crezi în povești? Nădăjduiam că ești mult mai bărbat.

SENIORUL MAURICIU

Alteța-voastră știe că eu nu mă sperii fără pricină. Ce vă spun, vă pot dovedi.

DUCELE

Ia loc și ciocnește cu cardinalul. — Nu-mi luați în nume de rău, dacă mă duc la treburile mele. *(Intră Lorenzo.)* Ei bine, drăguțule, e timpul să plecăm?

LORENZO

Ne apropiem de miezul nopții.

DUCELE

Să mi se dea haina de samur.

LORENZO

Să ne grăbim, frumoasa dumitale o fi ajuns la întîlnire.

DUCELE

Ce mănuși să-mi iau? Pe cele de război sau pe cele de dragoste?

LORENZO

Pe cele de dragoste, alteță.

DUCELE

Fie, vreau să fiu un cuceritor.

(Ies.)

SENIORUL MAURICIU

Ce spui de asta, cardinale?

CARDINALUL

Că voia lui Dumnezeu se împlinește în ciuda oamenilor.

(Ies.)

SCENA 11

Odaia lui Lorenzo
(Intră DUCELE *și* LORENZO.)

DUCELE

Am înghețat. E un frig strașnic. *(Își scoate spada.)* Ei, bine, drăguțul meu, ce faci acolo?

LORENZO

Înfășor centura pe spadă și o așez la căpătîiul dumitale. E bine să ai totdeauna o armă la îndemînă.

(Încolăcește centura în așa fel, ca să împiedice spada să iasă din teacă.)

DUCELE

Știi că nu-mi plac guralivii, și mi-am adus aminte de Caterina că e tare vorbăreață. Ca să mă feresc de trăncăneli,

am să mă urc în pat. — A, stai, vreau să te-ntreb de ce ai cerut episcopului din Marzi un poștalion?

LORENZO

Ca să mă duc să-mi văd fratele care îmi scrie că e foarte bolnav.

DUCELE

Du-te de vezi ce e cu mătușa ta.

LORENZO

Îndată.

(Iese.)

DUCELE
(singur)

Să alergi după o femeie care-ți răspunde „da“ cînd o întrebi „da sau nu“, mi s-a părut întotdeauna fără noimă și vrednic numai de un francez. Azi, mai ales, cînd am cinat cît trei popi, n-aș fi în stare să spun nici infantei Spaniei „scumpa mea“ sau „inima mea“. Am să mă fac că dorm; i se va părea cam din topor, dar va fi mai ușor așa.

(Se culcă. LORENZO *intră cu spada în mînă.)*

LORENZO

Dormi, stăpîne?

(Îl lovește cu spada.)

DUCELE

Tu ești Renzo?

LORENZO

Fără îndoială, stăpîne.

(Îl lovește din nou. Intră SCORONCONCOLO.)

SCORONCONCOLO

Ai isprăvit?

LORENZO

Uite, m-a muşcat de deget. Voi păstra pînă la moarte inelul ăsta însîngerat, diamant fără preţ.

SCORONCONCOLO

O, Dumnezeule! E ducele Florenţei!

LORENZO

(şezînd pe marginea ferestrei)

Ce frumoasă e noaptea! Ce curat e aerul! Respiră, respiră, inimă îndurerată în bucurie!

SCORONCONCOLO

Haide, stăpîne; am făcut-o boacănă, să fugim.

LORENZO

Ce dulce şi parfumată e adierea serii! Şi florile livezilor îşi deschid corolele! O, natură minunată, o, veşnică pace!

SCORONCONCOLO

O să vă îngheţe vîntul sudoarea de pe obraz. Să mergem, stăpîne.

LORENZO

Oh! Dumnezeule mare, ce clipă!

SCORONCONCOLO

(aparte)

Ciudat, cum se bucură din tot sufletul. Cît despre mine, o iau din loc.

(Vrea să iasă.)

LORENZO

Așteaptă. Trage perdelele. Acum dă-mi cheia odăii.

SCORONCONCOLO

Numai să nu fi auzit vecinii!

LORENZO

Ai uitat că sînt obișnuiți cu gălăgia noastră? Hai, să plecăm!

(Ies.)

ACTUL V

SCENA 1

La palatul ducelui

(Intră VALORI, SENIORUL MAURICIU *și* GUICCIARDINI*; o mulțime de curteni umblă de colo-colo prin încăpere și pe afară.)*

SENIORUL MAURICIU

Giomo nu s-a întors încă din solie; starea e din ce în ce mai îngrijorătoare.

GUICCIARDINI

Iată-l că intră în sală.

(Intră GIOMO.*)*

SENIORUL MAURICIU

Ei bine! Ce ai aflat?

GIOMO

Nimic, cu desăvîrșire nimic.

(Iese.)

GUICCIARDINI

Nu vrea să răspundă. Cardinalul Cibo s-a închis în cabinetul ducelui și veștile i se aduc numai lui. *(Intră un alt*

sol.) Ia spune, a fost găsit ducele? Aţi aflat ce s-a întîmplat cu el?

SOLUL

Nu ştiu.

(Intră în cabinet.)

VALORI

Ce întîmplare îngrozitoare, domnilor, dispariţia aceasta! Nici o veste despre duce! Nu spuneai dumneata, seniore Mauriciu, că l-ai văzut aseară? Părea bolnav?

(Se întoarce GIOMO.*)*

GIOMO
(către seniorul Mauriciu)

Pot să vă spun la ureche — ducele a fost asasinat.

SENIORUL MAURICIU

Asasinat! De cine? Unde l-aţi găsit?

GIOMO

Unde aţi spus — în odaia lui Lorenzo.

SENIORUL MAURICIU

Ah! Drace afurisit! Cardinalul a aflat?

GIOMO

Da, excelenţă.

SENIORUL MAURICIU

Ce hotărăşte? Ce trebuie să facem? Poporul s-a pornit ca spuza, spre palat. A început să umble zvonul despre toată întîmplarea asta grozavă. Dacă se adevereşte, sîntem morţi, ne măcelăresc.

(Feciori de casă trec prin fund, ducînd butoaie pline cu vin şi de-ale mîncării.)

GUICCIARDINI

Ce înseamnă asta? Nu cumva se împart poporului?

(Intră UN NOBIL *de la curte.)*

NOBILUL

Pot să-l văd pe duce, domnilor? Aș dori să prezint alteței-sale pe un văr al meu, sosit de curînd din Germania; binevoiți a-l primi cum se cuvine.

GUICCIARDINI

Răspundeți-i, nobile Valori; eu nu știu ce să-i spun.

VALORI

Sala se umple văzînd cu ochii de lingușitorii ăștia care vin în fiecare dimineață. Așteaptă în liniște să fie primiți.

SENIORUL MAURICIU
(către Giomo)

L-au îngropat aici?

GIOMO

Da, în altar. Ce vreți! Dacă poporul ar afla de moartea ducelui, multe alte morți ar urma după ea. La timpul potrivit, i se vor face funeralii obștești. Pînă atunci, l-am dus într-un covor.

VALORI

Ce o să ne facem?

MAI MULȚI SENIORI
(se apropie)

Ni se va îngădui oare în curînd să prezentăm respectele noastre alteței-sale? Ce credeți, domnilor?

(Intră CARDINALUL CIBO.*)*

CARDINALUL

Da, domnilor, o veți putea face peste o oră sau două. Ducele a fost azi-noapte la un bal mascat și acuma se odihnește.

(Feciorii atîrnă dominouri pe la ferestre.)

CURTENII

Să ne retragem; ducele a fost azi-noapte la un bal mascat și acum se odihnește.

(Curtenii se retrag. Intră CEI OPT.)

NICCOLINI

Ei, bine, cardinale, ce s-a hotărît?

CARDINALUL

Primo avulso, non deficit alter
Aureus, et simili frondescit virga metallo[1].

(Iese.)

NICCOLINI

Asta e minunat, dar ce s-a făcut? Ducele e mort, trebuie să alegem un altul, și cît mai repede cu putință. Dacă nu avem un duce astă-seară sau mîine, s-a isprăvit cu noi. În clipa asta, poporul e ca apa care dă în clocot.

VETTORI

Eu îl propun pe Octavian de Medicis.

CAPPONI

De ce? Nu el e prima rudă cu drepturi de moștenire.

[1] La cea dintîi lovitură se ivește și celălalt bănuț de aur, iar vărguței îi răsar frunze din același metal. (În limba latină în original.)

ACCIAIUOLI

Dacă l-am alege pe cardinal?

SENIORUL MAURICIU

Glumești.

RUCCELLAI

De ce, de fapt, nu l-ai alege pe cardinal, cînd îl lași, în pofida tuturor legilor, ca numai el să fie singurul judecător în această treabă?

VETTORI

E un om destoinic și o va duce la bun sfîrșit.

RUCCELLAI

Să aibă mai întîi ordinul papei.

VETTORI

Asta a și făcut; papa și-a dat încuviințarea printr-un sol, trimis de cardinal în timpul nopții.

RUCCELLAI

Vrei să spui, printr-o pasăre, fără îndoială; fiindcă un sol trebuie mai întîi să aibă timpul să ajungă, înainte de a avea cînd să se și întoarcă. Vă purtați cu noi parcă am fi niște copii?

CANIGIANI
(apropiindu-se)

Domnilor, dacă aveți încredere în mine, iată ce trebuie să facem: să alegem duce al Florenței pe fiul său natural, Iulian.

RUCCELLAI

Bravo! Un copil de cinci ani! Spune, Canigiani, nu e în vîrstă de cinci ani?

GUICCIARDINI
(încet)

Nu înțelegeți cine e la mijloc? Cardinalul i-a vîrît în cap neghiobia asta. Cibo ar fi regent și copilul ar mînca prăjituri.

RUCCELLAI

E o rușine; eu ies din sală, dacă se mai spun asemenea lucruri.

CORSI
(intră)

Domnilor, cardinalul i-a scris lui Cosma de Medicis.

CEI OPT

Fără a se sfătui cu noi?

CORSI

Cardinalul a scris, de asemeni, căpeteniilor militare la Pizza, la Arezzo și la Pistoia. Iacob de Medicis va fi aici mîine, cu cîți oameni va putea aduce; Alexandru Vitelli a și sosit în fortăreață, cu o garnizoană întreagă. Cît despre Lorenzo, au plecat trei soli să-l prindă.

RUCCELLAI

Să se facă numaidecît duce, cardinalul vostru; așa o să se sfîrșească mai curînd.

CORSI

Mi s-a poruncit să vă rog să puneți la vot alegerea lui Cosma de Medicis, cu titlul provizoriu de guvernator al Republicii Florentine.

GIOMO
(către feciorii care trec prin sală)

Presărați nisip prin fața porții și nu economisiți vinul, nici celelalte.

RUCCELLAI

Sărman popor! Ce gură-cască au făcut din tine!

SENIORUL MAURICIU

Poftiți, domnilor, să votăm. Iată biletele.

VETTORI

Cosma are cel dintîi dreptul după Alexandru; e ruda lui cea mai apropiată.

ACCIAIUOLI

Ce fel de om e? Îl cunosc foarte puțin.

CORSI

E cel mai inimos principe din lume.

GUICCIARDINI

Stai, stai, că nu e tocmai așa. Dacă ai spune cel mai împrăștiat și cel mai politicos dintre principi, ar fi mai adevărat.

SENIORUL MAURICIU

Voturile voastre, seniori.

RUCCELLAI

Mă opun acestui vot cu hotărîre și în numele tuturor cetățenilor.

VETTORI

Din ce pricină?

RUCCELLAI

Fiindcă republicii nu-i mai trebuiesc nici principi, nici duci, nici seniori — iată votul meu.

(Își arată biletul în alb.)

VETTORI

Votul dumitale nu-i decît unul singur. Ne lipsim de dumneata.

RUCCELLAI

Atunci, adio; eu mă spăl pe mîini.

GUICCIARDINI
(alergînd după el)

Vai, Dumnezeule, ești prea iute, Palla.

RUCCELLAI

Lăsați-mă! Am trecut de șaizeci și doi de ani; aşa că, de aci înainte, nu-mi puteți face un mare rău.

(Iese.)

NICCOLINI

Voturile voastre, domnilor! *(Desface biletele aruncate într-o scufie.)* Unanimitate. A plecat curierul la Trebbio?

CORSI

Da, excelență, Cosma va fi aici mîine dimineaţă, afară numai dacă se împotrivește să primească.

VETTORI

De ce n-ar primi?

NICCOLINI

Ah! Doamne! dacă nu va primi, ce ne vom face? Cincisprezece leghe de aici pînă la Trebbio ca să-l găsești pe Cosma și tot atîtea ca să te întorci; înseamnă că s-a pierdut o zi Ar fi trebuit să alegem pe cineva din apropierea noastră.

VETTORI

Ce vrei? Noi ne-am dat votul și e greu de bănuit că nu va primi. Te apucă amețeala, nu altceva.

(Ies.)

SCENA 2

La Veneția

(FILIP STROZZI, *în odaia sa de lucru)*

FILIP

De asta eram sigur. Petru întreține corespondență cu regele Franței — îl văd în capul unui soi de oaste, gata să pustiască cetatea. Așa ispravă trebuia să aducă bietul nume de Strozzi, îndelungată vreme cinstit! — să nască un răzvrătit și două sau trei omoruri. — O, Luiza mea, tu dormi liniștită sub iarbă — în jurul tău ca și în tine, domnește uitarea, acolo, în sălașul tău din adîncul acelei văi a plîngerii. *(Bătaie în ușă.)* Intră.

(Intră LORENZO.)

LORENZO

Filip, îți aduc cea mai frumoasă nestemată din coroana ta.

FILIP

Ce ai aruncat acolo? O cheie?

LORENZO

Cheia aceasta deschide odaia mea și în odaia mea este Alexandru de Medicis, ucis de mîna pe care o vezi.

FILIP

Adevărat! Adevărat! — E de necrezut.

LORENZO

Crezi, dacă vrei. Vei afla și de la alții, nu numai de la mine.

FILIP
(luînd cheia)

Alexandru e mort? E oare cu putință?

LORENZO

Ce-ai zice dacă republicanii ți-ar cere să fii duce în locul lui?

FILIP

N-aș primi, dragă prietene.

LORENZO

Adevărat! Adevărat! E de necrezut.

FILIP

De ce? Mie nu mi se pare de necrezut.

LORENZO

Cum a fost pentru mine ca să-l omor pe Alexandru. De ce nu vrei să mă crezi?

FILIP

O, noul nostru Brutus! Te cred și te îmbrățișez. Așadar, libertatea este salvată! Da, te cred, ești așa după cum mi-ai spus. Dă-mi mîna. Ducele e mort! Ah! Bucuria mea nu mai cunoaște ură — nu simt decît dragostea cea mai curată, cea mai sfîntă pentru patria mea, martor mi-e Dumnezeu.

LORENZO

Acum liniștește-te. În afară de mine, nimic nu e salvat, iar eu îmi simt șalele frînte de pe urma călătoriei cu poștalionul episcopului de Marzi.

FILIP

Nu i-ai înștiințat pe prietenii noștri? În clipa de față nu sînt cu spada în mînă?

LORENZO

I-am înștiințat; am bătut la toate porțile republicanilor, stăruitor ca un călugăr care umblă cu talerul — le-am spus

să-și ascută spadele, fiindcă Alexandru va fi mort cînd se vor trezi din somn. Cred că pînă la ora asta s-au trezit de mai multe ori și au adormit din nou. În adevăr, sînt convins de asta.

FILIP

I-ai dat de veste lui Pazzi? Lui Corsini?

LORENZO

Le-am spus tuturora; parcă vorbeam de-a surda, așa eram de sigur că n-or să mă asculte.

FILIP

Ce vrei să spui?

LORENZO

Că au ridicat din umeri; și că s-au întors la ospăț, la zaruri și la nevestele lor.

FILIP

Tu nu le-ai explicat despre ce-i vorba?

LORENZO

Ce naiba vreai să le lămuresc? Crezi că aveam cîte un ceas de pierdut cu fiecare din ei? Le-am spus — pregătiți-vă — și mi-am văzut de drum.

FILIP

Și tu crezi că Pazzi n-or să se urnească? De unde știi? N-ai aflat nimic de la plecarea ta, și de cîteva zile ești pe drum.

LORENZO

Cred că Pazzi fac ceva, cred că fac scrimă la ei acasă, că beau vin din sud, cînd, între timp, li se usucă gîtlejul.

FILIP

Pui rămășag; vrei să te prinzi pentru ce îmi spui? Fii liniștit, eu sînt mai încrezător.

LORENZO

Sînt mai liniștit decît pot spune.

FILIP

De ce n-ai ieșit cu capul ducelui în mînă? Poporul te-ar fi urmat, ca pe salvatorul și căpetenia lui.

LORENZO

Am lăsat vînatul la cîini — să-și împartă singuri ce li se cuvine.

FILIP

I-ai fi divinizat pe oameni, dacă nu i-ai disprețui.

LORENZO

Nu-i disprețuiesc de loc, îi cunosc. Sînt convins că nu există mulți oameni foarte răi, că sînt mulți mîrșavi și un mare număr de nepăsători. Printre ei se află și mulți cruzi, cum sînt locuitorii din Pistoia, care au găsit un mic prilej în această împrejurare, ca să-și gîtuie pe toți dregătorii, ziua-n amiaza mare, în mijlocul străzilor. Am aflat vestea acum un ceas.

FILIP

Sînt plin de bucurie și de nădejde și îmi bate inima fără să vreau.

LORENZO

Cu atît mai bine pentru dumneata.

FILIP

De ce vorbești astfel, cînd nu știi nimic? De bună seamă că nu toți oamenii sînt în stare de lucruri mari, dar toți sînt

mișcați în fața lucrurilor mari; poți nega istoria lumii întregi? Neapărat că-ți trebuie o scînteie ca să aprinzi pădurea, dar scînteia poate ieși dintr-o pietricică și pădurea ia foc. Tot așa, scăpărarea unei singure spade poate lumina un veac.

LORENZO

Nu neg istoria, dar nu eram pe atunci.

FILIP

Dă-mi voie să te numesc Brutus! Dacă sînt un visător, nu-mi spulbera visul. O, prietenilor, compatrioții mei! Puteți să pregătiți o năsălie frumoasă pentru moartea bătrînului Strozzi, dacă vreți.

LORENZO

De ce deschizi fereastra?

FILIP

Nu vezi colo, în drum, sosind un curier, în goana calului? Brutus al meu! Marele meu Lorenzo! Libertatea e în cer! O simt, o respir.

LORENZO

Filip! Filip! Nu vorbi așa — închide fereastra — vorbele dumitale îmi fac rău.

FILIP

Mi se pare că văd o grămadă de lume, în drum; un crainic citește o proclamație. Hei, Giovani, du-te și cumpără hîrtia crainicului acela.

LORENZO

O, Doamne! O, Doamne!

FILIP

Eşti galben ca un mort. Ce ai?

LORENZO

N-ai auzit nimic?

(Intră un slujitor aducînd proclamaţia.)

FILIP

Nu; spune ce scrie în proclamaţia pe care o citea în gura mare, pe stradă.

LORENZO
(citind)

Orice om, nobil sau de rînd, care va omorî pe Lorenzo de Medicis, trădător de patrie şi asasin al suveranului său, în orice loc şi în orice chip ar fi, pe toată suprafaţa Italiei, va primi din partea consiliului celor Opt din Florenţa: 1. Patru mii florini de aur, fără nici o reţinere; 2. O rentă de o sută de florini de aur pe an, pe tot timpul vieţii, şi moştenitorilor în linie dreaptă, după moartea lui; 3. Îngăduinţa să ocupe toate magistraturile, să primească toate beneficiile şi privilegiile din partea statului, oricare i-ar fi originea, dacă este om de rînd; 4. Graţierea pe viaţă pentru toate greşelile trecute şi viitoare, obişnuite şi extraordinare.

Semnat de mîna celor Opt.

Ei bine, Filip, nu voiai adineauri să crezi că l-am omorît pe Alexandru? Acum eşti convins că l-am omorît.

FILIP

Tăcere! Urcă cineva pe scară. Ascunde-te în odaia de alături.

(Ies.)

SCENA 3

Florența. O stradă.

(Intră DOI GENTILOMI.*)*

PRIMUL GENTILOM

Nu trece, acolo, pe stradă, marchizul Cibo? Parcă-și ia soția de braț.

(Marchiza și marchizul trec.)

AL DOILEA GENTILOM

Se vede că prostul de marchiz nu e răzbunător din fire. Cine nu știe în Florența că nevastă-sa a fost amanta răposatului duce?

PRIMUL GENTILOM

Par împăcați pe deplin. Mi se pare că i-am văzut strîngîndu-și mîna.

AL DOILEA GENTILOM

O perlă de soț, în adevăr! Să primești o asemenea palmă, înseamnă că ai pielea groasă.

PRIMUL GENTILOM

Știu că așa se vorbește — totuși, nu te-aș sfătui să i-o spui în față; e unul din cei mai tari la scrimă și cei care fac haz se cam tem de țîfna lui.

AL DOILEA GENTILOM

Dacă e croit așa, să-i fie de bine.

(Ies.)

SCENA 4

Un han

(Intră PETRU STROZZI *și* UN SOL.)

PETRU

Sînt chiar cuvintele lui?

SOLUL

Da, excelență, chiar cuvintele regelui.

PETRU

Bine. *(Solul iese.)* Regele Franței ocrotește libertatea Italiei, cum ar ocroti un hoț o femeie frumoasă în călătorie, împotriva altui hoț. O apără pînă cînd o siluiește. Orice ar fi, mi se deschide în față un drum, pe care se află mai multă sămînță bună decît pulbere. Blestemat să fie Lorenzaccio, care a făcut ce-a făcut să ajungă ceva! Mi-a scăpat printre degete răzbunarea, ca o pasăre speriată; nu mai văd ce-ar mai putea fi demn de mine. Să punem la cale un atac viguros asupra cetății și apoi să o lăsăm pe mîna unor papă-lapte, care nu se gîndesc decît la numele tatii, și pe mine mă măsoară de sus pînă jos, să vadă dacă seamăn cu tata! M-am născut pentru altceva, decît s-ajung căpetenie de banditi.

(Iese.)

SCENA 5

O piață în Florența

(GIUVAERGIUL *și* NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI, *stînd jos.)*

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Bagă bine de seamă ce-ți spun, ascultă vorbele mele. Răposatul duce Alexandru a fost ucis în anul 1536, tocmai

anul în care sîntem noi. Urmărește-mă mereu. A fost deci ucis în anul 1536; asta e. Avea douăzeci și șase de ani; ce zici de asta? Dar stai, nu e încă nimic; prin urmare, avea douăzeci și șase de ani, bine. A murit în 6 ale lunii. Ah! Ah! Știai asta? Nu este așa că a murit tocmai în 6? Ascultă acum. A murit la șase dimineața. Ce crezi, moș Mondella? E ceva nemaipomenit, sau nu mă pricep eu. A murit deci la șase dimineața. Taci. Nu spune încă nimic. Avea șase răni. Ei bine, nu te miră nici asta? Avea șase răni, la șase dimineața, în 6 ale lunii, la vîrsta de douăzeci și șase de ani, în anul 1536. Și acum, un ultim cuvînt — a domnit șase ani.

GIUVAERGIUL

Ce moși pe groși îmi toci acolo, vecine?

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Cum! Cum! Așadar ești cu desăvîrșire nepriceput în socoteli? Dumneata nu vezi ce iese din împrejurările astea suprafirești, pe care am cinstea să ți le explic?

GIUVAERGIUL

Nu, în adevăr, nu văd ce iese.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Nu vezi? E cu putință, vecine, să nu vezi?

GIUVAERGIUL

Eu văd că nu iese absolut nimic. La ce ne poate folosi asta?

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Iată ce iese: de șase ori cîte șase șasuri au conlucrat la moartea lui Alexandru. Sst! Să nu spui că ai aflat-o de la mine. Știi că trec drept un om înțelept și prevăzător; să nu-mi faci vreun rău, te conjur! Lucrul e mai grav decît îți închipui, ți-o mărturisesc ca unui prieten.

GIUVAERGIUL

Umblă sănătos! Oi fi eu om bătrîn, dar n-am ajuns încă babă. Cosma sosește astăzi, iată ce reiese mai limpede din treaba asta; s-a ivit un strașnic palavragiu, în noaptea întîmplărilor cu șase. Ah, pe viața mea! E mai mare rușinea! Cei din urmă dintre lucrătorii mei loveau cu uneltele în mese, cînd îi vedeau trecînd pe cei Opt, și strigau către ei: „Dacă nu știți și nici nu puteți s-o scoateți la capăt, chemați-ne pe noi, că noi o să izbutim".

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

N-au strigat numai ai dumitale; e o larmă de glasuri în oraș, cum n-am mai auzit vreodată, nici din povestite.

GIUVAERGIUL

Unii aleargă după soldați, alții după vinul care se împarte și își umplu gura și creierul, pînă își pierd mintea și puținul bun simț care le-o fi rămas.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Au fost unii care voiau să așeze din nou Consiliul şi să aleagă liber un gonfalonier[1], ca odinioară.

GIUVAERGIUL

Or fi vrut unii, după cum zici, dar nu s-a găsit nimeni s-o facă. Așa bătrîn cum sînt, am fost și eu în Piața Nouă și m-am pomenit în picior cu o lovitură zdravănă de halebardă. Nici un suflet nu mi-a venit în ajutor. S-au arătat numai studenții.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Te cred. Ştii ce se spune, vecine? Se zice că proveditorul, Roberto Corsini, a fost aseară la adunarea republicanilor, la palatul Salviati.

[1] Magistratură în unele republici italiene.

GIUVAERGIUL

Nimic mai adevărat. A propus să predea fortăreața în mîinile prietenilor libertății, cu provizii, cu chei și cu tot restul.

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Și a făcut-o, vecine? A făcut-o oare? Ar fi o acțiune pe deplin îndreptățită.

GIUVAERGIUL

Ei bine, da! S-a zbierat, s-a băut vin dres, s-au spart geamurile; dar propunerea acestui om cumsecade n-a fost nici măcar ascultată. Și cum n-au avut îndrăzneala să facă ce voia proveditorul, au zis că n-au încredere în el și că îi bănuiesc propunerea, ca fățarnică. Pe toți dracii din iad! Îmi vine să turbez! Poftim, uite că sosesc solii din Trebbio; Cosma nu e departe de aici. Bună seara, vecine, fierbe sîngele în mine! Trebuie să mă duc la palat.

(Iese.)

NEGUSTORUL DE MĂTĂSURI

Așteaptă-mă, vecine, viu cu dumneata.

(Iese. Intră UN PRECEPTOR, *cu* MICUȚUL SALVIATI, *și un altul, cu* MICUȚUL STROZI.)

PRIMUL PRECEPTOR

Sapientissime doctor[1], ce mai face înălțimea-voastră? Comoara prețioasei voastre sănătăți este, ca de obicei, bine, și echilibrul vostru se păstrează netulburat pe aceste furtuni în care trăim?

AL DOILEA PRECEPTOR

E un lucru serios, seniore doctor, o întîlnire atît de erudită și înflorită, cu dumneavoastră, pe acest pămînt îngri-

[1] Preaînțelept doctor. (În limba latină, în original.)

jorat și rănit. Îngăduiți să strîng această mînă uriașă, din care au ieșit capodoperele limbii noastre. Recunoașteți că nu demult ați făcut un sonet.

MICUȚUL SALVIATI

Mișel de Strozzi ce ești!

MICUȚUL STROZZI

Taică-tu a fost ciomăgit, Salviati.

PRIMUL PRECEPTOR

Neînsemnata zbatere a muzei noastre să fi ajuns pînă la voi, care sînteți un om de artă atît de conștiincios, atît de generos și de aspru? Ochii voștri, care mișcă orizonturi atît de dantelate, atît de fosforescente, au consimțit să se intereseze de fumurile bizare și îndrăznețe ale unei imaginații sclipitoare?

AL DOILEA PRECEPTOR

Ah! Dacă iubiți arta și dacă ne iubiți, vă implorăm, spuneți-ne sonetul. Orașul nu se ocupă decît de sonetul vostru.

PRIMUL PRECEPTOR

Vă veți mira poate, ca și mine că eu, care am început prin a cînta monarhia, am aerul, de data aceasta, a cînta republica.

MICUȚUL SALVIATI

Nu mă lovi cu picioarele, Strozzi.

MICUȚUL STROZZI

Na, cîine de Salviati, încă două lovituri.

PRIMUL PRECEPTOR

Iată versurile:
Să cîntăm libertatea, care mai aprig reînflorește...

MICUȚUL SALVIATI

Spune-i să sfîrșească odată, piciul ăsta, domnule; e un tîlhar. Toți Strozzi sînt niște tîlhari.

AL DOILEA PRECEPTOR

Hai, micuțule, stai liniștit.

MICUȚUL SALVIATI

Începi iar, pe ascuns? Na, mișelule, du lovitura asta lui taică-tu și spune-i s-o așeze lîngă tăietura de spadă pe care a primit-o de la Petru Strozzi, otrăvitorule ce ești! Toți sînteți niște otrăvitori de oameni.

PRIMUL PRECEPTOR

Taci o dată, ștrengarule.

(Îl lovește.)

MICUȚUL STROZZI

Ai! Ai! M-a lovit.

PRIMUL PRECEPTOR

Să cîntăm libertatea, care mai aprig reînflorește
Sub soarele mai copt și-un cer mai rumenit.

MICUȚUL STROZZI

Ai! Ai! Mi-a jupuit urechea.

AL DOILEA PRECEPTOR

L-ai lovit prea tare, prietene.

(Micuțul Strozzi îl bate pe micuțul Salviati.)

PRIMUL PRECEPTOR

Ei bine, ce ai de spus?

AL DOILEA PRECEPTOR

Vă rog din inimă, urmați.

PRIMUL PRECEPTOR

Cu plăcere, dar copiii aceștia nu mai sfîrșesc bătaia.

(Copiii ies, bătîndu-se. Ei îi urmează.)

SCENA 6

Veneția. Cabinetul lui Strozzi.
(FILIP, LORENZO, *ținînd în mînă o scrisoare.)*

LORENZO

Uite o scrisoare care îmi vestește că a murit mama. Vino să ne plimbăm puțin, Filip.

FILIP

Te rog din inimă, dragul meu, nu-ți înfrunta destinul. Te duci și te-ntorci fără încetare, ca și cum n-ar exista acea condamnare la moarte a ta.

LORENZO

În clipa cînd eram gata să-l omor pe Clement al VII-lea, mi-a fost pus capul la mezat, la Roma. Acum, cînd l-am omorît pe Alexandru, e firesc să-mi fie pus în toată Italia. Dacă aș ieși din Italia, numaidecît m-ar trîmbița în toată Europa, și cînd voi muri, bunul Dumnezeu nu va uita să facă publică la toate răscrucile nemărginirii osînda mea veșnică.

FILIP

Ai o veselie tristă ca noaptea! Nu te-ai schimbat, Lorenzo.

LORENZO

Nu, în adevăr, port aceleași haine, merg tot pe picioarele mele și casc cu propria mea gură; în mine s-a schimbat o nimica toată — sînt mai găunos și mai gol decît o statuie de tinichea.

FILIP

Să plecăm împreună; fii iarăși bărbat. Ai făcut mult, dar ești tînăr.

LORENZO

Sînt mai bătrîn decît stră-străbunicul lui Saturn. Te rog, haide să ne plimbăm puțin.

FILIP

Îți chinuiești spiritul în inactivitate, de aceea ești nenorocit. Vina e numai a ta, dragul meu.

LORENZO

Sînt de aceeași părere; că republicanii n-au făcut nimic la Florența, e din vina mea, că o sută de tineri studenți, viteji și hotărîți, au fost omorîți degeaba; că acest Cosma, un palavragiu, a fost ales în unanimitate — ah! recunosc — toate sînt din vina mea, de neiertat, vină care îmi aduce neajunsurile cele mai mari.

FILIP

Să nu cîntărim un fapt care încă nu s-a sfîrșit. Lucrul de căpetenie este să ieșim din Italia. Nu ți-ai sfîrșit încă rostul pe pămînt.

LORENZO

Am fost o mașină pentru omor, dar numai pentru un singur omor.

FILIP

Și n-ai fost fericit decît prin acest omor? Devenind de aici înainte un om cinstit, de ce mai dorești să mori?

LORENZO

Nu pot decît să-ți repet propriile mele cuvinte: Filip, am fost cinstit. Poate că aș deveni din nou, dacă nu m-ar

cuprinde plictiseala. Îmi mai plac vinul și femeile; atîta ajunge ca să facă din mine un desfrînat, totuși nu e destul ca să am poftă să fiu desfrînat. Să ieșim, te rog.

FILIP

O să se găsească unul să te omoare, tot plimbîndu-te mereu.

LORENZO

Mă distrează să-i văd. Răsplata făgăduită este așa de mare, că le dă aproape curaj. Ieri, un cogeamite voinic, cu picioarele goale, m-a urmărit mai bine de un sfert de oră de-a lungul lagunei, fără să se poată hotărî să mă omoare. Bietul om, avea un fel de cuțit lung ca o frigare; îl tot privea cu un aer atît de plouat, că mi-a fost milă — o fi fost poate vreun tată de familie, muritor de foame.

FILIP

O, Lorenzo! Lorenzo! Tare ți-e bolnavă inima! Era, fără îndoială, un om cinstit. De ce să pui în seama lașității poporului respectul pentru nenorociți?

LORENZO

Pune-l în seama cui vei dori-o. Mă duc să fac o plimbare pînă la Rialto.

(Iese.)

FILIP
(singur)

Trebuie să trimit pe unul din oamenii mei să-l urmărească. Hei! Giovani! Pippo! auziți! *(Intră un servitor.)* Ia o spadă, dumneata și încă unul din fîrtații dumitale, și țineți-vă la o depărtare potrivită de seniorul Lorenzo, în așa fel ca să-l puteți apăra, dacă ar fi atacat.

GIOVANI

Da, Monseniore.

(Intră PIPPO.*)*

PIPPO

Monseniore, Lorenzo este mort. Un bărbat sta ascuns după poartă și cum l-a văzut ieșind, l-a lovit pe la spate.

FILIP

Să alergăm repede! Poate că e numai rănit.

PIPPO

Vedeți lumea aceea adunată? Poporul s-a aruncat asupra lui. Dumnezeule milostiv! Îl aruncă în lagună.

FILIP

Ce îngrozitor! Ce îngrozitor! Cum așa? Nici măcar un mormînt?

(Iese.)

SCENA 7

Florența. Piața Mare; tribune publice pline de lume.

(Oameni din popor vin din toate părțile.)

Trăiască Medicis! E duce! Duce! Duce!

SOLDAȚII

La o parte, prostime!

CARDINALUL CIBO

(pe o estradă, către Cosma de Medicis)

Înălțimea-voastră, sînteți duce al Florenței. Înainte de a primi din mîinile mele coroana, pe care papa și cezarul m-au însărcinat să vi-o încredințez, am primit ordin să vă cer jurămînt pentru patru lucruri.

COSMA

Care sînt, cardinale?

CARDINALUL

Să faceți dreptate, fără nici o deosebire, să nu încercați niciodată nimic împotriva autorității lui Carol Quintul; să răzbunați moartea lui Alexandru și să vă purtați cu grijă față de Iuliu și Iulia, copiii săi naturali.

COSMA

Cum trebuie să rostesc acest jurămînt?

CARDINALUL

Pe *Evanghelie.*

(Îi prezintă Evanghelia.)

COSMA

Jur în fața lui Dumnezeu și a voastră, cardinale. Acum dați-mi mîna. *(Înaintează către popor. Se aude Cosma vorbind în depărtare.)*

Preanobili și preaputernici seniori,

Mulțumita ce vreau să aduc preailustrelor și preagrațioaselor voastre înălțimi pentru neasemuita binefacere ce le-o datorez nu poate fi alta decît făgăduiala, care îmi este atît de plăcută mie, tînăr cum sînt, să am mereu în fața ochilor, o dată cu teama de Dumnezeu, cinstea și dreptatea, gîndul de a nu face rău nimănui, nici privitor la avere, nici la cinste. Cît despre guvernarea treburilor, făgăduiesc de a nu mă îndepărta niciodată de la sfatul și judecata preachibzuitelor și preaînțelegătoarelor înălțimi, cărora mă dăruiesc în totul și mă încredințez cu multă evlavie.

1834